

Niels Erik Danielsen

ARBEJDSMILJØETS HISTORISKE UDVIKLING

FRA KONG HAMMURABIS BABYLONSKЕ LOVE TIL 2021

**ARBEJDSMILJØETS
HISTORISKE UDVIKLING
FRA KONG HAMMURABIS
BABYLONSKE LOVE TIL 2021**

© Niels Erik Danielsen

1. udgave 1. oplag 2022

Tekst: Niels Erik Danielsen

Omslag: Verner Brems

Grafisk tilrettelæggelse Verner Brems

Forlag galleribrems | www.galleribrems.dk

Trykt hos: Skandinavian Book a/s

ISBN 978-87-970648-0-1

Printed in Denmark 2022

Indholdsfortegnelse

Forfatterens forord	9
Bernhard Jeunes forord.	14
1749 År f.v.t. Kong Hammurabis babylonske love	16
Bibelen	16
1700 Bernadino Ramazzini - arbejdsmedicinens fader	16
1845 Friedrich Engels "Arbejderklassens stilling i England"	
1873 Fabriksløven	
1889 Maskinbeskyttelsesloven	
1898 Første lov om arbejdsskader	
1899 En ung mand 33 år blev indlagt på hospital i London	
1900 Kvinderne og arbejdsmiljø	
1901 Systemskifte og arbejdsmarkedets parter tager over	
1913 Ny fabrikslov	
1936 til 1986 Landsbyen Amiandos på Cypern.	
1940 - 1945 Besættelsen	
1946 Første Arbejdsmedicinske Klinik	
1947 Fagforeninger køber byggehejs	
1950 - 1977 PCB	
1954 Tre arbejderbeskyttelseslove	
1954 Strejke på Philips pga. tidsstudier	
1960'erne og 1970'erne	
1964 Asbest konference i New York	
1968 Udkast til revision af arbejderbeskyttelsesloven	
1969 Sikkerhedspatroljer på byggepladser	
1969 "Velstand uden velfærd"	
1970 Skiftehold	
1970 Dansk regelsæt for anvendelse af asbest	
1970 Henning Tjørnehøj	
1970 - 1980 - 1990 Anerkendelse af erhvervsbetingede lidelser	
1970 Ændring af arbejderbeskyttelses loven	
1971 Oversigt de arbejdsmedicinske rapporter	
1971 Alvorlig ulykke på Lindøværftet	

1971 DASFs første arbejdsmiljøkonsulent
 1971 DASF forbundskonference
 1971 Opbrud
 1971 Malerrapporten
 1970'erne og 1980'erne Malersyndromet
 1971 Lov om arbejderbeskyttelse i Grønland
 1971 TV-udsendelsen – En arbejders liv er penge værd for andre
 1971 Bryggerirapporten
 1971 Overenskomststridig strejke på Holstebro svineslagteri
 1971 Maj LO kongres
 1972 Nordiske metalarbejderforbund afholder miljøkonference
 1972 SAA - Samarbejdet Arbejdere Akademikere
 1972 Plattedamernes strejke handlede også om arbejdsmiljø
 1972 Sikkerhedsorganisation
 1973 Arbejdstilsynet 100 år
 1973 Institutionaliserings af arbejdsmiljøkampen
 1973 Arbejdsskader under dagpengeloven
 1973 Danmark i EF
 1973 Malerforbundets paragraf om arbejdsmiljø
 1974 Stop for overbygning på RUC
 1974 Erik Andersen blev direktør for Arbejdstilsynet
 1974 "Arbejdsmiljøgruppen af 1972" rapport nr. 2
 1974 "Arbejdsmiljøgruppen af 1972" rapport nr. 3
 1975 AAA - Aktionsgruppen Arbejdere Akademikere
 1975 Kloakarbejderrapporten
 1975 og 1977 Ny Arbejdsmiljølov
 1976 Sevesoulykken
 1977 Ny Arbejdsmiljølov
 1977 § 9 kurser
 1976 Flere erhvervs sygdomme
 1977 BSR - Branchesikkerhedsrådene opstår
 1978 Indførelse af BST
 1978 Invaliditetserstatning udskiftet med mén-godtgørelse
 1978 Epoxy på Lynetten
 1978 Efterlønnen
 1980 Dansk selskab for Arbejds- og Miljømedicin

1980 Uenighed om oprettelse af BST Bygge og Anlæg
 1980'erne Symaskinesygdommen
 1980'erne Arbejdsmiljø i overenskomsterne
 1980 15-årig forgiftet med methylbromid
 1980'erne De årlige arbejdsmiljøkonferencer
 1981 Rapport om jord- og betonarbejde
 1982 Sikkerheds lommehåndbogen
 1982 DAs arbejdsmiljøundersøgelser
 1983 DA kampagne mod sikkerhedsfodtøj
 1984 Pris til kloakarbejder Egon Nielsen
 1984 Per Gregersen og olielægerne
 1984 Støjgrænsen
 1984 Overenskomstforhandlinger og arbejdsmiljø
 1985 Mineraluld og kræft
 1986 Forbud mod brug af asbest
 1986, 1993, 1994 og 1995 Børnedødsulykker i landbruget
 1986 Ja til EF-pakken
 1987 Politiken-sagen
 1987 Arbejdstilsynets hovedindsats
 1988 EWHN - European Workers Hazard Network
 1986 Job og Helbred
 1988 Sag om hvide fingre
 1988 Næse til overlæge J. Thuesen
 1988 Bod til SiD på 100.000 kr.
 1988 Arbejdstilsyns bekendtgørelse om flygtige stoffer
 1988 til 1998 Byggeriet af Storebælts-forbindelsen
 1989 Skovarbejdere anvendte gift, som blev brugt af USA i Vietnam-krigen
 1989 Højesteret dømte F.L. Smidth til at betale erstatning
 1989 Cementstøv skader (ikke) lungerne
 1989 Epoxy i Slagelse
 1989 og 90'erne Anerkendelse af rygskader
 1990 Ændring af Arbejdsmiljøloven
 1990'erne Museskader?
 1991 EF forringer arbejdsmiljøet
 1992 EGA - Ensidigt Gentaget Arbejde handlingsplan

1993 Frister for sagsbehandling og beregning af erstatning
1993 Kyllingefangernes arbejdsmiljø
1993 til 2000 Byggeriet af Øresundsforbindelsen
1993 og 1994 Psykisk arbejdsmiljø
1994 APV - Arbejdsplads vurdering
1994 Tunge løft kommer på erhvervssygdomslisten
1995 Metodeudvalgets redegørelse
1995 Arbejdsmiljøets internationale dag den 28. april
1995 Aftale om oprettelse af Teksam
1995 Dom i sag om sexchikane
1995 Arbejdstilsynet fik over 300 dagbøger
1995 Bogen "Arbejdsmiljø fra A til Ø"
1995 Rekord-bøde på 300.000 kr. på Storebælt
1996 Pludselig løfteskade anerkendt som en arbejds-skade
1997 Ingen sikkerhed for søfolk
1997 Supertillidsrepræsentanten
1997 Et arbejdsmiljølovforslag og DA boykot
1998 DA stopper boykot
1999 Bladet "Arbejdsmiljø" nr. 2
1999 APV bliver ikke udarbejdet
1999 Lufthavnsportørenes arbejdsmiljø
1999 Arbejdsmiljøbøder fordobles
1999 Dræbte ved vejarbejde
2000 MSB muskelskeletsygdomme
2000 Arbejdsmiljø er vigtigt
2000 Arbejdsmiljøloven 25 år - kritik fra rigsrevisionen
2000 Rose Poultry
2000 Første virksomhed med en mobbepolitik
2001 Rose Poultry forsøgsordning
2001 5 ansatte så skal der vælges en sikkerhedsrepræsentant
2001 BST nedlægges
2002 VK regeringens arbejdsmiljøforringelser
2003 Arbejdsmiljøforskningsfonden
2003 Arbejdet dræber to millioner mennesker hvert år på verdensplan
2003 Et oprør er nødvendigt

2003 Regeringen dumpede på arbejdsmiljøet
2003 og 2005 Reform af arbejds-skadeområdet
2004 - 2008 VIPS
2004 EU udvidelse og Østaftalen
2004 Autoriseret rådgivning
2004 Arbejdsmiljøreform klar
2005 KAD og SiD fusion
2005 Stilladsarbejderne
2005 Måltal første gang og Smileyordning
2006 Forebyggelsesfonden
2007 Arbejdstilsynet skulle stille skarpt på psykisk arbejdsmiljø
2007 Færdselsulykke og arbejdsulykke
2007 NFA
2008 BAMBUS
2008 14 udlændinge dræbt på jobbet
2009 Fængsel i op til to år
2009 - 2013 og 2016 Ophugning af skibe på indiens strande
2010 Ændring af arbejdsmiljøloven
2010 Regeringen sparer 50 millioner kr. på den forebyggende indsats
2010 FIFA tildelte Qatar VM i fodbold 2022
2011 Relationel koordinering og tre diamanter og seks guldkorn
2011 Ny strategi for arbejdsmiljøindsatsen frem til 2020
2012 Ulykker og sikkerhedspraksis i bygge- og anlægsbranchen
2012 Arbejdsmiljø og helbred i Danmark en NFA undersøgelse
2012 Investering i arbejdsmiljø kan betale sig
2013 Rana Plaza
2013 Arbejdsrelateret dødelighed
2013 Underanmeldelse af arbejdsulykker
2013 - 2014 - 2015 Metroen i København og dårligt arbejdsmiljø
2014 50 år efter asbest konference i New York
2015 Et tilfredsstillende tilsyn med det psykiske arbejdsmiljø?
2015 SPARK Samarbejde om Psykisk Arbejdsmiljø
2016 Arbejdsmiljørådets rapport om arbejdsulykker og forebyggelse
2016 Statistik anmeldte arbejdsulykker 2016 og 2019 i branche-

områder
2016 Statistik anmeldte arbejdsskader 2016 og 2019 i branche-
områder
2017 AMPRO - paraplyorganisation for arbejdsmiljøprofessionelle
2018 Danskernes arbejdsmiljø
2018 Dårligt arbejdsmiljø koster op mod 80 mia. kr.
2018 Arbejdsmiljørepræsentantens vilkår
2018 Arbejdsmiljø i byggeri Sverige og Danmark
2018 Storstrømsbroen
2018 Filippinske chauffører boede i container ved et vognmands-
firma
2018 Bambus 10 år og 12 teser
2019 Arbejdsmiljøåret
2019 Hvor mange virksomheder har en AMO?
2019 Statistik anmeldte arbejdsulykker 1980 - 2019
2016 Statistik anmeldte erhvervsbetingede lidelser 2015 - 2019
2019 Begrænsning af forureningen fra flymotorer
2019 Udvalg for forbedret AMO
2020 Bekendtgørelse om psykisk arbejdsmiljø
2020 Nye nationale mål for arbejdsmiljøindsatsen igen igen
2020 Penge til BFA
2020 EU's Vejpakke er godt nyt for lastbilchaufførerne
2020 Corona
2021 Dødsulykke ved tagarbejde udstiller tagreglerne
2021 Blik- og Rørarbejderforbundet for et asbestfrit Danmark
2020 Statistik antal Arbejdstilsyns reaktioner 2016 - 2020
Asbestens historie - fortielsens historie
Kilder
Efterskrift v/ Janne Hansen AAA

Forfatterens Forord

Jeg har beskrevet arbejdsmiljøets historiske udvikling i form af over 190 udvalgte nedslagspunkter. Fra Kong Hammurabis baby-lonske love til i dag. Små og store beskrivelser af arbejdsmiljøets historiske udvikling. Forhåbentligt kan beskrivelsen bruges til at vise, at det betaler sig at presse politikere, faglige ledere, læger, konsulenter o.a. for at forbedre og forsat sikre et sundt og sikkert arbejdsmiljø. Når det handler om liv og død, her i arbejdslivet, er stædighed og en vedholdende indsats - en absolut nødvendighed. Som bonuslæsning er der en opstilling af asbestens historie, som også er fortielsens historie.

Jeg har arbejdet med arbejdsmiljø i over 35 år. Først som distriktsmiljøkonsulent i SiD (Specialarbejderforbundet i Danmark), senere som faglig sekretær i SiD Kastrup, derefter en kort overgang ved FOA (Fag og Arbejde), så igen faglig sekretær denne gang ved SiD Sorø, som blev til 3F Slagelse for så at afslutte min arbejdstid ved Byggeriets Arbejdsmiljøbus.

Jeg tror en hændelse på en byggeplads i 1981 gav fokus på arbejdsmiljø i mit liv. Jeg arbejdede som arbejdsmand ved byggeriet af et plejehjem i Bovrup i Sønderjylland. Der var flere ting på byggepladsen, der ikke var i orden. På et tidspunkt blev jeg valgt som tillidsmand for specialarbejderne. Da formanden hørte det, fik jeg at vide, at jeg skulle fyres. Det førte til en kortvarig strejke og efterfølgende forhandling med SiD, forhandlingen foregik i skuret på pladsen. På et tidspunkt bankede det på døren, og en ung mand spurgte om han måtte låne telefonen. Direktøren i murerfirmaet vrissede af den unge mand – om han ikke kunne se, der var møde. Det hele gentog sig, og den unge mand måtte gå med uforrettet sag igen. Tredje gang blev der banket kraftigere, og en mand stak hovedet ind og fortalte, han var tilsynsførende fra Arbejdstilsynet og sagde, at der var sket en arbejdsulykke på pladsen, og en ung mand var blevet nægtet at låne telefonen.

Direktøren fik gevaldigt røde ører, og jeg fik en formaning om, at der var noget vigtigere end akkord og løn.

En anden hændelse handlede reelt om liv og død. Som distriktsmiljøkonsulent i SiD på Sjælland besøgte jeg flere gange en byggeplads i Roskilde. Det handlede om byggeriet af en over 100 meter høj skorsten til kommunens affaldsforbrændingsanlæg. Skorstenen står der endnu. Byggeriet blev udført som glideforskalling. Betonstøbeformen hæves langsomt mens der fyldes mere og mere jern og beton i. På et tidspunkt kom formen og jord- og betonarbejderne på højde med den eksisterende skorsten og røgfane, og arbejderne kunne ikke undgå at indånde de meget giftige stoffer. Arbejderne nægtede at udføre det farlige arbejde. De fik at vide, at de måtte ikke stoppe en glideforskalling og Roskilde by ville blive uden varme, hvilket bygherren mente, var uacceptabelt. Da arbejderne stod fast på ikke at ville udføre det farlige arbejde, og de ville ikke arbejde med gasmasker, så skete der det forunderlige, at byggefirmaet fandt ud af, at man godt kunne standse en glideforskalling, der skulle blot mere stødjern i, og samtidig fandt bygherren pludselig ud af, at en større kedel til byens varmforsyning kunne startes op, så Roskilde by alligevel ikke blev uden varme. Arbejdernes holden fast i sundt og sikkert arbejdsmiljø gjorde, at de undgik forgiftninger og lungeskader.

Nogle arbejdsskader der er overgået medlemmer i SiD Kastrup, og som jeg har været sagsbehandler på, har gjort et udsletteligt indtryk på mig.

Det tog noget tid, før hjerneskader for alvor blev forebygget, bl.a. gennem udvikling af vandbaserede malinger og lakker og affedtning med planteolier. Derved fik Danmarks farve- og lakindustri et produktionsfortrin, inden de europæiske industrier kom i gang med tilsvarende forebyggelse. En af de skader, der ikke blev forebygget, var en hjerneskade overgået et af medlemmerne i SiD Kastrup. Han havde arbejdet i flere år uden brug af

personlige værnemidler med sprøjtelakering af containere. Nu var hans liv ødelagt. Der blev i den tid lavet sjov med malere og trykkere der ikke kunne huske. Men hjerneskader handlede om langt mere end at kunne huske. Denne mand og mange andre var levende døde. De blev grådlabile, meget følsomme, impotente, havde svært ved at begå sig socialt og fik i det hele taget et lorteliv. Han blev skilt fra konen og havde det svært med børnene. Selvom han fik mange penge i erstatning gennem Arbejdsskadestyrelsen havde det ingen reel betydning, hvad skulle han bruge de mange penge til, når hans liv lå i ruiner? Overfor firmaet fik vi mulighed for at stille et krav om en mindre tillægserstatning bl.a. i form af svie og smerte. Jeg tog ned til firmaet og forhandlede med direktøren som havde sin advokat med. Direktøren afviste at betale erstatningen. Han forstod dog, at skaden var en konsekvens af den uansvarlighed firmaet havde udvist overfor fagforeningens medlem. Det endte naturligvis med at vores medlem fik sin erstatning.

Der er mange der ikke er klar over at man kan få næsekræft ved arbejde hvor der er træstøv. Et medlem i SiD Kastrup havde før slutningen af 1990'erne arbejdet på en fabrik der bearbejdede træ. Her havde man ingen udsugning på save og slibemaskiner. Han havde derfor pådraget sig næsekræft, han havde tumorer på næsen og fik et meget pinefuldt sygdomsforløb med ind og ud af hospitaler fordi han ikke kunne trække vejret. På det tidspunkt, var min viden om næsekræft meget lille. Jeg kontaktede derfor Kræftens Bekæmpelse for at få viden om farlighed og eventuel dødelighed ved næsekræft. De var desværre noget afvisende. Det var vigtigt at vide om farerne ved næsekræft i forbindelse med en arbejdsskadesag, hvis det skulle være muligt at opnå erstatning. Sagsbehandling er langsommelig, og en afdød ville ikke få erstatning. Jeg kontaktede derfor det daværende TIB (Træ Industri Byg) som havde mange snedkere. De kendte til risiko ved næsekræft. Deres melding var, at ca. et halvt år efter første kræftudbrud ville vores medlem være afgået ved døden. Det kom desværre til at holde stik. Men vi nåede at få erstatning til

vores medlem. Det gav en vis form for tryghed for vores medlem, at hans kone kunne blive i deres hus. Men hans liv stod ikke til at redde.

En alvorlig faldulykke gav også en påmindelse om, hvor hurtigt livet kunne ændre sig. Et af SiD Kastrups medlemmer havde fået arbejde hos F.C. Entreprise, det var ved et af SAS's byggerier på Strandvejen i Kastrup. Vores medlem var uerfaren med stilladsbyggeri og fik ingen videre instruktion. Formanden for firmaet fortalte, at de såkaldte traller på stilladset var meget nemmere at få op, hvis han vendte bagsiden op, når stilladset skulle ændres eller tages ned. En tralle er en gangbro til stilladser. Det, som formanden ikke fortalte, var, at derved låses stilladset ikke, når trallen er vendt om. Vinden fik tag i plastik der var monteret på stilladset, og trak i stilladset, således at trallen kom til at virke som en faldlem. Vores medlem faldt 13 meter ned. Han landede på højre ben og fik knust hoften og bækkenet. Firmaet F.C. Entreprise blev i retten dømt til en bøde på 40.000 kr. Formanden, der havde opfordret vores medlem til at vende trallerne om, fik en mindre bøde. Der er ingen direktører eller virksomhedsejere, der har fået hverken ubetinget eller betinget fængsel for uansvarlighed og overtrædelser af arbejdsmiljøloven.

Afslutningsvis vil jeg nævne de mange rygskeer, som er "produceret" på samlebånd i Kastrup Lufthavn. Det tog noget tid, før den første rygskeade blev anerkendt af Arbejdsskadestyrelsen. Det skete i slutningen af 1993 og først efter flere års tovtrækkeri med Arbejdsskadestyrelsen. Specialarbejder Candido Andreas Pintos fik officielt papir på, at hans ryglidelse skyldtes 22 års hårdt arbejde som portør for SAS i Kastrup Lufthavn. Han havde i gennemsnit løftet 10 tons bagage om dagen, når han lodsede eller lastede op til 25 fly. Da den første rygskeade var anerkendt kom der en lind strøm af anerkendelser af lufthavnsportører, der opfyldte kriterierne for anerkendelse. Arbejdsmediciner Sigurd Mikkelsen fra Arbejdsmedicinsk Klinik i Glostrup udtalte på et tidspunkt, at klinikken behandlede ca. en alvorlig rygskeade fra

Kastrup Lufthavn om måneden. Dertil kom snubleulykker, faldulykker, pludselige løft af tunge byrder og meget mere. Mit udvalg af punkter til beskrivelse af arbejdsmiljøets historie er naturligt farvet af, at jeg har arbejdet mest med bygge- og anlægsområdet og 46 års medlemskab af SiD, nu 3F, men jeg har selvfølgelig bestræbt mig på også at beskrive andre brancher og andre problemstillinger end dem der er forekommet i bygge- og anlægsregi og 3F regi

Særlig tak til Bernard Jeune, Thora Brendstrup, Karen Winding, Janne Hansen, Anders Kabel, Freddy Ridderhauge, Claus Westergren, Flemming Hansen, Birger Jensen, Jesper Nielsen, Jens Borking og en hel del flere.

Særlig tak til Verner Brems for grafisk opsætning.

God læselyst
Niels Erik Danielsen

Forord til Niels Erik Danielsens bog med korte nedslag i arbejdsmiljøets danske historie gennem 50 år ved Bernard Jeune

I denne bog med næsten 200 korte nedslag har Niels Erik Danielsen grundigt beskrevet arbejdsmiljøets historie i Danmark gennem de sidste 50 år. Disse nedslag vidner om den imponerende indsats for arbejdsmiljøet, som 3F's forgængere DASF (Dansk Arbejdsmands og Specialarbejderforbund) og SID gjorde, da det hele tog fart i 1970'erne. På mange måder spillede DASF's konference i 1971 på Langsøhus i Silkeborg med sit debatoplæg "Et nyt og bedre arbejdsmiljø" en betydelig rolle i denne udvikling. Det var dengang DASF, som det første fagforbund i Danmark, ansatte en meget engageret arbejdsmiljøkonsulent, Magnus Demsitz. Jeg deltog personligt i denne konference, da Magnus Demsitz havde inviteret mig og mine medstuderende fra lægestudiet på universitetet i Århus til konferencen. Han havde set, at vi havde udgivet nogle særnumre om arbejdsmiljø og arbejdsmedicin i vores studenterblad "Stud.med". Han vidste også, at vi var i gang med de undersøgelser, som senere på året førte til den første såkaldte fagkritiske rapport "Malerrapporten", senere efterfulgt af "Murrerapporten".

"Bryggerirapporten" og mange flere rapporter fra både Århus og København, blev udarbejdet i et samarbejde mellem arbejdere og akademikere, hvilket også er beskrevet i disse nedslag. Som ung læge arbejdede jeg sammen med Magnus Demsitz omkring en større undersøgelse af den høje forekomst af førtidspensionering blandt medlemmerne af SID, hovedsageligt betinget af tidlig nedslidning. Resultatet af denne undersøgelse bidrog til udarbejdelsen af det lovforslag til efterløn, som i sin endelige form blev vedtaget i 1978. Året inden var også den nye Arbejdsmiljølov trådt i kraft.

Som det fremgår af Niels Erik Danielsens beskrivelse, ses det tydeligt, at DASF/SID var særdeles aktive på arbejdsmiljøfronten, ikke mindst i 1970'erne, som også er det årti med flest nedslag i bogen. Er der nogen, der burde have haft arbejdsmiljøprisen i 1970'erne, hvis en sådan fandtes, så var det DASF/SID og dets arbejdsmiljøkonsulent Magnus Demsitz, uanset at andre fagforbund, ikke mindst Byggefagenes Samvirke også spillede en betydningsfuld rolle i kampen for et bedre arbejdsmiljø. Men det fremgår også tydeligt af de mange nedslag i bogen, at 3F i høj grad fortsat spillede en stor rolle op gennem de næste årtier og stadig gør det i dag.

DASF, SID og 3F har været med på alle fronter i indsatsen for et bedre arbejdsmiljø. Det gælder i indsatsen for anerkendelse af erhvervsbetingede lidelser, forebyggelse af arbejdsulykker og børneulykker i landbruget, støjdæmpning i forebyggelsen af høreskader, elimineringen af udsættelsen for giftige kemiske stoffer som asbest, organiske opløsningsmidler, epoxy, mineraluld, cementstøv m.fl., forebyggelse af nakke-skulderlidelser (symaskinelidelser) og rygskader forårsaget af tunge løft, og ikke mindst i indsatsen for et bedre psykisk arbejdsmiljø. Det fremgår også tydeligt af disse mange nedslag, at der ofte måtte kæmpes hårdt for disse forbedringer. Derfor er det også en naturlig fortsættelse af denne indsats, at denne bog, som Niels Erik Danielsen har udarbejdet, nu kan bruges af arbejdsmiljø aktive.

Punkter til arbejdsmiljøets historiske udvikling fra kong hammurabis babylonske love til 2021

1749 år f.v.t. Kong Hammurabis babylonske love

Tidligt var der et samfundsmæssigt ansvar for arbejdsmiljøet. Selv før vor tidsregning var ansvar for det byggede fastlagt – som fx i Kong Hammurabis babylonske love. "§ 229: Hvis en bygherre bygger et hus og ikke konstruerer det ordentligt, og huset, som han byggede, falder sammen og dræber sin ejer, så skal byggherren dræbes." Der var tale om et 'øje for øje' ansvar, der kan få vore tiders straffe for overtrædelser af arbejdsmiljøloven til at blegne.

Bibelen

En af de første arbejdssikkerhedsanvisninger findes i Det gamle testamente. "Når du bygger et nyt hus, skal du sætte rækværk om taget; så bringer du ikke blodskyld over dit hus, hvis nogen falder ned fra det." 5. Mosebog, kapitel 22, vers 8.

1700 Bernadino Ramazzini - arbejdsmedicinens fader

Arbejdsmedicinens historie er mere end 300 år gammel. Den første læge, som beskæftigede sig med arbejde og sygdomme var Bernadino Ramazzini fra Italien. Han levede fra 1633-1714. Han skrev "Om Sygdom og Arbejde" om en lang række af erhverv og sygdomme. Mere end 150 år efter så man de første, spæde tiltag i Danmark på det arbejdsmedicinske område. Emil Hornemann (1810-1890) var en af de første læger, som havde øje for betydningen af både bolig- og arbejdsmiljøet. (1)

1845 Friedrich Engels "Arbejderklassens stilling i England"

Friedrich Engels dokumenterede dødelighedens markante stig-

ning blandt børn og voksne, da man indførte de nye dampmøller. Dødeligheden pga. kopper, mæslinger, skarlagensfeber og kighoste var fire gange højere blandt fabriksarbejdere end blandt landarbejdere. Dødelighed grundet kramper lå ti gange højere blandt arbejdere end blandt landarbejdere. I "Arbejderklassens stilling i England" skildrede han bl.a., hvor slemt sygdommen silikose ('stenlunger') hærgede i Sheffield. Årsagen var, at mange arbejdede med at slibe knive og andre skærende redskaber på slibesten lavet af sandsten. Med fabrikkerne blev slibning et indendørs fuldtidsarbejde med en voldsom overdødelig i Sheffield. Blandt de, der arbejdede med at slibe gafler og nåle; døde 58 %, inden de var blevet 30 år.

1873 Fabrikloven

Fabrikloven omhandlede arbejderbeskyttelse af børn og unge mod udnyttelse og sundhedsfarer i fabrikker i Danmark. Løjtnant, cand.polyt. Bernhard M. Jensen og dr. phil. Haldor Topsøe blev ansat som arbejdsinspektører. Arbejdstilsynets start var to ansatte til hele landet, dog kun til fabrikkerne.

Arbejdsinspektørerne udarbejdede bl.a. den første undersøgelse af børnearbejde på danske fabrikker. 494 fabrikker beskæftigede 4.558 børn og unge under 18 år. 484 var under 10 år, 2.125 var mellem 10 og 14 år og 1.949 var mellem 15 og 18 år.

1874 rejste Arbejdstilsynet 21 retssager mod arbejdsgivere der beskæftigede børn under 10 år.

Fabriksejerne prøvede at undgå at komme ind under Fabriklovens bestemmelser. Arbejdstiden for børn blev med Fabrikloven sat ned til maksimalt 6,5 time dagligt. Børn havde ellers arbejdet op til både 12 og 13 timer dagligt. Haldor Topsøe mente, at forbuddet mod natarbejde for både børn og unge var det vigtigste i loven. Udsigten til ikke at måtte beskæftige børn om natten var årsagen til, at alle dampmøller i København ansøgte om at blive undtaget fra Fabrikloven.

Slibestøv var det farligste på fabrikkerne, men der var også gift-

stoffer, mest udbredt var bly. Forgiftning ramte skomagere, fordi skosværtten indeholdt blyoxyd. 1871 stod at læse i Socialisten, hvorledes fabrikken Alumina "beskyttede" arbejderne med en snaps med fortyndet svovlsyre og lidt sukker! (2).

1889 Maskinbeskyttelsesloven

Danmark forlangte som første land, at der skulle følge sikkerhedsanordninger med maskinerne.

1898 Første lov om arbejdsskader

Første danske ulykkesforsikringslov stadfæstet af Christian 9. Samme år blev Arbejderforsikringsrådet, som med tiden blev til Arbejdsskadestyrelsen, nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikring (AES), samlet for første gang for at forberede sig til lovens ikrafttrædelse den 15/1 1899. Loven fastslog, at arbejdsgivere havde udvidet ansvar for deres arbejderes ulykker under arbejdets udførelse.

1899 En ung mand 33 år blev indlagt på hospital i London

Han havde arbejdet 14 år i asbest-tekstilindustrien og var eneste overlevende af et sjak på ti mand. Inden et år fra undersøgelsen var han død. Obduktionen viste kraftig lungefibrose, bindevævsforandringer i hårde og stenede lunger. Mikroskopisk undersøgelse viste, at hans lunger var fulde af fine asbestfibre. (2).

1900 Kvinderne og arbejdsmiljø

Ved revision af Fabrikloven af 1873 var det bestemmelserne om kvindearbejde der dominerede den offentlige debat. Oktober 1899 trykte Dansk Kvindesamfunds blad Kvinden og Samfundet et foredrag af baronesse Alexandra Grippenbergs, som var imod en beskyttelseslovgivning af kvinder, da det stred imod individets selvbestemmelsesret. Dansk Kvindesamfund kæmpede for at skaffe kvinderne adgang til uddannelse og erhverv samt ligeret for loven, især ægteskabslovgivning og valgretslovgivning var i fokus. Lovforslagets bestemmelser om kvindearbejde blev set

som et anslag mod kvinders ret til at arbejde i industrien på lige fod med mænd.

Nina Bang, Danmarks første kvindelige minister anklagede Kvinden og Samfundet for at være et organ for overklassekvinder. Lovforslagets bestemmelser betragtede hun således som en indskrænkning af kvindens frihed til at lade sig udnytte – kvinderne havde nemlig ikke noget valg, men var tvunget til at arbejde under usle arbejdsforhold. Hun afviste også, at en beskyttelseslovgivning ville gøre det vanskeligere for kvinderne at få arbejde til en ordentlig løn – de arbejdede i fabrikkerne fordi der var brug for dem.

Socialdemokratiet og DSF - De Samvirkende Fagforbund, i dag FH, gik begge ind for lovforslaget. Arbejdsgiverne og arbejderne var repræsenteret i Folketinget. Jens Jensen fra DSF hilste bestemmelserne om kvindearbejde velkomne, især indførelse af en 10-timers arbejdsdag, selvom han anerkendte, at der kunne rejses tvivl om det rigtige i at drage voksne kvinder ind under sådan en bestemmelse. For ham var det dog ikke en kønspolitisk foranstaltning, men "en ny begyndelse... et skridt i retning af at fastsætte en maksimalarbejdsdag."

Formanden for Dansk Arbejdsgiverforening, Niels Andersen, valgt for Højre, advarede imod aldersgrænsen for børnearbejde. Han frygtede for "enker og kvinder af den kategori, man kaldte forladte hustruer som, sidder med en stor børneflokk", og som var helt afhængige af børnenes arbejdsindtægt. Han foreslog derfor en aldersgrænse på 12 år, så familierne ikke faldt "det offentlige til byrde". De foreslåede begrænsninger i kvindearbejdet havde han intet at indvende imod – hvis altså kvinderne selv ønskede beskyttelse, hvilket han udtrykte stærk tvivl om. (2)

1901 Systemskifte og arbejdsmarkedets parter tager over

Der blev stillet et parlamentarisk ultimatum fra Landstinget til Fol-

kettinget. Folketinget beklagede nedsættelsen af aldersgrænsen på børnearbejde til 12 år. Det var med stor betænkelighed, at Folketinget fraveg deres egen aldersgrænse på 14 år. Folketinget vedtog dog betænkningen den 30/3 1901. I debatten havde der været en kølig, næsten fjendtlig stemning. Ved folketingsvalget umiddelbart efter, led Højre nederlag. Socialdemokraterne gik fra 12 til 14 og Venstre vandt en tordnende valgsejr. Man følte i samtiden at "man drejede om et hjørne i Danmarks politiske historie - slutningen på 30 års kampe". "Systemskiftet" hvor parlamentarisme endelig slog igennem i Danmark i den forstand, at en regering ikke kunne have et flertal i Folketinget imod sig.

Septemberforliget 1899 og "Systemskiftet" bevirkede dybtgående opbrud i Danmark og indførelse af Den Danske Model. Lovgivningsmagten overlod arbejdsmarkedets parter selv at indgå aftaler om løn- og arbejdsforhold i modsætning til andre europæiske lande, hvor arbejdstid og mindsteløn som oftest var fastsat ved lov. (2)

Den danske model har dog hæmmet en udvidelse af arbejderbeskyttelsen. Med Arbejdsrådet i 1901, med arbejdsmarkedets parter, blev den danske aftalemodel bygget ind i arbejderbeskyttelsen, selvom beskyttelsesdelen som udgangspunkt var og er lovgivning. Skiftende regeringer op gennem det 20. århundrede sikrede, at nye initiativer vedrørende arbejderbeskyttelse på forhånd kunne godkendes af parterne i Arbejdsrådet / Arbejds miljørådet. En enig indstilling fra Arbejdsrådet gjorde vedtagelse i Folketinget til en formssag. Politikere kunne gemme sig bag dette figenblad, men også beklage sig over, at man bare overtog beslutninger fra DA og LO.

Samarbejdet er en fordel, da aftaler kan få legitimitet og ejerskab. Omvendt kan nye initiativer kvæles, hvis arbejdsmarkedets parter er indstillet på det, eller enighed ikke kan opnås.

Arbejdsmiljøets historie i Sverige vidner om en mere effektiv bekæmpelse af ulykkesfarer fra og med 1930'erne. Årsagen er dels, at man i den svenske storindustri tidligt så et produktions-

fremmede aspekt af arbejderbeskyttelse, dels at de svenske socialdemokratiske regeringer har lyttet mere til eksperter end til arbejdsmarkedets organisationer.

1913 Ny fabrikslov

Den blev fremlagt i Landstinget den 8/2 1911. De borgerlige mente, at Fabriksloven af 1901 havde virket "fuldt ud tilfredsstillende", og at de foreslåede ændringer derfor ikke var "hverken særlig store eller særlig indgribende." Den nye Fabrikslov lå inden for rammerne af den hidtidige Fabrikslov (2)

1936 til 1986 Landsbyen Amiandos på Cypern

Indbyggere i landsbyen Amiandos på Cypern blev dødeligt syge. De havde arbejdet i den lokale asbestmine, ejet af F.L. Smidth fra 1936 til 1986. Koncerndirektør Bjarne Moltke Hansen mente ikke det var noget, F.L. Smidth kunne drages til ansvar for. Minens aktier blev i 1986 overdraget til biskopembedet i Limassol. Dersom arbejderne var blevet syge af at have arbejdet i minen, mens den blev drevet af F.L. Smidth, så holder Bjarne Moltke Hansens argument jo ikke. Lungehindekræft er i dag udbredt blandt de tidligere minearbejdere, hvilket blev vist i DR-dokumentaren "Den danske dødsmine", den 19/3 2012. (5)

1940 – 1945 Besættelsen

Besættelsen fik øjeblikkelige konsekvenser på Arbejds- og Fabriktilsynet som følge af besparelser på statens budgetter. Først i 1942 udkom igen en årsberetning for udviklingen i årene 1939 til 1941. I 1943 kunne Direktoratet udsende en beretning i ordnær størrelse på omkring 150 sider. Men antallet af inspektioner og kontrolbesøg faldt, de var dog i 1942 igen oppe på førkrigsniveau. Arbejdstilsynet undgik ikke virkningerne af benzinationering. I begyndelsen af 1941 blev de tilsynsførende afskåret for at bruge deres egne biler til transport. Mørklægningen stillede også fabriksinspektørerne over for forskellige vanskeligheder. Efter besættelsen berettede tilsynsførende om problemer. Fra Thisted skrev en fabriksinspektør, at han flere gange måtte cykle 70 til 80

km på en dag. Andre fortalte, at når de endelig var nået frem til aftalte møder med maskintilsynsmænd, var deltagerne ikke nået frem, eller også var værktøj eller reservedele ikke nået frem på grund af sabotage. (2)

1946 Første Arbejdsmedicinske Klinik

Lederen af den første Arbejdsmedicinske Klinik på Rigshospitalet var overlæge Bonnevie. Han satte lægearbejdet i Arbejdstilsynet og patientarbejdet i system. Han afdækkede helbredssekvenser af nye risici i arbejdsmiljøet. 1956 gik han i gang med at undersøge effekterne af skifteholdsarbejde. En undersøgelse af 600 skifteholds-arbejdere viste en større forekomst af mave-tarm-problemer og psykiske symptomer end hos dagarbejdere.

1947 Fagforeninger køber byggehejs

Indtil slutningen af 2. verdenskrig fandtes der kun i København enkelte bygningshejs. I provinsen kendtes ikke sådanne hjælpemidler. Ved de første overenskomstforhandlinger efter krigen blev kravet om automatiske hejs stillet, men kun med stort besvær fik man mestrene med og de fik tilføjet - hvis de kunne fremskaffes. Herefter oprettede murerarbejdsmændenes fagforeninger rundt om i landet et selskab, der indkøbte automatiske hejs. Murerarbejdsmændenes fagforening i Århus betalte i 1947 sin første aktieandel på 5000 kroner. Formand for murerarbejdsmændene i Århus Robert Sartori, fortalte at indstillingen blandt arbejdsmændene til disse investeringer var, at det ikke gjorde spor, hvis aktiekapitalen gik tabt. Det var en pris, man gerne betalte for at slippe for det umenneskelige fysiske slid, som murerarbejdsmændenes løftearbejde var. Da mestrene ikke længere kunne sabotere leje af hejs, begyndte de selv at anskaffe sig nogle, fordi det lå under deres værdighed at leje hos murerarbejdsmændene. (11)

I Fagbladet nr. 8 i 1971 kan man læse, at det kooperative firma "Automatiske Byggehejs" var blevet nedlagt. Virksomheden blev egentlig standset i 1954. Frem til 1970 var der tale om et "dødt aktieselskab". Bibeholdt, hvis arbejdsgrupperne kunne finde på

at hindre udviklingen på andre områder. I december 1970 blev virksomheden så endeligt afviklet.

1950 – 1977 PCB

PCB er en forkortelse for Poly-Chlorerede Bisphenoler, det er et miljøfarligt kræftfremkaldende giftstof, bl.a. brugt som fugemiddel. I dag er al anvendelse af PCB forbudt, men stoffet findes stadig i vores omgivelser. PCB har været brugt i byggeri i Danmark fra 1950 til 1977, men omfanget er ukendt.

1954 Tre arbejderbeskyttelseslove

Fabriksloven fra 1913 var håbløst forældet og blev til tre arbejderbeskyttelseslove. Efter to folketingsvalg i 1953 dannede Hans Hedtoft en socialdemokratisk mindretalsregering, bl.a. på baggrund af vedtagelsen af den nye Grundlov den 5/6 1953, med en nedlæggelse af Landstinget.

Den 14/10 1953 fremsatte socialminister Johan Strøm S forslag om Lov om almindelig Arbejderbeskyttelse. Regeringen undgik dog ikke en tredeling af loven. 1. Lov om Arbejderbeskyttelse inden for Handels- og Kontorvirksomhed. 2. Lov om Arbejderbeskyttelse inden for Landbrug, Skovbrug og Gartneri. 3. Lov om almindelig Arbejderbeskyttelse, omfattende alle erhverv, der ikke var omfattet af de to andre love.

Der kom regelmæssigt tilsyn på virksomheder, hvor arbejdet eller arbejdsforholdene rummede fare for alvorlige ulykkestilfælde eller sygdom. På alle større virksomheder under den almindelige arbejderbeskyttelseslov skulle der oprettes sikkerhedstjenester med repræsentanter fra de ansatte og virksomhedens ledelse. På mindre virksomheder skulle der vælges sikkerhedsrepræsentanter. I 1955 ansættes 12 nye civilingeniører samt 23 tilsynsaspiranter i Arbejdstilsynet. 1956 ansættes 13 deltidsansatte læger, og Arbejdstilsynet fik sit eget organ, sammen med Rådet for større Færdselssikkerhed udgav de magasinet Pas på! De omkring 135 ansatte og arbejdslægerne fik rigeligt at gøre da de begyndte at kontrollere virksomheder og arbejdsområder, som ikke var blevet kontrolleret før.

Bl.a. tømmerpladser, kontorer, hoteller og restauranter, private og offentlige laboratorier, grusgrave, udgravninger, elinstallation og ledningsarbejde, postkontorer, telefoncentraler, butikker og supermarkeder, malerarbejde, tagdækning, sækkestabling, anvendelse af kopmaskiner, kalkning af kirker, daginstitutioner, skoler med meget mere. Landbruget var takket være Venstre holdt ude af størstedelen af beskyttelseslovgivningen helt frem til 1975. Selvom landbruget var og er et af de allerfarligste erhverv. (2)

1954 Strejke på Philips pga. tidsstudier

Philips havde en afdeling for rationalisering, som gennem tidsstudier fastsatte akkorder og priser. Alle arbejdernes bevægelser blev beskrevet, målt og vurderet. En arbejder blev fyret, han kunne ikke klare en akkord på 16 fjernsyn om dagen. Alle gik hjem. Strejken var overenskomststridig, de strejkende blev idømt bod, og arbejdet blev givet frit. Hans Rasmussen og LO's Eiler Jensen forsøgte forgæves at tale Philips-arbejderne til ro. Fagbevægelsen støttede øget produktivitet. Og arbejderne kunne ikke finde ud af, hvilken side LO var på. Efter fem ugers strejke måtte Phillips erkende, at der var grænser for, hvor umenneskeligt rationalisering kunne foregå.

1973 udgav Benny Holst og Arne Würgler en LP der hed "Hvor længe endnu". Her var der en sang der hed "Tidsstudiemanden". Omkvædet lød "og hvis de sir' at de ikke kan li' det, så tar' vi tid på, hvor læng' de om si' det."

1960'erne og 1970'erne

Kræfter uden for systemet, studerende, samfundsforskere, journalister og fagforeningsaktivister satte gang i kampen og fokus på velstandssamfundets skyggeside i form af nedslidning, psykiske problemer, stigende ulykkesfrekvens osv. I slutningen af 1960'erne, blev der en kritisk faglighed på de danske universiteter. Der var kritik af undervisningen, styrende organer og samfundets generelle indretning. Omkring 1970 startede universitetslærerne en diskussion om forskningens rolle, med fokus på vigtigheden af »forskning for folket«. I Aarhus organiserede

kritiske studenter sig i Studenterfronten, en tværfaglig gruppe, stiftet 1968. Kritiske lægestuderende begyndte at interessere sig for arbejdernes vilkår på arbejdspladsen, i særdeleshed arbejdsmiljøet. (1)

1964 Asbest konference i New York

Konferencen fastslog, at der er en sammenhæng mellem udsættelse for asbest og udvikling af lungehindekræft – mesotheliom. Der var videnskabelig konsensus om, at asbest kan fremkalde asbestose, lungekræft og lungehindekræft. Alligevel gik det to årtier, før der i den vestlige verden for alvor kom gang i forebyggelsen. I Danmark kom der forbud imod brug af visse asbestprodukter i 1972, men først fra 1986 har forbuddet omfattet næsten al brug af asbest.

1968 Udkast til revision af arbejderbeskyttelsesloven

Allerede den 16/5 1968, blev der åbnet i Folketinget for en redigering af arbejderbeskyttelsesloven. I en betænkning til første behandling af lovforslaget blev særlige problemer omtalt. Fx henstillede arbejdsmarkedsudvalget, at de tre love fra 1954, som den daværende arbejderbeskyttelseslov bestod af, samlede i én, samt at "udviklingen har medført behov for, at loven kan reguleres administrativt altså som rammelov med beføjelser til arbejdsministeren". Forslaget skulle have været klar ca. 1969, hvilket det absolut ikke var.

1969 Sikkerhedspatroljer på byggepladser

Henning Grelle fra Arbejdermuseet oplyser at sikkerhedspatroljerne i København blev etableret i 1969. Men allerede i midten af 1930'erne startede Byggefogene med at tilse skurforhold. Sikkerhedspatroljerne tog rundt til de københavnske byggepladser og foretog uanmeldte kontroller af sikkerhedsforholdene: var disse ikke i orden blev der givet en frist på en uge – var de så ikke bragt i orden lukkede byggepladsen med henvisning til "liv, ære og velfærd"s paragraffen i "Norm for behandling af faglig strid."

Disse aktioner var effektive. Ofte var alene rygtet om patruljen, det der fik entreprenørerne til at få forholdene i orden.

I forbindelse med et tilsyn på en byggeplads i 1981 blev murer Jørgen Bentzen anklaget og kom i retten for at gå ind på privat grund. Han blev frikendt i retten, med en bevisførelse om at han havde indfundet sig på byggepladsen i sin egenskab af sikkerhedsrepræsentant for Byggefagenes Samvirke, hvilket var i overensstemmelse med almindelig praksis og i forståelse med Arbejdstilsynet om at føre tilsyn med overholdelsen af, det af Arbejdstilsynet meddelte påbud om sikkerhedsforanstaltninger i forbindelse med tagarbejde.

Ca. år 2000 startede de første 5-dages kurser for sikkerhedspatruljer i Storkøbenhavn. Byggefagenes Sikkerhedsudvalg København indbød til et landsdækkende møde for landets sikkerhedspatruljer. Men det brød SiD gruppe- og BAT-formand John Larsen sig ikke om, at Københavnerne organiserede på landsplan. Det skulle styres af Bygge-, Anlægs og Trækartellet (BAT) og det havde københavnerne ikke noget imod. BAT tilbød nu på forespørgsel patruljekurser af forskellig længde alt efter ønske og resurser til hele landet.

Sikkerhedsrunderinger på byggepladser blev et lovkrav i 2013 med baggrund i Handleplan mod ulykker fra 2005-07. Sikkerhedsrunderinger kom som et supplement til sikkerhedsmøderne. I maj 2016 blev det første patruljekursus for udenlandsk arbejdskraft afholdt. 12 polakker deltog, og sikkerhedspatruljerne har efterfølgende ofte en eller flere deltagere af udenlandsk herkomst.

1969 "Velstand uden velfærd"

Bogen blev skrevet af Bent Hansen, som var chefredaktør for Aktuelt, senere Informationschef på SiD. Den var et forsvar for dem velfærdsstaten havde glemt: "Den onde cirkel: manglende uddannelse, dårlig bolig, større arbejdsløshed, større sygdomsrisiko er centrale led i livsmønstret i denne befolkningsgruppe, hvis

problem er uløst den dag i dag til trods for samfundets almindelige velstandsstigning."

1970 Skiftehold

I 1970 udkom Socialforskningsinstituttet med en undersøgelse af skifteholdsarbejderne situation. 2/3 af alle arbejdere på treholdsskift klagede over træthed, rastløshed, dårligt humør og irritabilitet. Undersøgelsen omfattede 600 fabriksarbejdere med regelmæssigt treholdsskift. Undersøgelsen var foretaget i 1950'erne. I 1950 til 1951 var der i alt ca. 69.000 skifteholdarbejdere i industrien og 58.600 inden for stat og kommune. 65% af treskiftsarbejderne klagede over psykiske problemer, mens det for dagholdsarbejderne var 26%. 43% af skifteholdsarbejderne i undersøgelsen havde problemer med maven, for dagholdsarbejderne var det 17%. Antallet af arbejdere med mavesår var dobbelt så stort hos skifteholdsarbejderne som hos arbejderne på daghold. (65)

1970 Dansk regelsæt for anvendelse af asbest.

Reglerne indeholdt vage hensigtserklæringer om »så vidt muligt« at erstatte asbest med mindre farlige materialer. Først i 1973 blev der indført en grænseværdi, fordi Direktoratet for Arbejdstilsynet insisterede på det.

1970 Henning Tjørnehøj

Den unge socialdemokrat Henning Tjørnehøj tog arbejdsmiljøtråden op i to kronikker i Politiken i oktober 1970. Han satte fingeren på det forhold, at den økonomiske vækst og den øgede velstand skete på bekostning af så mange arbejderes velfærd og helbred. Henning Tjørnehøj arbejdede som socialrådgiver i Århus, hvor han mødte følgerne af rationalisering i form af nedslidte og udstødte arbejdere.

Tjørnehøj anklagede LO for at ligge under for en "kroner og øre filosofi" og anbefalede at de krævede afskaffelse af akkordarbejde og tvunget overarbejde, for "hvad nytter højere løn hvis man

er nedslidt som 40-årig". Det var skrap lud til skurvede hoveder - og i fagbevægelsen har det utvivlsomt gjort ekstra ondt, at Henning Tjørnehøj var socialdemokrat.

I hvert fald fandt formanden for Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund Hans Rasmussen, der også var folketingsmedlem for Socialdemokratiet, det nødvendigt at svare igen. I en kronik med overskriften "For blåøjet" anklagede "den stærke smed" sin partifælle for "som mange andre skrivebordsfilosoffer at lide af en afgrundsdyb uvidenhed om de faktiske forhold". For fagbevægelsen handlede det nemlig om at "skaffe flere penge hjem til medlemmerne og flere penge til at sikre sig velfærd" og velfærd kunne være mange ting: "For nogle er det at skrive kronikker og bøger" anførte Hans Rasmussen med slet skjult brod mod Tjørnehøj, mens det "for andre er at køre bil, rode i haven, dase ved sydlige strande." Hvis fagbevægelsen fulgte Henning Tjørnehøjs anbefalinger, ville det "simpelthen betyde standsning af effektivitet og økonomisk fremgang", og det tjente på ingen måde fagbevægelsens medlemmer. (2)

1970 - 1980 - 1990 Anerkendelse af erhvervsbetingede lidelser

Anerkendelse af erhvervsbetingede lidelser med mulighed for erstatning i Arbejdsskadestyrelsen, er også en måde at få forbedret arbejdsmiljøet på. De mange erstatninger og den opmærksomhed der kom ud af skaderne med fortællinger af personlige skæbnehistorier, gav indsats fra Arbejdstilsynet, men hævdede også forsikringspræmierne og blev dermed et incitament for forebyggelse.

1970 Ændring af arbejderbeskyttelses loven

Den væsentligste ændring var udbygning af ordningen om sikkerhedsrepræsentanter (gældende fra april 1972). Alle virksomheder med ti arbejdere og derover skulle ifølge denne lov have sikkerhedsrepræsentanter.

1971 Oversigt de arbejdsmedicinske rapporter

Malerrapporten, Studenterrådet, Forlaget Modtryk, Århus Universitet, 1971.

Murerrapporten, Studenterrådet, Forlaget Modtryk, Århus Universitet, 1972.

Bryggerirapporten, Bryggeriarbejdernes Fagforening, København 1972.

Rapport om sundhedsskadelige lakker, Snedkertømmerforbundet, Århus, 1974.

Tandplejerapporten, Samarbejdet mellem Arbejdere og Akademikere, Århus, 1974.

Rapport fra et Skibsværft, Arbejdsmedicinsk gruppe, Forlaget Demos 1974.

Skæreolierapporten, Samarbejdet mellem Arbejdere og Akademikere, Forlaget Modtryk, Århus, 1975.

Kloakarbejderrapporten, FADL's Forlag, København, Århus, Odense 1976.

Vort arbejdsmiljø på Berlingske Tidende, Miljøgruppen, BT-klubben, 1976.

Ny arbejdsmiljølov, Aktionsgruppen Arbejdere Akademikere, København 1976.

Giftliste, Malervarer, Samarbejdet mellem Arbejdere og Akademikere, Forlaget Modtryk, Århus, 1977.

Faglig aktivitet om Arbejdsmiljø, Aktionsgruppen Arbejdere Akademikere, København 1977.

Bedriftsundhedstjeneste – hvordan? Samarbejdet mellem Arbejdere og Akademikere, Forlaget Modtryk, Århus, 1977.

1971 Alvorlig ulykke på Lindøværftet

I marts skete der en eksplosionsulykke på Lindøværftet, som var ejet af A.P. Møller. To blev dræbt og 13 kom til skade. Det gav stor presseomtale, særligt i Information. Historien blev principiel og gav en del kritik af Arbejdstilsynet. Dansk Kedelforening udarbejdede en rapport om ulykken, som dog ikke ville blive offentliggjort. Dansk Kedelforening var en forening af kedelejere, hvor også A.P. Møller var medlem. Skibsreder Arnold Mærsk

McKinney Møller sendte et personligt brev til Børge Outze, Informations chefredaktør, hvori han bad ham overveje om journalist Torgny Møllers artikler om ulykken gavnede "det samfund, vi alle tjener, og det skibsværft, som har givet tusinder godt og stabilt arbejde." Ulykken og Informations artikler bidrog til en større opmærksomhed omkring sikkerheden på danske arbejdspladser. Torgny Møller fik Cavlingprisen for sine artikler om ulykken. (2)

1971 DASFs første arbejdsmiljøkonsulent

DASF havde stort set banen for sig selv, da forbundet i begyndelsen af 1970'erne satte fokus på arbejdsmiljøet. Som det første forbund i Danmark havde DASF ansat en arbejdsmiljøkonsulent. Magnus Demnitz satte alt ind på at få moderniseret Arbejderbeskyttelsesloven fra 1954. "Arbejderbeskyttelsesloven regnede meget lidt med nedslidning. Arbejdsulykker kunne man tage og føle på, mens nedslidning kun var lidt inde i billedet. Lægerne anmeldte det heller ikke som en erhvervssygdom, da alle jo bliver slidt ned af at arbejde", udtalte Magnus Demnitz. (2)

1971 DASF forbundskonference

I april afholdt forbundet en konference om arbejderbeskyttelse. Det foregik på Langsøhus i Silkeborg med 29 deltagere, mest tillidsfolk fra DASFs afdelinger. Arbejdsmiljøet var alt for usundt og usikkert. Der var mange ulykker, døde og nedslidte samt strejkende arbejdere og en total passiv fagbevægelse. Konferencen var bemærkelsesværdig, fordi DASFs arbejdsmiljøkonsulent Magnus Demnitz havde inviteret 6 af de fagkritiske studerende som deltagere i konferencen. De fagkritiske medicinstuderende var ikke populære i systemet. I 1970 havde Foreningen af Danske Lægestuderende udgivet en række særnumre om arbejdsmiljø i bladet Stud.med.

Også to socialdemokratiske folketingsmedlemmer deltog, Mogens Camre var den ene. Allerede på forsiden af den debatoplægget, der kom i september, var der nyt, - "DEBAT OM ET NYT OG BEDRE ARBEJDSMILJØ", altså brug af et bredere begreb end arbejderbeskyttelse.

Indsatsen mod dårligt arbejdsmiljø var uendelig lille i forhold til problemernes omfang. Arbejdstilsynet daværende muligheder for at benytte den i øvrigt utilstrækkelige arbejderbeskyttelseslov var begrænset.

Arbejderbeskyttelsesloven var utilstrækkelig, med upræcise og uklare bestemmelser. Det kunne betale sig for arbejdsgiverne at overtræde loven. I årene 1961 til 1963 blev der gennemsnitligt betalt for 2 millioner tabte arbejdsdage efter ulykkestilfælde. Til sammenligning var der 29.000 tabte arbejdsdage ved strejker. Bøderne var også for små. Arbejdstilsynets muligheder for at besøge virksomheder på det tidspunkt var begrænset. I slutningen af 1969 fik 70 % ud af ca. 140.000 såkaldte tilsynsobjekter intet besøg. Der var også en begrænset forskning og ulykkesstatistikken var mangelfuld. Til Arbejdstilsynet blev der anmeldt ca. 3500 ulykker om året, men alene på skibsværftet B&W skete der ca. 15.000 ulykker pr. år. Statistikken for erhvervssygdomme var også urealistisk. Gennemsnittet for antal anmeldte sygdomme for årene 1966 til 1969 var 298 pr. år. Hørercentralen i Odense havde alene 289 arbejdere i gennemsnit i årene 1967-70, der var blevet støjskadet.

Med hensyn til organisationernes indsats kunne det konstateres, at LO ikke i lighed med DA havde et sikkerhedssekretariat.

Rapporten "DEBAT OM ET NYT OG BEDRE ARBEJDSMILJØ" var en lille pjece til to kr. Den sluttede med 11 konkrete punkter, for hvad der skulle gøres:

1. En virkelig lov, der prioriterede arbejds sundhed mere end produktivitet.
2. Arbejdstilsynet skulle have klart formulerede pligter og bemyndigelser.
3. Fagbevægelsen skulle have arbejdsmedicinsk og teknisk sagkyndige til at sikre arbejdernes sundhed.
4. Statens Institut For Arbejdshygiejne skulle ligne det svenske institut.
5. En dækkende sikring af de økonomiske følger af arbejdsulykker og erhvervssygdomme.
6. Man skulle sikre arbejdstageres og sikkerhedsrepræsentanters stilling og indflydelse ved lov.
7. Bevidstgøre lønmodtagerne om ulykkes- og sygdomsfarer.

8. Virksomhederne skulle give en udførlig og grundig information om ulykkes- og sundhedsfarer. 9. Fremtidige overenskomstfor-
slag skulle indeholde bestemmelser om personligt beskyttelses-
udstyr. 10. Bedriftslæger skulle ansættes af sikkerhedsudvalgene.
11. Socialmedicinske forskning, på reel statistik. (12)

1971 Opbrud

Charles Hansen fra Centralorganisation af metalarbejdere afviste at fagforeningerne kunne stille noget op mod fx Lindøulykken. I et interview i Information den 14/7 1971 udtalte han: "Fagfor-
eningerne har ikke noget med det at gøre overhovedet... det er jo ikke et fagretligt spørgsmål", han henviste til, at det var Arbejdstilsynets opgave. Arbejdstilsynet mente dog, at tilsynet ikke var tilstrækkeligt alle steder i landet. Hvortil Charles Hansen svarede "Der vil altid være noget, man kan sætte spørgsmåls-
tegn ved. Vi kan jo ikke rende rundt og kontrollere hinanden alle sammen."

En af de førende figurer i Studenterfronten var stud.med. Bernard Jeune, han var af fransk oprindelse og han havde haft kontakt til studentermiljøet under ungdomsoprøret i Paris i 1967-1968. I 1970 var han sammen med andre medicinstuderende initiativta-
gere til særnumre om arbejdsmiljø i bladet Stud. Med., udgivet af Foreningen af Danske Lægestuderende. Flere arbejdsmiljøakti-
viteter kom til, herunder de såkaldt »fagkritiske studenterrapporter«. (1)

De fagkritiske rapporter, var sædvanligvis udarbejdet i samar-
bejde med grupper af arbejdere eller enkelte fagforeninger i
opposition til de store fagforbund og LO. Rapporternes venstre-
orienterede kritik af fagbevægelsen og det arbejdsretlige system
førte bl.a. til, at DA og LO i fællesskab udsendte en henstilling til
samarbejdsudvalgene på samtlige danske virksomheder om ikke
at medvirke i arbejder-studenter undersøgelser af arbejdsmiljøet.
(2).

1971 Malerrapporten

Juli 1971 udkom "Malerrapporten", udarbejdet af Studenterfron-
tens medicinergruppe i Århus. Den byggede på interviews med
20 malere og samtaler med bl.a. repræsentanter fra Arbejdstilsy-
net, Arbejdsmedicinsk Klinik, Farve- og Lakindustrien, Sundheds-
styrelsen o. a. De fleste af de 20 malere arbejdede hovedsageligt
i nybygninger og i varierende omfang med sprøjtemaling, og
næsten alle arbejdede på akkord. Alle havde de forskellige for-
mer for ubehag, som træthed, hovedpine, svien i øjnene, kvalme,
og opkastninger. Flere følte indimellem, at de var berusede.
Få af malerne brugte beskyttelsesmasker. De nøjedes med at
lufte ud. Kun en af malerne kendte til Arbejdstilsynets publikation
nr. 21 fra 1968 med anvisninger om foranstaltninger mod sund-
hedsfarlig bygningsmaling. Ingen havde modtaget instruktion i
arbejde med sundhedsfarlige stoffer, og ingen havde nogensinde
mødt repræsentanter fra Arbejdstilsynet.

Malerforbundet i Aarhus var frustreret over, at hverken myndighe-
derne eller læger havde interesseret sig for malerfagets erhvervs-
sygdomme. Arbejdstilsynets publikation nr. 21 fra 1968 baserede
sig på en 7 år gammel, forældet og uvidenskabelig Indenrigsmi-
nisteriel bekendtgørelse. Rapporten udkom dagen efter, at 18
arbejdere på skibsværftet B & W var blevet indlagt på Rigsho-
spitalet efter at have indåndet giftige dampe fra sprøjtemaling.
"Timers kamp for at befri bevidstløs i bunden af nyt skib på.... 18
mand i livsfare." Stod der i en overskrift.

Studenterfronten fremhævede, at fagbevægelsen burde være på
arbejdernes side. Man havde ændret klassekamp til classesam-
arbejde, uden at indse at den høje levestandard, der var resul-
tatet af samarbejdet, var på bekostning af arbejdernes helbred.
I en afsluttende konklusion hed det: "Denne rapport har vist, at
arbejderklassen og kapitalistklassen har modstridende interesser.
Dette må fagbevægelsens top indse, hvis den vil være med i
kampen på arbejdernes interesser".

Også lægernes rolle blev beskrevet i »Malerrapporten«. Landets eneste overlæge i arbejdsmedicin var Jørgen Frost (1908-1985) på Rigshospitalet. Han sagde »alkydmaling er bestemt ikke noget særligt, alt kan skade hvis man får nok af det«. (1)

1970'erne og 1980'erne Malersyndromet

Malersyndromet var en dramatisk sygdom med personlighedsforandringer og reducerede intellektuelle færdigheder. At man kunne få sådan en forfærdelig sygdom bare af at passe sit arbejde, udløste vrede og voldsom debat i fagforeningskredse såvel som i sundhedsfaglige kredse og i den brede offentlighed. Malersyndromet blev en af periodens mest omdiskuterede sygdomme. I januar 1977 blev der afholdt et temamøde i Erhvervssygdomsudvalget om de såkaldte malersager. Udvalget bestod bl.a. af arbejdsmarkedets parter, og til dette møde var det suppleret med arbejdsmedicinere og neurologer. Konklusionen var, at arbejde med organiske opløsningsmidler muligvis kunne forårsage hjerneskade. Arbejdsskadestyrelsen anerkendte dog de første 14 tilfælde, og allerede tre år senere var der 300 anerkendte tilfælde. I løbet af de næste ti år blev der anmeldt 1.000-1.500 nye tilfælde pr. år, og i perioden 1978-1989 blev der udbetalt mere end to mia. kr. i arbejdsskadeserstatning.

Fra midten af 1990'erne ebbede sygdommen ud, fordi en række tiltag (især substitution med ugiftige / mindre giftige produkter, værnemidler og forbedret teknologi) udgjorde en effektiv forebyggelse. Desuden blev Arbejdstilsynets indsats på arbejdspladserne skærpet betydeligt. Forbruget af terpentin- og fortynderbaserede malinger toppede i 1970 med 18.000 tons pr. år. Tolv år senere var forbruget faldet til blot 2 tons pr. år. (2). Se også 1984 Per Gregersen og olielægerne.

1971 Lov om arbejderbeskyttelse i Grønland

Over 10 år efter lovens vedtagelse i 1983 var der stadigvæk så mange huller i loven, at den snarere er at sammenligne med en schweizisk ost end med et brugbart legalt skjold mod de værste

overgreb på arbejdernes helbred og sikkerhed. Loven nævner intet om giftstoffer, og i 1983 havde Grønland ikke nogen giftlov. I loven stilledes der intet krav om internt sikkerhedsarbejde, og de største arbejdsgivere nemlig de offentlige var helt unddraget loven, fordi der stod, at den ikke var gældende for kollektive enheder. Arbejdstilsynets erfaring var, at det tog længere tid med en retslig proces mod en arbejdsgiver som havde forsømt sig mod Arbejds miljøloven i Grønland end en tilsvarende proces i Danmark. (22)

1971 TV-udsendelsen – En arbejders liv er penge værd for andre

Udsendelsen behandlede forskellige arbejdspladser forhold med fokus på ulykkesrisiko og faren for erhvervssygdomme. Af udsendelsen fremgik det, at der var en voldsom forskel i antallet af anmeldte og reelle arbejdsulykker. Årligt anerkendes 67.000 arbejdsulykker og ca. 300 erhvervssygdomme. De reelle tal var ifølge programmet snarere 3 mio. arbejdsulykker og 2000 - 3000 erhvervssygdomme. De efterfølgende dage var reaktionerne på udsendelsen yderst voldsomme især fra LO og DA, samt Venstre og Konservative, mens Arbejdstilsynet ønskede at sætte fokus på de resultater, der trods alt var opnået. (3)

Direktør Schade-Poulsen fra DA fandt udsendelsen "tendentøs og baseret på et misforstået politisk grundlag", Industrirådets formand Arnth-Jensen mente, at der var tale om "hadske mistænkeliggørelse og klassepolitisk hetz" og LO: "en uhyre ensidig form for oplysning"

LO, DA og Arbejdstilsynet ønskede ikke problemets omfang trukket frem, men ønskede "de positive resultater af sikkerhedsarbejdet på danske arbejdspladser" bragt frem. Det eneste konkrete, LO kunne kritisere udsendelsen, for var, at der ikke var LO-repræsentanter med i diskussionen - de oplysninger udsendelsen fremkom med, kommenterede man ikke. (9)

1971 Bryggerirapporten

I efteråret 1971 kontaktede en gruppe bryggeriarbejdere nogle læger og sociologer med interesse for arbejdsmedicin og bad dem gennemføre en arbejdsmedicinsk undersøgelse af støjproblemer og skifteholdsarbejde på Carlsberg. I maj-juni 1972 blev undersøgelseerne gennemført. Offentliggørelsen af rapporten på 100 sider passede dårligt for Carlsberg, der fejrede 125-års jubilæum november 1971. Støjproblemerne på Carlsberg fik mest opmærksomhed, problemerne med skifteholdsarbejde gled i baggrunden. Ifølge rapporten havde 77 % af de undersøgte arbejdere fået deres hørelse ødelagt i større eller mindre grad af støjen i tappehallerne. En tredjedel var decideret tunghøre. Mere end 90%, der havde arbejdet på Carlsberg i mere end 10 år, havde høreskader, og heraf var cirka 50 % tunghøre. Ifølge undersøgelsen var høreværn ingen løsning, det gav stærk sved, kløe, eksem, trykken for ørene og hovedpine. Rapporten konkluderede, at støjen ødelagde hørelsen hos en overvældende del af bryggeriarbejderne, samt at støjen forpestede arbejdet og ødelagde store dele af fritiden.

1971 Overenskomststridig strejke på Holstebro svineslagteri

De strejkende slagteriarbejdere stillede krav om, at dersom en arbejder havde skåret sig, skulle vedkommende selv afgang, om han kunne arbejde videre. Trods fagforeningernes modstand mod aktionen vandt de strejkende stort set strejken og fik deres krav igennem, kun lettere modificeret på grund af tillidsmandens ubetænksomhed. Denne strejke efterfulgtes af en lang række strejker på andre slagterier mod akkordræset i Hammel, Hobro, Holbæk, Vejle og Århus.

1971 Maj LO kongres

Landsorganisationen holdt kongres i midten af maj 1971. Efter eksplosionen på Lindøværftet og DASFs konference på Langsøhus var LO imidlertid begyndt at komme i bevægelse. I sin beretning fremhævede formand Thomas Nielsen, at arbejderbeskyttel-

se var et område, der i fremtiden ville kræve en øget indsats. LO burde derfor, ligesom DA allerede havde gjort, oprette et særligt sekretariat til at varetage dette arbejde herunder den forestående revision af arbejderbeskyttelseslovgivningen.

1972 Nordiske metalarbejderforbund afholder miljøkonference

Konferencen udformede sig som en lang redegørelse for de resultater, det svenske forbund havde tilkæmpet sig, samt for de konsekvenser, de nye regler havde haft for svensk industri. Disse redegørelser satte det danske forbunds passivitet i relief. Fra dansk side nævntes kun en statistik, som et af de mest miljøinteresserede danske metalstøberier havde udarbejdet, på støberiet var konstateret 58 tilfælde af silikose - heraf havde de 20 haft døden til følge! (9)

1972 SAA – Samarbejdet Arbejdere Akademikere

Samarbejdet Arbejdere Akademikere var og er en græsrodsorganisation for arbejdsmiljø i Århus. Organisationens formål er i samarbejde med arbejdspladser og fagbevægelse – at støtte det faglige arbejdsmiljøarbejde, og sprede oplysninger om sundhedsfarer på arbejdspladserne og om forholdene for arbejderklassen i øvrigt – for her igennem at støtte arbejderklassens kamp på egne betingelser.

SAA oprettedes for at kombinere teoretisk viden og praktisk indsigt. Initiativtagerne var kommunistiske fagforeninger (som der var mange af i Aarhus på det tidspunkt), en række universitetslærere fra humaniora og naturvidenskab samt nogle nyuddannede læger og lægestuderende. (1).

1972 Plattedamernes strejke handlede også om arbejdsmiljø

Årsagen til konflikten på Den Kongelige Porcelænsfabrik var nye maskiner i drejeriet, som arbejdede hurtigere, men leverede »gods« af en ringere kvalitet. Malerne var visse steder nødt til at fjerne overflødig maling – en belastende og tidskrævende

proces. En anden årsag var lerets svingende kvalitet. Det var fyldt med små revner og sprækker, hvori farven satte sig fast. Porcelænsmalerne måtte sætte arbejdstempoet væsentligt i vejret. »Plattedamerne« strejkede fra 28/11 1972 til den 10/1 1973. (1)

1972 Sikkerhedsorganisation

I april 1972 trådte nye bestemmelser i kraft om intern sikkerhedsarbejde på virksomhederne. De centrale personer i det nye sikkerhedssystem var arbejdslederen og arbejderens valgte sikkerhedsrepræsentant. Denne vælges i hver afdeling, og sammen med arbejdslederen er de afdelingens sikkerhedsgruppe. Repræsentanter fra arbejdslederne og fra sikkerhedsrepræsentanterne var tillige sammen med arbejdsgiverne eller dennes ansvarlige repræsentant virksomhedens sikkerhedsudvalg. Sikkerhedsrepræsentanten skulle samtidig have den nødvendige tid til at beskæftige sig med sikkerhedsspørgsmål i sin afdeling. Vigtigst i sikkerhedsarbejdet er uddannelse. I arbejdsministeriets bekendtgørelse om internt sikkerhedsarbejde som nu blev en del af arbejderbeskyttelsesloven hed det i paragraf 10 stk. 3, - at arbejdsgiveren skal give såvel sikkerhedsudvalget som sikkerhedsgruppernes medlemmer lejlighed til at erhverve sig den fornødne uddannelse i sikkerhedsmæssige spørgsmål. (65)

1973 Arbejdstilsynet 100 år

Den socialdemokratiske arbejdsminister Erling Dinesen udtalte de sidenhen så ofte citerede ord: "Sikkerhed og sundhed på arbejdspladserne er efter min mening så vigtig, at hensynet til produktion og økonomi om fornødent må vige."

1973 Institutionaliserings af arbejdsmiljøkampen

1973-1976 udgav Arbejdsmiljøgruppen af 1972 »Arbejdsmiljøundersøgelsen«. Gruppen var i 1971 udpeget af arbejdsminister Erling Dinesen (1910-1986) og var Danmarks officielle svar på arbejdsmiljøproblemerne. Undersøgelsen var en sammenfatning af ca. 7.000 spørgeskemasvar fra LO-ansatte om deres arbejdsmiljø, og den blev til i et samarbejde med Socialforskningsin-

stituttet, oprettet i 1964. Undersøgelsen viste bl.a., at 12 % af LO-arbejderne oplevede, at deres hørelse var stærkt nedsat, 50 % klagede over rygsmerter, 19 % klagede over smerter i håndled og arme og 8 % over håndeksem. Arbejdsmiljøkampen blev institutionaliseret med etablering af sikkerhedsorganisationer på arbejdspladser, Bedriftssundhedstjenesten (BST) og Arbejdsmiljøinstituttet, i dag Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA). (1).

1973 Arbejdsskader under dagpengeloven

Dagpengeloven samlede alle former for dagpenge uanset årsag. Retten til dagpenge på grund af uarbejdsdygtighed, ulykkestilfælde eller erhvervs sygdomme blev derved flyttet fra arbejdsskadeloven til dagpengeloven.

1973 Danmark i EF

Danmark blev medlem af EF (Det Europæiske Fællesmarked). På arbejdsmiljøområdet skete der ikke noget videre. Se også 1986 Ja til EF pakken.

1973 Malerforbundets paragraf om arbejdsmiljø

Malerne har en paragraf om arbejdsmiljø i overenskomsten. Den giver bod til arbejdsgiverne næsten hver gang, der rejses sager. § 10 om Sikkerhedsbestemmelser: "Den til enhver tid gældende bekendtgørelse om fastsættelse af kodenumre skal overholdes ved alt malerarbejde. Det påhviler parterne nøje at følge alle givne sikkerheds- og velfærdsbestemmelser. Det påhviler arbejdsgiveren at drage omsorg for, at alt nødvendigt sikkerhedsudstyr er til rådighed, før arbejdet påbegyndes. Sikkerhedsudstyr, der skal anvendes af den enkelte, skal udleveres som personligt udstyr. Medarbejderen har pligt til at renholde og være påpasselig over for det udleverede udstyr. Tidligere anvendt udstyr (åndedrætsværn mm.) må kun udleveres desinficeret."

1974 Stop for overbygning på RUC

Der var behov for uddannelser med et indhold som helt naturligt

og aktivt kunne følge den nye lov om beskyttelse af det eksterne miljø op og følge den dengang forhåbentlig snarest gennemførte lov om arbejdsmiljøet. På initiativ af RUC blev LO og DA i marts 1974 inviteret til deltagelse i et udvidet samarbejde. Formålet var at fremkomme med et detaljeret skitseforslag til ny overbygning på de eksisterende basisuddannelser på RUC. Men fra 1. september 1974 blev dette standset af undervisningsminister Tove Nielsen (V) og arbejdsminister Johan Philipsen (V). De to ministerier havde handlet indirekte på opfordring fra DA. (14)

1974 Erik Andersen blev direktør for Arbejdstilsynet

Erik Andersen fik stor indflydelse på udformningen og fortolkning af arbejdsmiljøloven af 1975. Han havde tætte bånd til fagbevægelsen og var medlem af Socialdemokratiet. I midten af 90'erne begyndte jorden at brænde under ham. Arbejdsgiverne mente han politiserede arbejdet gennem et skrap og tæt tilsyn. 1995 blev han afskediget af arbejdsminister Jytte Andersen (S). Hun kunne ikke leve med, at Arbejdstilsynet blev opfattet som anarkistisk, politiserende og forældet. Efter Erik Andersen blev Jens Andersen tidligere direktør i DA ny direktør for Arbejdstilsynet, hvilket ikke var populært i fagbevægelsen.

1974 "Arbejdsmiljøgruppen af 1972" rapport nr. 2

Undersøgelsen fik undertitlen "Dårlige rygge, stress og høreskader". Undersøgelsen viste at klager over dårlig ryg var meget dominerende, og gruppen lagde stor vægt på forbedringer, der kunne hindre ødelæggelser ved fysisk slid. Støjgrænsen skulle ned. Høreskader var en del af rapport nr. 2's undertitel. Arbejdspladsundersøgelsens resultater viste klart, at det psykiske slid på arbejdspladsen var et stort problem for mange mennesker.

1974 "Arbejdsmiljøgruppen af 1972" rapport nr. 3

Rapporten beskrev nogle af de alvorligste og mest negative påvirkninger på arbejdspladsen. Det drejede sig om støjgener, farlige stoffer og materialer, årsager til arbejderes rygsygdomme, arbejdstidens uheldige virkning på arbejdsmiljøet især ved skifte-

holdsarbejde og den fysiske og psykiske meget hårde belastning, som hurtigt tempoarbejde var skyld i.

Rapporten forsøgte at gennemdrøfte alle de generelle arbejdsmarkedspolitiske mangler og problemer, som betød at 60 % af en årgang arbejdere var slidt ned og derfor stødt bort fra arbejdsmarkedet før de nåede pensionsalderen. (15)

1975 AAA - Aktionsgruppen Arbejdere Akademikere

Græsrodsorganisation lignende SAA, men nu i København. Organisationens formål er et godt arbejdsmiljø og arbejdsevne hele livet igennem. De er kritiske overfor arbejdsmiljøets udvikling. De udvikler løsninger mod dårligt arbejdsmiljø. Overordnet er det almindelige menneskers behov frem for profit. AAA fremstillede plakater på 5 sprog til Europa, som var en advarsel mod farerne ved brug af organiske opløsningsmidler. De har også arrangeret studieture til bl.a. USSR, Italien, Tyskland og Polen.

SAA og AAA havde en fælles idé, det var kampen mod social ulighed. 1974 besluttede PH-fonden at tildele grupperne bag de fag kritiske rapporter årets PH-pris. De 20.000 kr. blev fordelt mellem de to græsrodsorganisationer. (8)

Aktionsgruppen var dengang ikke så populær blandt toppen af dansk fagbevægelse, LO sekretær Bent Nielsen kaldte AAA for Anders And klubben: "Lad os passe på ikke at stirre os blinde på de miljøproblemer, som især alle disse selvbestaltede miljøgrupper, der er et hav af rundt omkring, stiller op. Til januar står vi med over 300.000 arbejdsløse, og i en sådan situation skal fagbevægelsen ikke komme og stille alle mulige miljøkrav."

1975 Kloakarbejderrapporten

En undtagelse fra de røde rapporter var Kloakarbejderrapporten fra december 1975. Den blev udarbejdet på initiativ af en gruppe tillidsmænd fra Vejvæsenets Arbejdernes klub og Jord og Betonarbejdernes fagforening i København, der gennem rektor Thor A. Bak bad Københavns Universitet stå for en undersøgelse af kloakarbejderes arbejdsmiljø.

1975 og 1977 Ny Arbejdsmiljølov

Den nye arbejdsmiljølov skulle ses som en forlængelse af ideerne fra Arbejdsmiljøgruppen af 1972.

Studereroprøret havde bredt sig, og det handlede også om arbejdsmiljø. Ofte tog man udgangspunkt i konkrete sager og drog så generelle slutninger.

Arbejdsmiljøloven fra 1975 gav et stort spring i både dækning på arbejdsmarkedet og i formålparagraffen. Med forskellige ændringer er loven fra 1975 stadig hovedloven på arbejdsmiljøområdet – og stadig med arbejdsmarkedets parter i den afgørende rolle. Begrebet arbejdsmiljø signalerede en diskursændring. Det handlede ikke kun om at beskytte arbejderne mod farligt arbejde. Nu skulle fokus være på at gøre selve arbejdspladsen så ufarlig som mulig.

Arbejdsrådets behandling af lovudkastet til en Arbejdsmiljølov afsluttedes i efteråret 1973. Efter en arbejdsgruppe af embedsmænd afgav udtalelse i foråret 1974, fremsatte arbejdsminister Johan Philipsen (V) juni 1974 forslag til Lov om Arbejdsmiljø, næsten identisk med Arbejdsrådets forslag.

Og Landbruget blev omfattet af loven.

Den endelige lov var en rammelov. Den blev vedtaget i december 1975 af et flertal bestående af Socialdemokratiet, Venstre, Radikale Venstre og Kristeligt Folkeparti.

SF, DKP og CD undlod at stemme, mens Konservative, VS og Fremskridtspartiet stemte imod.

Loven lignede i store træk, det der var opnået enighed mellem om mellem LO og DA og parterne var da også meget tilfredse med loven.

1976 Sevesoulykken

Nær den italienske by Seveso skete en alvorlig industriulykke, med udslip af dioxin. Ulykken gav anledning til en lang række videnskabelige undersøgelser af dioxins skadelige virkninger på mennesker. EU vedtog lovgivning til regulering af opbevaring og håndtering af farlige stoffer i tætbefolkede områder, det såkaldte Seveso-direktiv. Et år efter ulykken var 450 børn angrebet af

en alvorlig hudsygdom, med ringe chancer for helbredelse. Tre personer døde af leverkræft. Der blev født 122 deformerede spædbørn. Ulykken i Seveso rettede søgelyset mod USA's brug af dioxin som løvfældningsmiddel i Vietnam.

1977 Ny Arbejdsmiljølov

Med den nye lov var der væsentlige bedre muligheder for forbedringer end ved de daværende tre arbejderbeskyttelseslove, især hvis sikkerhedsrepræsentanter var oppe på mærkerne og klagede over ethvert arbejdsforhold, som ikke var i overensstemmelse med loven, sagde arbejdsmiljøkonsulent Magnus Demnitz i et interview om arbejdsmiljølovens muligheder i Fagbladet marts 1976.

Loven indeholdt tre konkrete forbedringer: Etablering af Branchesikkerhedsråd. BST Bedriftssundhedstjeneste som ville blive gennemført, hvis et flertal i Folketinget gik ind for det næste år. Den tredje konkrete forbedring var, at Arbejdsmiljøfondens budget blev tidoblet. Alle tre forbedringer var samarbejdsorganer mellem arbejdsmarkedets parter og regeringen.

1977 § 9 kurser

LO og DA aftalte retningslinjer for sikkerhedsrepræsentanternes grunduddannelse. Uddannelsen betaltes af arbejdsgiverne og LO ville udover de aftalte 32 timer arbejde videre med opfølgingsuddannelser. Kurserne kunne bl.a. arrangeres af specialarbejder-skoler og tekniske skoler. LO oplyste at uddannelsen kun var startet for Bygge- og Anlægsområdet. For Industriområdet forventedes det at uddannelsen kunne begynde den 1/9 1977. (16)

1976 Flere erhvervssygdomme

Flere kemiske stoffer dukkede op på arbejdspladserne, og antallet af erhvervssygdomme voksede. Derfor blev ulykkesforsikringsloven ændret i 1976. Fortegnelsen over erhvervssygdomme blev placeret i en bekendtgørelse - og visse erhvervssygdomssager blev forelagt Erhvervssygdomsudvalget.

1977 BSR - Branchesikkerhedsrådene opstår

Med den nye arbejdsmiljølov i 1977 kom der 12 BSR'er med erklærede formål om at medvirke til løsning af sikkerheds- og sundhedsspørgsmål inden for arbejdsmarkedets mange brancher. Rådene omhandlede: Jernindustrien, Bygge- og Anlæg, Grafisk Industri, Transport og Engroshandel, Almen Industri, Kontor og Administration, Butiksområdet, Service- og Tjenesteydelser, Nærings- og Nydelsesmiddelindustrien, Jordbruget og Undervisning. Rådene bestod af 12 – 18 medlemmer, ligeligt sammensat mellem A-siden og B-siden. Efter ca. 20 år blev de erstattet af de såkaldte Branchearbejdsmiljøråd (BAR), nu 5 Branchefællesskaber for Arbejdsmiljø (BFA).

1978 Indførelse af BST

Lov om Bedriftssundhedstjeneste (BST) trådte i kraft pr 1/5 1978. De nærmere regler stod i en bekendtgørelse af 22/6 1978. Det handlede om at forebygge arbejdsmiljøskader herunder arbejdsulykker, erhvervssygdomme og nedslidning ved at bekæmpe påvirkninger, som fysisk eller psykisk virker skadelige, samt at fremme de ansattes sikkerhed og sundhed både fysisk og psykisk.

1978 Invaliditetserstatning udskiftet med mén-godtgørelse

Den vigtigste ændring var at invaliditetserstatning forsvandt og blev erstattet af en mén-godtgørelse og erstatning for erhvervsevnetab. Det vil sige en opdeling af erstatningen i forhold til den legemlige skade og det økonomiske tab.

1978 Epoxy på Lynetten

Byggefagenes Samvirke afholdt en konference, hvor de tog stilling til initiativer skridt, imod giftige og sundhedsfarlige stoffer på danske byggepladser. Særlig diskuteredes stoffet epoxy, som et af de farligste stoffer, der var sendt på markedet i årtier. Epoxy blev anvendt næsten dagligt på alle byggepladser i lime, malinger, fugemateriale mm. I det efterfølgende halvandet år bølgede

den såkaldte epoxy-sag frem og tilbage.

I juni 1978 besluttede arbejderne på renselanlægget Lynetten og Bispebjerg hospital at standse arbejdet med epoxy. På Bispebjerg findes et alternativt middel. Men på Lynetten, der hører under Københavns Magistrat, nægtede bygherren at erstatte epoxy med andre stoffer. Tillidsmanden fra Lynetten fortæller: "Vi havde godt nok hørt rygter om, at epoxy var farligt. Men vi havde ikke fået spor at vide om, hvordan vi skulle forholde os til det." 20 dage efter standsede Byplanborgmester Vilhoj Sigurdsson (VS) brugen af epoxy på Lynetten efter møde med Byggefagenes Samvirke.

1978 Efterlønnen

November 1977 nedsatte Svend Auken (S) (1943-2009) et efterlønsudvalg. Udvalget skulle afgive en rapport om mulighederne for at opbygge en efterlønsordning med henblik på at opnå en bedre fordeling af det eksisterende arbejde. Efterlønnen blev så vedtaget i 1978. 60-66-årige fik ret til at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet inden pensionsalderen. De skulle være medlem af en statsanerkendt A-kasse. Efterlønnen handlede også om arbejdsmiljøproblemer, miljøbelastning og nedslidning. Efterlønnen skulle være 2/3 af lønnen, men med et maksimum på 90.000 kr. udbetalt om året.

1980 Dansk selskab for Arbejds- og Miljømedicin

Der var behov for specialiserede læger i arbejds- og miljømedicin. 1960'erne og 1970'erne betød en generel samfundsudvikling med større fokus på folks levevilkår og dermed også på arbejdsmiljøet. For mange var det daglige arbejde risikofyldt idet de blev udsat for farlige stoffer som asbest, organiske opløsningsmidler og bly. Derfor var der et konkret behov for lægefaglig ekspertise, der kunne foretage individuelle vurderinger af mulige arbejdsmiljøudløste sygdomme og mere overordnet prioritere og udføre den nødvendige forskning. Arbejdsmedicin blev etableret som et selvstændigt speciale i Danmark i 1982. Frem til slutningen af 1980'erne blev der etableret arbejdsmedicinske klinikker

i alle daværende 12 amter. Med regionsdannelsen i 2007 skete der en fortætning til de nuværende syv klinikker. (1)

1980 Uenighed om oprettelse af BST Bygge og Anlæg

BST Bygge og Anlæg havde en frist på juli 1982 for oprettelse. Men hvordan tjenesten skulle etableres, var uafklaret. Arbejdsmarkedets parter i bygge- og anlægsbranchen kunne ikke blive enige. Sagen var således placeret til afgørelse i Arbejdsmiljørådet. Bygge- og Anlægsbranchen er præget af skiftende arbejds- og ansættelsesforhold. Fagforeningerne inden for bygge- og anlægsområdet gjorde deres stilling klar til fordel for oprettelse af en Bygge og Anlægs BST, men arbejdsgiverne trak sagen i langdrag. (17)

1980'erne Symaskinesygdommen

Fra danske syersker var der flere og flere klager over smerter i nakke og skuldre. Syerskerne aktionerede, de kørte fra Jylland og brændte deres afslag på arbejdsskadeerstatning af på Christiansborg slotsplads. I 1993 blev nakke-skulder-lidelser hos syersker optaget på Erhvervs sygdomslisten. Nakke-skulder-lidelser blev anerkendt, ved arbejde i 8-10 år med EGA Ensidigt Gentaget Arbejde. Fra midten af 1990'erne forsvandt syerskearbejdet stort set fra Danmark, først flyttede det til Østeuropa og senere til Sydøstasien. (1)

1980'erne Arbejdsmiljø i overenskomsterne

Der var diskussioner for eller imod. Fx var det offentlige for, i byggeriet var man imod. Modstanderne af arbejdsmiljø i overenskomsterne glemte bare, at man allerede havde elementer af arbejdsmiljø inde i overenskomsterne. Nemlig bestemmelser om arbejdstid og normeringer, og dermed også elementer omhandlende psykisk arbejdsmiljø. I 1973 fik malerne mulighed for fagretslig behandling af sager mod arbejdsgivere, der ikke overholdt arbejdsmiljøreglerne. Teksam er en faglig aftale til håndtering af psykisk arbejdsmiljø i industrien. Byggeriets Arbejdsmiljø-

bus er en faglig aftale om opsøgende arbejde i arbejdsmiljøets tjeneste. I den nuværende arbejdsmiljølov er der et kapitel om aftaler. Det har det offentlige område gjort brug af, med etablering af en rammeaftale med efterfølgende mulighed for ændring fx gennem sammenlægning af SU Samarbejdsudvalg og AMO Arbejdsmiljøorganisation til MED Medarbejderudvalg.

1980 15-årig forgiftet med methylbromid

15-årig gartner elev blev forgiftet og lå en måned på hospital med en alvorlig hjerneskade, som han aldrig vil overvinde. Han blev forgiftet på sin arbejdsplads, et gartneri i Vemmedrup ved Køge. Få dage inden ulykken havde en entreprenør røget gartneriet med methylbromid. Gartner eleven gjorde rent i væksthuset og blev syg med krampes. Sandsynligvis har udluftningen efter røgningen, der skal udføres af folk med et specielt certifikat, ikke været tilstrækkelig. (18)

1980'erne De årlige arbejdsmiljøkonferencer

Ca. 1000 arbejdsmiljøengagerede mødes på Nyborg Strand, hvert år. Det var oprindeligt Arbejderbeskyttelsesfonden / Arbejdsmiljøfonden, der afholdt seminarerne. 1999 overtog BST Foreningen ansvaret for seminarerne. Senere gik BST Foreningen og Arbejdsmiljørådgiverne i samarbejde med Selskab for Arbejdsmiljø (nu. IDA Arbejdsmiljø) om at omdanne seminarerne til en Arbejdsmiljøkonference. På et tidspunkt stoppede samarbejdet, og Arbejdsmiljørådgiverne stod alene for konferencerne. Konferencen er for ledere og medarbejdere med arbejdsmiljø som et væsentligt indsatsområde. Corona har desværre stoppet konferencerne midlertidigt.

1981 Rapport om jord- og betonarbejde

Det er et slidsomt job at være jord- og betonarbejder, dokumenteret af en omfattende undersøgelse som fire forskere: Karen Munk, Steffen Gøth, Peter Hasle og Marianne Damlund gennemførte for Institut for Anlægsteknik på Danmarks Tekniske Højskole. 800 medlemmer af SiD – Jord- og Betonarbejdernes

fagforening i København deltog i en spørgeskemaundersøgelse som led i undersøgelsen. 65 % oplyste, at de havde haft en eller anden form for lænderyg besvær inden for det seneste år. Mange jord og betonarbejdere blev udsat også for vibrationer, hvilket indebar risiko for såkaldt hvide fingre. Der var også en forøget forekomst af høreskader blandt jord og betonarbejdere. Rapportens 4 forfattere mente, at det kneb stærkt ned at få anerkendt de skader, som jord- og betonarbejderne pådrog sig. (19)

1982 Sikkerheds lommehåndbogen

Det år kom den første Sikkerhedslommehåndbog for bygge og anlæg, udgivet af Arbejdsmiljøfondet og AOF. I dag hedder den Håndbogen – Arbejdsmiljø i Bygge og Anlæg, seneste udgave er fra 2020. Den er også oversat til adskillige sprog, engelsk, tysk, polsk, italiensk og portugisisk. Et uundværligt værktøj for forebyggelse af arbejdsmiljø i bygge- og anlægsbranchen, men også for overholdelse af love og regler.

1982 DAs arbejdsmiljøundersøgelser

LO tog afstand fra DAs arbejdsmiljøundersøgelser. Undersøgelserne havde titlen "Det gælder arbejdsmiljøet". Materialet rummede en række spørgsmål til medarbejderne på de enkelte virksomheder. Undersøgelsen var dog udformet på en groft manipulerende måde. Der var fire svarmuligheder hvoraf de tre var positiv vægtet, mens der kun var en negativ vægtning, nemlig "utilfredsstillende". Folk vil sjældent svare, at noget er super godt eller super dårligt. Folk vil nok være mere tilbøjelig til at svare "stort set tilfredsstillende". LO udsendte et fyldigt informationsmateriale, der advarede modtagerne mod at deltage i DA undersøgelsen. (20)

1983 DA kampagne mod sikkerhedsfodtøj

Jernets Arbejdsgiverforening ankede påbud fra Arbejdstilsynet til Direktoratet for Arbejdstilsynet om udlevering af sikkerhedsfodtøj i jernindustrien. På daværende tidspunkt var der ca. 50 sager, der ventede på en principiel afgørelse fra arbejdsministerens side.

En anke havde opsættende virkning for påbuddet, så arbejderne skulle fortsætte arbejdet uden brug af sikkerhedsfodtøj. Jernets arbejdsgivere lavede på et tidspunkt en aftale, hvor arbejderne skulle betale end del af prisen på sikkerhedsfodtøj. I Bygge- og Anlægsbranchen lavede man dog ikke sådan en aftale. (21) På det tidspunkt kunne man anke et påbud fra Arbejdstilsynet først til Direktoratet for Arbejdstilsynet og senere til Arbejdsministeren. Arbejdsgiverne brugte de to ankemuligheder til at trække sagerne i langdrag. Mange gange var fx et byggeri færdigt, og arbejdet var derved blevet udført ulovligt, når sagen endeligt var afgjort hos Arbejdsministeren.

1984 Pris til kloakarbejder Egon Nielsen

Efter 10 års stædig og ihærdig indsats for at forbedre kloakarbejdernes arbejdsmiljø modtog kloakarbejder Egon Nielsen i juni Arbejdsmiljøfondets Arbejdsmiljølegat. Prisen var den fornemste hædersbevisning inden for arbejdsmiljøområdet. Kampen var hård for Egon Nielsen. Alle de ting en arbejdsgiver kunne bruge for at få en mand stoppet i det faglige arbejde, havde været forsøgt over for Egon Nielsen. Han var initiativtager til kloakrapporten, der blev til i samarbejde mellem forskere på Københavns universitet og kloakarbejdere. I rapporten blev kloakarbejders dødelighed og sygdom belyst. Arbejdsmiljøfondet skrev i sin prismotivering, at det måtte bl.a. tilskrives Egon Nielsen, at Arbejdstilsynet i oktober 1983 udsendte en bekendtgørelse med sikkerhedsregler for kloak arbejde. (23)

1984 Per Gregersen og olielægerne

Arbejdsmediciner Per Gregersen skrev en artikel i SiD's Fagbladet oktober 1984 under overskriften "Industrien køber rapport som frikender opløsningsmidlerne". Per Gregersen gik i rette med de to læger Erik O. Errebro-Knudsen (1912-2008) og Finn Olsen (1936-), der havde udarbejdet en rapport om hjerneskader og opløsningsmidler. Begge læger var ansat af olieindustrien. De advokerede for, at der i diagnostikken var taget mangelfulde hensyn til de undersøgte præmorbid psyke og alkoholforbrug.

Sagen førte til at sagsanlæg mod Per Gregersen, men endte med, at Per Gregersen fik erstatning. Oliebranchens Fællesrepræsentation skulle betale 50.000 kr. til Per Gregersen for urigtige oplysninger om bl.a. maleres intelligensniveau. Erstatningspengene blev til den alternative Miljøpris, der blev uddelt første gang 1987 på SiDs kongres. I 2019 fik arbejdsmiljøkonsulent Janne Hansen fra 3F Kastrup prisen.

Den 6. december 1984 fik de to olielæger en grundig tur gennem vridemaskinen for åben skærm, da Danmarks Radios journalister Erik Stephensen og Jørgen Flindt Petersen interviewede dem til udsendelsen "Industrien slår igen". (6)

1984 Støjgrænsen

I Norge og Sverige var støjgrænsen blevet sat ned til 85 dB (A). De borgerlige partier gik imod en støjgrænse i Danmark på 85 dB (A). Først i 1993 blev støjgrænsen sat ned til 85 dB (A).

1984 Overenskomstforhandlinger og arbejdsmiljø

Før overenskomstforhandlingerne gav Willy Strube formand for SiD's Fabriksgruppe udtryk for, at den mulighed som parterne har for at behandle spørgsmål vedrørende arbejdsmiljø, ikke kunne bruges til ret meget. "Vi har derfor ved flere lejligheder givet udtryk for at arbejdsmiljø ikke hører hjemme i overenskomsten og at bestemmelsen lige så godt kunne glide helt ud. Vi mener principielt at fagbevægelsen står sig bedst ved, at arbejdsmiljøet reguleres via lovgivningen." (24)

1985 Mineraluld og kræft

Bedriftslæge Ole Kamstrup vildledte isoleringsarbejderne, fastslog Steffen Christensen formand for isoleringsarbejdernes Fagforening Københavns miljøudvalg. Ole Kamstrup var ansat til at frikende mineraluldens kræftfremkaldende egenskaber. Udenlandske undersøgelser viste at der efter 20 til 30 års arbejde i isoleringsbranchen skete en fordobling af lungekræft blandt isoleringsarbejdere. (25)

I 2001 blev mineraluld fjernet fra det internationale kræftforsk-

ningsinstituts – IARC's – observationsliste. Håndbogen Arbejdsmiljø i Bygge og Anlæg fra 2016, side 228, skriver, at fibre af gammel mineraluld i henhold til EU's forordning om klassificering, mærkning og emballering, klassificeres som muligt kræftfremkaldende.

1986 Forbud mod brug af asbest

Trods forbud i 1986 mod anvendelse af asbest, er asbest fortsat den arbejdsmiljøfaktor, der kræver flest dødsfald. Antallet af dødsfald pga. asbest er 4-5 gange højere end antallet af arbejdsulykker. hvilket skyldes den lange latenstid, på 30 til 40 år, der går, fra man er udsat for asbest, til man får sygdommen.

Startskuddet til den sidste og afgørende kamp for at få asbesten forbudt i Danmark blev taget i november 1985 af Byggefagenes Samvirke i Aalborg, Odense og København. I januar 1986 vedtog Byggefagenes Samvirke at stoppe arbejdet på alle arbejdspladser, hvor der blev arbejdet med asbest. Oplysningsmaterialer blev udsendt, og der blev sendt byggepatruljer ud for at kontrollere, at der ikke blev arbejdet med asbest.

Når vendepunktet indtræder i netop 1985, hang det ikke mindst sammen med, at DR i foråret bragte en engelsk film "Alice", der på rystende vis dokumenterede, hvor farligt det er at blive udsat for asbest selv i små mængder i kortere tid. Den dødelige kræftform - lungehindekræft som skildres i filmen, satte sindene i bevægelse.

Et afgørende slag kom fra pædagoger og andre, som ville have fjernet al asbest fra indeklimaet. Denne situation resulterede i ganske omfattende sikkerhedsforanstaltninger ved fjernelse af asbest, og bevirkede bl.a., at der i september 1986 blev vedtaget et effektivt forbud mod asbest anvendelse.

1986, 1993, 1994 og 1995

Børnedødsulykker i landbruget

Ulykkesanalysegruppen på Odense Universitetshospital undersøgte dødsulykker blandt børn i landbruget. Undersøgelsen omfattede 17 dødsfald, gennemsnitsalderen var 8 år. Blandt de

dræbte var 5 drenge på 12 til 14 år. 4 børn mellem 2 til 6 år blev dræbt da de blev faldt ned fra traktorer og blev kørt over af traktorhjul. Arbejdstilsynet kender kun et fåtal af ulykkerne i landbruget. I 1993 skete der 32 alvorlige ulykker og i 1994 42 alvorlige ulykker med unge under 17 år. På trods af disse tal opfordrede én af landbrugets absolutte topfolk, formanden for Ringkøbing amt Landboforening Martin Merrild, i 1995 til, at man saboterede Arbejdstilsynets arbejde. Han opfordrede landmændene til at lave deres egne regler. Arbejdstilsynets regler var uden for sund fornuft. Landmændene skulle spare op til bøderne, og kom de til at betale, så skulle det skrives på kontoen for børns udviklingsmuligheder. (42)

1986 Ja til EF-pakken

EF's indre marked blev en realitet pr. 1/1 1993. Arbejds miljøreguleringen blev "flyttet" til EF. Arbejdstilsynet havde dog stadigvæk ansvaret med Danmarks vejledning og kontrol. Fastlæggelse af regler og bestemmelser var fremover gennem udstedelser af EF-direktiver, som skulle implementeres i den nationale lovgivning og regulering i medlemsstaterne for at sikre samme beskyttelsesniveau i medlemsstaterne. Det blev et stop for selvstændige danske lovgivningsinitiativer på området.

En del af EF-direktiverne var minimumsdirektiver, og Arbejdstilsynet sikrede, at direktiverne lå på niveau med dansk standard eller tæt derpå. Undtagelse var direktivet om mærkning af kemiske stoffer og materialer, herunder kræftfremkaldende stoffer. Danmarks "negativliste" var 3-4 gange længere end de øvrige lande ville gå med til.

Ministerrådets direktiv 89/391 af 12/6 1989 ændrede arbejdsmiljøarbejdet i Danmark. Direktivet hed officielt "Iværksættelse af foranstaltninger til forbedring af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed under arbejdet", normalt kaldet "EU Rammedirektivet". Der var i arbejdsmiljøkredse frygt for, at EU ville svække danske arbejdsmiljøregler, bl.a. om kemikalier. Mange år efter er det klart, at problemet ikke var forringelser af dansk lovgivning,

men snarere at EU fastlåste og bremsede arbejdet for et bedre arbejdsmiljø i Danmark. EF havde i de tidlige firsere forsøgt sig med forskellige direktiver blandt andet et om støj som blev stoppet ved veto.

Pakken, hvis formål var at skabe et frit indre marked i 1993, gav kommissionen anledning til at spille ud med et arbejdsprogram for direktiver om sikkerhed, sundhed og ergonomi. Dette arbejdsprogram var holdt i meget brede vendinger. De kommende år viste, at muligheden for flertalsafgørelser og minimums-direktiver virkelig havde givet de overstatslige europæiske kræfter på arbejdsmiljøområdet stærke kort på hånden.

Yderligere direktiver kom til inden for rammedirektivet og ved udgangen af 2000 kom antallet af direktiver på arbejdsmiljøområdet op over 160. (10)

1987 Politiken-sagen

På Politiken kom der for første gang et tilfælde, hvor arbejdsgivere anerkendte arbejdsgiveransvar for psykisk arbejdsmiljø. Arbejdstilsynet foretog i maj-juni 1987 en undersøgelse af det psykiske arbejdsmiljø i sætteriet på Politiken. Undersøgelsen gav uenighed mellem de lokale parter og centrale organisationer. Ved aftale i 1990 mellem hovedorganisationerne og de faglige organisationer blev det erkendt af de involverede parter, at psykiske faktorer i et vist omfang var omfattet af arbejdsmiljølovens udvidede sundhedsbegreb.

1987 Arbejdstilsynets hovedindsats

Arbejdstilsynets hovedindsats det år hed "Tunge løft - ondt i ryggen". Til brug i kampagnen var udarbejdet en vejledning om vurdering af tunge løft, den i dag så velkendte vejledning med skema til vurdering af byrdens vægt i relation til rækkeafstande. Vejledningen var så god og klar, at Arbejdstilsynet i Vejle amt sendte den ud til arbejdspladserne, så brugerne - lønmodtagerne og arbejdsgiverne - ud fra retningslinjerne selv kunne vurdere, om forholdene var i orden på arbejdspladsen. Men Arbejdstilsynet i Vejle amt havde glemt Direktoratet for Arbejdstilsynet.

Det må I ikke, udtalte de. Vejledningen var beregnet for de tilsynsførende og ikke til brug ude på arbejdspladserne. Vejledningen blev stadigvæk adresseret til arbejdsgiverne, men med rødt blev der stemplet "til undervisnings og kursus-brug". (27)

1988 EWHN - European Workers Hazard Network

I erkendelse af at arbejdsmiljø var blevet en international sag, knyttede AAA sig til et EU-netværk for almindelige arbejdsmiljørepræsentanter og arbejdsmiljøprofessionelle. En international konference bliver afholdt hvert andet år, flere steder i Europa, med bl.a. deltagelse af oversøiske repræsentanter. Madhu Dotta fra Indien, var med i Leeds på den 12. konference. Hun havde arbejdet i mange år med at hjælpe ofrene fra Bhopal katastrofen, et gasudslip i december 1984. 40 tons dødelig gas lækkede fra Union Carbides pesticid-fabrik. Ulykken havde i 2012 kostet 26.000 mennesker livet, hver måned døde 15 som følge af ulykken. Dow Chemical ejer nu Union Carbide i Indien. De nægter at sørge for en oprensning af giftgrunden. EWHN afholdt sin 14. arbejdsmiljøkonference i Rotterdam og den 15. i København i 2018. I København var et af emnerne den digitale revolution som fører til manglende kontrol fra nationale regeringer om varer og tjenester. Grundlæggende arbejdstagerrettigheder, som overses, var også et af emnerne der er blevet behandlet på konferencerne. Også arbejdende fattige, deltidsarbejdere, vandrede arbejdstagere etc. er problemer, der er blevet livsbetingelser for mange mennesker og som er behandlet på EWHN konferencerne.

1986 Job og Helbred

"Job og helbred". Fagbladets lægebrevkasse ved arbejdsmedicin Per Gregersen blev samlet i en bog på 280 sider, der udkom dette år.

1988 Sag om hvide fingre

11 arbejdere på Valdemar Birns jernstøberi i Holstebro fik ca. 300.000 kr. i erstatning, fordi de havde pådraget sig erhvervs sygdommen "hvide fingre" ved arbejde med stærkt vibrerende

værktøjer. Allerede i 1946 blev sygdommen anerkendt som erhvervs sygdom og gav ret til erstatning. Sygdommen kan i værste tilfælde betyde, at blodårer i fingrene lukker. På Valdemar Birn arbejdede de skadede med lufttrykshamre, der kun sjældent blev skiftet ud. De blev hurtigt slidte og fik slør derfor måtte de ansatte holde fast på mejslen under brugen, og det forøgede vibrationerne. (28)

1988 Næse til overlæge J. Thuesen

Overlæge J. Thuesen på lungemedicinsk afdeling i Aalborg fik en kraftig næse af Sundhedsstyrelsen. I oktober 1982 blev det konstateret, at Poul Erik Krogh Olesen, som i 32 år havde arbejdet på Eternitfabrikken led af asbestose, og at dette skulle anmeldes som en erhvervs sygdom. Men overlæge Thuesen undlod at anmelde sagen som en erhvervsskade, og det fik han en irettesættelse for af Sundhedsstyrelsen. Nogle få måneder senere døde Poul Erik Krogh Olesen af kræft. (29)

1988 Bod til SiD på 100.000 kr.

8 isoleringsarbejdere på B&W ville ikke arbejde med mineraluld, der var mættet med olie, de frygtede for deres helbred. SiD ville ikke pålægge arbejderne at gå i arbejde. Derfor blev SiD idømt en bøde på 100.000 kr. i Arbejdsretten. Arbejderne blev ikke idømt bod, da de havde grund til at tro, at der var sundhedsmæssig risiko ved arbejdet. Arbejdsretten begrundede boden til SiD med, at forbundet havde deltaget i udarbejdelsen af Bekendtgørelsen, og således var bekendt med det foreliggende dokumentationsmateriale. (30)

1988 Arbejdstilsyns bekendtgørelse om flygtige stoffer

Bekendtgørelsen omhandlede alle kemiske materialer på Arbejdstilsynets liste over organiske opløsningsmidler, samt øvrige stoffer der kan fordampe. Arbejderne skulle have en brugsanvisning for de stoffer, de arbejder med, så de ved, hvordan de skal beskytte sig mod de farlige af dem. Leverandøren skulle sørge

for en brugsanvisning, når vedkommende solgte kemiske stoffer. Af den skulle det fremgå, hvad stofferne består af. (34)

1988 til 1998 Byggeriet af Storebælts-forbindelsen

I juni 2000 udtalte arbejdsminister Ove Hygum til Berlingske Tidende, at der var syv dødsfald på Storebælt og tre på Øresund. Af de tre på Øresund var de to søfolk, der omkom fordi sikkerheden til søs ikke var tilstrækkelig. Godt 2.000 medarbejdere blev udsat for en arbejdsulykke på Storebælt.

September 2003 oplyste Fyns Stiftstidende, at 1000 af de arbejdsulykker, der skete under byggeriet af Storebæltsforbindelsen, sandsynligvis kunne have været undgået. Det var konklusionen af en undersøgelse, som Carl Bro og Center for Alternativ Samfunds Analyse lavede for Arbejdstilsynet om arbejdet på de tre store byggeprojekter, Storebælt, Øresund og den københavnske Metro. Undersøgelsen så også på, hvordan 5.791 bro- og tunnelarbejdere klarede sig efter Storebæltsbyggeriet. Der var markant flere døde, end man skulle have forventet, hele 35 % flere. Samtidig havde brobisserne betydeligt større risiko for at blive alvorligt syge - alt sammen noget, der med stor sandsynlighed kan føres tilbage til arbejdet på Storebæltsforbindelsen. Se også 1995 Rekord bøde på 300.000 kr. på Storebælt.

1989 Skovarbejdere anvendte gift, som blev brugt af USA i Vietnam-krigen

Skovarbejdere blev udsat for farlige stoffer, når de sprøjtede med plante- og bekæmpelsesmidler. Stoffet Tomona 80 blev i sin tid forbudt, fordi det var kræftfremkaldende, men endnu i 1989 fandtes lagre som blev udleveret til skovarbejdere. Skovarbejder Søren Jørgensen spurgte sin arbejdsgiver, om stoffet ikke var blevet forbudt for længe siden. Men arbejdsgiveren sagde, at Søren bare skulle gå i gang. På dåsen stod der, at det var farligt for bier. Men Tomona 80 er også farligt for mennesker, det opdagede man da det blev brugt under Vietnam-krigen. (31)

1989 Højesteret dømte F.L. Smidth til at betale erstatning

I 1989 afgjorde Højesteret, at den F.L. Smidth-ejede eternitfabrik i Aalborg skulle betale erstatning til en række arbejdere, der havde fremstillet de asbestholdige eternitplader. Fabrikken havde i årtier, vidst hvor farlige fibre og asbeststøvet var. Det var advokat Jens Bjørst, der førte sagen for SiD. (5)

1989 Cementstøv skader (ikke) lungerne

Overlæge Finn Vejlø Rasmussen konkluderede dette i en doktorafhandling. Han baserede sine oplysninger om cementarbejderne fra Aalborg Portland cementfabrik. Undersøgelsen var fra 1973. Han mente ikke, at arbejde i støv gav kronisk bronkitis astma eller store lunger. For mange cigaretter og for dårlige boliger var årsagen til, at cementarbejderne fik lungesygdomme. Martin Silberschmidt overlæge på arbejdsmedicinsk klinik i Slagelse blev dog ikke klogere af at læse afhandlingen og kunne ikke bruge den til noget: "Man kan ikke konkludere så sikkert om cement-støv som Finn Vejlø Rasmussen gør, når man kun har en diffus fornemmelse af, hvad cement støv er.... Når du skal undersøge virkningen af et stof, er det helt nødvendigt at vide, hvad det stof indeholder, men jeg har ikke fundet en eneste beskrivelse af cementstøvet indhold og form i afhandlingen." Siden 1. januar 1989 havde støv i store mængder imidlertid været anerkendt som en faktor stof der kunne give kronisk bronkitis. (32)

1989 Epoxy i Slagelse

I august 1989 kunne man i Sjællandske Tidende læse, at SiD i Slagelse havde fået en bod i Arbejdsretten på 40.000 kr. Fagforeningen havde opfordret sine medlemmer til ikke at arbejde med epoxy ved reparation af taget på Vestsjællandscenteret i 1987. I oktober 1987 greb Arbejdstilsynet ind og konstaterede, at firmaet C.N. Protectors A/S havde overtrådt Arbejds miljøloven. Opfordringen fra fagforeningen medførte en længere strejke. Tre ud af tolv arbejdere på Centertaget havde pådraget sig epoxyallergi. C.N. Protectors A/S fik en bøde på 6.000 kr. for at overtræde

Arbejdsmiljøloven. SiD Slagelse måtte betale mere end 6 gange så meget for overtrædelse af de fagretslige regler, til gengæld beskyttede de medlemmernes helbred.

1989 og 90'erne Anerkendelse af rygskader

Den 14. april 1989 udarbejdede LO et notat vedrørende arbejdsbetingede ryglidelsers optagelse på Erhvervs sygdomslisten. LO ville ikke gå ind for en øjeblikkelig optagelse af rygskader på Erhvervs sygdomslisten! Det var dog langt fra alle LO-forbund, der var enige med Landsorganisationen. Politiken bragte den 20/8 1993 under en artikel med overskriften "LO opgør om rygskader". LO satte spørgsmålstegn ved, om rygskader generelt skulle anerkendes som arbejdsskader, og de blev støttet af FTF. Dermed var der lagt op til et opgør om den mest udbredte arbejdsskade, der hvert år ramte over 5000 lønmodtager. SiD havde i årevis kæmpet for klare regler og SiD rasede over LOs nye melding.

Den 11/11 1993 kunne man i "Det Fri Aktuelt" læse om anerkendelse af en ryglidelse efter flere års tovtrækkeri med Arbejdsskade styrelsen. Specialarbejder Candido Andreas Pintos fik officielt papir på, at hans ryglidelse skyldtes 22 års hårdt arbejde, som portør for SAS i Kastrup Lufthavn, hvor han i gennemsnit havde løftet 10 tons bagage om dagen, når han lodsede eller lastede op til 25 fly.

1990 Ændring af Arbejds miljøloven

Folketinget vedtog, at direktører kunne få 1 års fængsel for overtrædelse af Arbejds miljøloven. Det skete bl.a. på baggrund af sagen og dommen i 1988 fra Sønderborg Yacht. Her var der 10 gange overtrædelse af grænseværdierne ved brug af organiske opløsningsmidler. Dommen fra 1988 viste et hul i loven, når arbejdsledere kunne dømmes, men direktørerne der var de skyldige, gik fri. (33)

Ingen direktører er dog efterfølgende blevet idømt fængsel for overtrædelse af arbejds miljøloven.

1990'erne Museskader?

En af de hyppigste arbejds påvirkning er i dag computerarbejde. Af de ca. 2,8 millioner mennesker, som går på arbejde i Danmark, anvender ni ud af ti en computer. Fra 2003 og frem har en dansk forskergruppe fremlagt resultater, som peger på, at hverken brugen af computermus eller tastatur er forbundet med kronisk sygdom. (1)

1991 EF forringer arbejds miljøet

Et nyt EF-direktiv handlede om brugsanvisninger. I Danmark havde vi længe haft regler om, at leverandørerne var forpligtigede til at lave brugsanvisninger for kemikalier med koncentrationer på helt ned til 0,1%, når der var tale om kræftfremkaldende stoffer og 0,5 % når der var tale om opløsningsmidler. Med det nye direktiv skulle der i gennemsnit være omkring 10 % af et stof i et produkt, før det var nødvendigt med en brugsanvisning. Derved blev det også vanskeligere at beskytte børn og unge mod at arbejde med kemikalier. (35)

1992 EGA – Ensidigt Gentaget Arbejde handlingsplan

Handlingsplanen blev udarbejdet af arbejdsmarkedets parter, og tiltrådt i 1993 af arbejdsminister Jytte Andersen. Målet var at halvere omfanget af sundhedsskadeligt EGA inden år 2000. Aktiviteterne omfattede bl.a. informationsvirksomhed, uddannelse, forskning, inddragelse i overenskomster og tilskudsordninger. Blandt de undersøgte virksomheder var EGA reduceret med omkring en fjerdedel. Det endelige resultat – målt som andel af ansatte med EGA, var altså omkring det halve. (7)

1993 Frister for sagsbehandling og beregning af erstatning

Femte hovedlov: Lov om forsikring mod følger af arbejdsskade. Her blev frister for sagsbehandlingen fastsat i styrelsen, arbejdsgiverens klagemuligheder blev præciseret, nye regler om kapitalisering af en løbende erstatning, beregningen af godtgørelse for

mén forenklet, og forvaltningslovens regler om partshøring skulle nu anvendes.

1993 Kyllingefangernes arbejdsmiljø

Inden kyllingefangernes arbejde blev automatiseret, var det et meget hårdt manuelt arbejde. Arbejdstilsynet havde stillet krav om, at kyllingefangerne kun måtte arbejde fire gange en halv time om dagen, fordi deres arbejdsforhold var ekstremt belastende. Men i forhandlinger mellem SiD's gruppeformand Willy Strube, direktør i DI Peter Mikkelsen og Arbejdstilsynet blev det aftalt at kyllingefangerne maksimalt måtte arbejde syv gange en halv time om dagen. Arbejdstilsynet gik med til kompromisset, fordi kyllingefangernes arbejde fra 1995 skulle afløses af teknologi. Det blev desuden aftalt at kyllingefangerne højst måtte løfte syv tons om dagen. På daværende tidspunkt løftede de 15 til 19 tons levende kyllinger hver dag. Den lokale afdelingsformand i SiD Give-Jellinge, Bent Jespersen var med til at forhandle aftalen, men han var ikke enig i resultatet. Han syntes ikke, SiD skulle være med til at forhandle om længere arbejdstid. Han udtalte til Fagbladet, "når Arbejdstilsynet har givet et påbud, har jeg for vane at tage det alvorligt. Jeg synes ikke SiD kan holde til at studehandle om AT-påbud." Alene blandt hans medlemmer var der indberettet 12 arbejdsbetingede skader siden 1989. (36) Se også: 1984 Overenskomstforhandlinger og arbejdsmiljø og 2000 Rose Poultry.

1993 til 2000 Byggeriet af Øresundsforbindelsen

Før byggeriet gik i gang, blev der stillet en række krav til entreprenørerne. Godt arbejdsmiljø blev indskrevet i kontrakterne. Sikkerhedsspørgsmål blev en integreret del af det miljøledelses- og kvalitetsstyringssystem, som bygherrerne krævede af entreprenørerne. Det handlede om at formulere målsætninger for arbejdsmiljøet. Øresundsprojektet satte nye standarder med henblik på organiseringen af arbejdssikkerheden bl.a. ved at der blev afsat ressourcer allerede i projektets udbudsphase til varetagelse af miljø og sikkerhed, og byggeriet blev certificeret efter kvalitets- og miljøstandarder.

Arbejdsmiljø og sikkerhed, blev væsentlige fokusområder for at skabe social accept af dette byggeri og satte nye standarder for sikkerhed og organisering af arbejdsmiljøindsatsen bl.a. gennem arbejdsmiljøkampagner, sikkerhedskurser, sikkerhedsrunderinger og deltagelse af repræsentanter fra organisationerne, der lagde et stort fagpolitisk engagement i sikkerhedsarbejdet. Samlet set bidrog dette til en forbedring af sikkerheden for bygningsarbejderne og førte til en signifikant reduktion i antallet af arbejdsulykker på dette store byggeri." (4).

En af Arbejdstilsynets medarbejdere fortalte, at der også var kulturforskelle, der betød noget. Der var i forhold til sikkerhed forskel på svenskere og danskere. Hvis en svensker fik at vide, at der rundt om hjørnet var noget farligt, så ville han ikke gå derhen, danskeren skulle lige kigge.

1993 og 1994 Psykisk arbejdsmiljø

Arbejdstilsynets direktør Erik Andersen kritiserede den konservative Knud Erik Kirkegaard fra Schlüter-regeringen, "Vi måtte ikke beskæftige os med det psykiske arbejdsmiljø i 10 år. Den politiske udmelding betød, at vi kun måtte vejlede ikke give påbud". Knud Erik Kirkegaard bekræftede fremstillingen og svarede "Jeg betragter det ikke som et angreb fra Erik Andersen, men som en ros.... Man kan ikke tvinge et godt arbejdsmiljø igennem med en hammer."

Marts 1994 klagede socialrådgiverne i Gladsaxe kommune til Arbejdstilsynet over dårligt psykisk arbejdsmiljø. 12 medarbejdere havde året før henvendt sig til Gladsaxe byråd, fire medarbejdere var langtidssygemeldt pga. stress. Byrådets konsulentfirma undersøgte ressourcebehovet på socialkontoret, men undersøgelsen trak ud. Arbejdstilsynet kom på besøg og udstedte påbud: kommunen skulle "træffe foranstaltninger, som kan nedbringe de psykiske belastninger." Løsningsforslag var ansættelse af vikarer.

Ove Andersen, borgmester i Gladsaxe (S), var rasende, og efter

konsultation med KL klagede han til Arbejdsministeren. Han mente, Arbejdstilsynets påbud var i strid med kommunens ret til at lede og fordele arbejdet. Sagen blev sendt Arbejds miljørådet, som i oktober 1994 udtalte, at psykiske arbejdsmiljøproblemer var omfattet af Arbejds miljøloven, og at Arbejdstilsynet kunne udstede påbud. Men Arbejdstilsynet havde ikke hjemmel til at påbyde, hvorledes problemerne skulle løses. Sagen mundede ud i nedsættelse af Metodeudvalget, der skulle udarbejde retningslinjer for Arbejdstilsynets kompetence i sager om psykisk arbejdsmiljø.

1994 APV - Arbejdsplads vurdering

Arbejdsministeriet ændrede Bekendtgørelsen om Arbejdets udførelse, så virksomhederne blev forpligtiget i overensstemmelse med EU's rammedirektiv fra 1989, de skulle udarbejde arbejdspladsvurderinger - APV'er. Arbejdsgivere og ansatte samt sikkerhedsorganisationen blev forpligtiget til konkrete opgaver. Arbejdstilsynet støttede op med en At-meddelelse og en At-anvisning med vejledning og detaljerede retningslinjer for udarbejdelse af APV.

1994 Tunge løft kommer på erhvervs sygdomslisten

Efter 10 års forarbejde var der flertal i Erhvervs sygdomsudvalget, om at tunge løft skulle med på erhvervs sygdomslisten. For på daværende tidspunkt at få erstatning skulle man have løftet omkring ti tons om dagen i syv til otte år. Men har der været særlige arbejdsforhold, ekstremt tunge løft, mere end et løft i minuttet, akavede arbejdsstillinger eller lignende, kan kravene komme ned på ca. det halve. I særlige tilfælde endda endnu længere ned, fx vandt SiD i 1993 en højesteretssag, hvor løftebyrden var på 3,5 tons om dagen. (37)

1995 Metodeudvalgets redegørelse

Metodeudvalgets redegørelse gik i samme retning som aftalen på det private arbejdsmarked mellem DA og LO fra 1979. Arbejdstilsynet havde ikke kompetence i sager, hvor et dårlig

psykisk arbejdsmiljø udsprang af ledelsesbeslutninger og dispositioner eller af generelle ledelses- og samarbejdsforhold. Heller ikke relationer mellem de ansatte indbyrdes og forhold til ledelsen kunne Arbejdstilsynet blande sig i. Arbejdstilsynet kunne gribe ind, hvis problemet var den enkelte medarbejders konkrete arbejdssituation fx ensidig gentaget arbejde, skiftehold eller arbejdsmængde, herunder antallet af sager. Dog måtte Arbejdstilsynet kun udstede påbud til arbejdsgiveren om at løse problemet, ikke om hvorledes det kunne gøres. Se også 1995 Aftale om oprettelse af Teksam.

1995 Arbejds miljøets internationale dag den 28. april

Canada var først med Arbejds miljøets Internationale Dag i 1985. Baggrunden var en alvorlig arbejdsulykke i en mine 28. april året før i Canada. Initiativet spredte sig og 28. april blev i 1991 en officiel mindededag i Canada. I Danmark afholdt Aktionsgruppen Arbejdere Akademikere den første 28. april på Christiansborg Slotsplads i 1995. Og de har været aktive på og for dagen lige siden. Og der er desværre stadigvæk behov for at markere dagen.

1995 Aftale om oprettelse af Teksam

Der er tale om et samarbejdsorgan om det psykiske arbejdsmiljø etableret af arbejdsmarkedets parter på Industriens område. Det er en DI og CO-industri aftale om trivsel og godt psykisk arbejdsmiljø. Aftalen forpligter organisationerne, virksomhederne og de lokale samarbejdsudvalg til at arbejde for god trivsel. Aftalen omfatter håndteringen af problemer i det psykosociale arbejdsmiljø, der ikke direkte eller indirekte udspringer af den enkeltes arbejdsfunktion. Det handler om problemer, der skyldes påvirkninger, der opstår som følge af ledelsens overordnede beslutninger om virksomheden, samspillet mellem ledelsen, de ansatte og deres repræsentanter eller de ansatte indbyrdes (under ét de mellem menneskelige relationer, jf. Metodeudvalgets rapport). Problemerne kunne også udspringe af forhold uden for virksomheden.

1995 Dom i sag om sexchikane

En værkfører ansat ved Haldor Topsøe A/S blev dømt for sexchikane mod to kvinder, der var medlem af SiD Frederikssund. Værkføreren blev i byretten dømt til at betale en erstatning på 50.000 kr. og samtidig betale sagens omkostninger på 16.400 kr. Værkføreren blev samtidig afskediget fra Haldor Topsøe A/S. Forskellige former for chikane og overgreb af seksuel karakter gjorde, at værkføreren blev dømt i retten. Det var SiD i Frederikssund, der hjalp medlemmerne med at få sagen i retten. (38)

1995 Arbejdstilsynet fik over 300 dagbøger

300 skriftlige henvendelser og et stort antal telefoniske til Arbejdstilsynet, efter de havde spurgt efter henvendelser fra befolkningen om arbejdsmiljø. Arbejdstilsynets direktør Erik Andersen sagde, at henvendelserne spændte lige fra alvorlige, meningsløse ulykker til børn og unge på arbejdsmarkedet og alvorlige psykosociale problemer. Hver enkelt henvendelse var en dokumentation af, at arbejdsmiljøet ikke var så sundt i Danmark, som man troede, det var, sagde han. Dagbøgerne førte også i nogle tilfælde til udrykning fra Arbejdstilsynets side, fordi nogle arbejdsforhold krævede et påbud om forandring. (39)

1995 Bogen "Arbejdsmiljø fra A til Ø"

I 1995 udkom bogen på forlaget Fremad i Danmark en oversættelse af den svenske udgave af bogen "Arbetsmiljö från A till Ö". I Danmark blev bogen redigeret og bearbejdet af Thomas Jacobsen. Bogen var særligt for dem der arbejdede med farlige stoffer, et fantastisk værktøj. Bogen indeholdt detaljerede informationer om de mange kemiske stoffer, der var i arbejdsmiljøet. Og en liste over grænseværdier.

1995 Rekord-bøde på 300.000 kr. på Storebælt

I forbindelse med en dødsulykke i maj ved byggeriet af Storebæltsbroen præsenterede politiet i Slagelse en af broentreprenørerne, Great Belt Contractors for indtil da, historiens største arbejdsmiljøbøde. Efter hvad Fagbladet erfarede, var bøden på

ca. 300.000 kr. Ved ulykken blev en brobygger dræbt, da han fik et jernrør, der faldt fra 137 meters højde, i hovedet. Der manglede en fod liste, som skulle forhindre røret i at trille ud over afsatsen. (40)

1996 Pludselig løfteskade anerkendt som en arbejdsskade

Arbejdsskadebegrebet pludselig løfteskade blev indført. 1997 blev der oprettet forsikringsenheder for de enkelte ministerområder, hvilket i hovedsagen svarer til forsikringsselskaberne for de private arbejdsgivere, og i 1999 oprettedes Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring. Det er en selvejende institution, der opkræver bidrag fra arbejdsgiverne til at finansiere udgifterne bl.a. ved pludselige løfteskader og erhvervssygdomme.

1997 Ingen sikkerhed for søfolk

I 1988 oprettede den daværende borgerlige regering DIS - Dansk Internationalt Skibsregister. Dengang hævdede de, at der ikke ville ske forskelsbehandling på danske og udenlandske søfolk. I 1997 oplevede man så en forskelsbehandling mellem danske og udenlandske søfolk. På arbejdsmiljøområdet var der i praksis ingen sikkerhedskurser for de mange udenlandske søfolk på danske skibe. De måtte nøjes med at se en video og læse en bog om reglerne for det ofte meget farlige arbejdsmiljø, der er ombord på et skib i lang fart. I 1988 var der 234 udlændinge på danske skibe og 2537 danske søfolk. I 1995 var der 2044 udlændinge på danske skibe og 3867 danske søfolk. (43)

1997 Supertilidsrepræsentanten

Arbejdsminister Jytte Andersen (S) kom med et lovforslag om, at tillidsrepræsentantfunktionen og sikkerhedsrepræsentantfunktionen skulle sammenlægges. Forslaget kom fra en perspektivrapport fra 1994 som Arbejdsmiljørådet havde udarbejdet. Forslaget blev dog trukket tilbage. På den enkelte arbejdsplads kunne man forsat selv bestemme, om tillidsrepræsentanten og sikkerhedsrepræsentant skulle være en og samme person. Der er en fagretslig

udfordring, hvis TR og SR er en og samme person. En TR skal arbejde aktivt for at stoppe en overenskomststridig strejke, det skal en SR ikke. Dette ramte en TR / SR på fabrikken Nunk. Vedkommende blev fyret, da vedkommende ikke var aktiv i forhold til at få stoppet en strejke.

1997 Et arbejdsmiljølovforslag og DA boykot

Traditionelt har en arbejdsminister aldrig fremsat et arbejdsmiljølovforslag uden fuld opbakning fra arbejdsmarkedets parter. Men Jytte Andersen godkendte nogle af de oprindelige elementer fra Perspektivrapporten, selvom DA var bakket ud af aftalen. Lovforslaget blev vedtaget den 30/5 1997. Men det delte Folketinget. De borgerlige partier var ikke interesserede i skriftlige APV'er, eller BST-udbygning, medmindre man liberaliserede rådgivningen eller med andre ord lukkede BST. DA straffede Jytte Andersen ved at blive væk fra Arbejdsmiljørådet i næsten et år. Arbejdet i rådet var reelt dødt. DAs formand Niels Fogh udtalte til Information juni 1997. "Partssamarbejdet bliver tvunget ind under offentlig styring, og dermed bliver det en del af myndighedsapparatet."

1998 DA stopper boykot

I juni 1998 kunne man læse i Aktuelt, at DA havde opgivet sin et år lange boykot af samarbejdet om arbejdsmiljøet i Danmark. Det betød, at parterne kunne komme videre med regeringens handlingsprogram for Rent Arbejdsmiljø År 2005. Både arbejdsminister Ove Hygum (S) og DA formand Niels Fogh var tilfredse. Niels Fogh glædede sig over, at der nu var klarhed over rollefordelingen mellem Branchearbejdsmiljørådene og Arbejdsmiljørådet. "Det står nu klart, at disse organers selvstyre reelt vil blive respekteret. DA finder det afgørende, at den partsbaserede arbejdsmiljøindsats bygger på parternes selvstændige ansvar og ikke på en central politisk styring," sagde Niels Fogh.

1999 Bladet "Arbejdsmiljø" nr. 2

Arbejdsminister Ove Hygum udpegede 10 jobgrupper, som han

mente, var særligt farlige: sosuhjælper og sosuassistenter, bygge- og anlægsarbejder, svejser, chauffør, smed, slagteriarbejder, jernbane- og rangerarbejder, træindustriarbejder, stålværks- og støberiarbejder og specialarbejder i den kemiske industri. De 10 jobgrupper var udpeget ud fra en række kriterier bl.a. arbejdsulykker og erhvervs sygdomme. Antallet af hjertekarsygdomme og kræfttilfælde i de forskellige jobgrupper indgik også.

1999 APV bliver ikke udarbejdet

Ca. 5 år efter at der blev stillet krav om udarbejdelse af APV'er, fik bladet Ingeniøren undersøgt, hvor mange virksomheder der havde udfyldt skriftlige APV'ere. Ingeniøren havde ringet rundt til halvdelen af landets Arbejdstilsyn. Den samlede melding herfra var, at kun få virksomheder havde fået udfyldt en APV. Det mærkede man fx hos Arbejdstilsynet i Viborg amt. Her havde langt under halvdelen af de virksomheder, der skulle have lavet en APV, gjort det. Tilsynsførende Jørgen Andersen fra Arbejdstilsynet i Århus Amt oplevede det samme; at APV var mangelfuldt udfyldt. Vurderingerne var ofte overfladiske eller også gik virksomheden død i processen og fik den ikke lavet, sagde Jørgen Andersen.

1999 Lufthavnsportørenes arbejdsmiljø

I alt for mange år havde lufthavnsportørerne arbejdet i et tungt fysisk manuelt helvede. Tunge kufferter løftedes og placeredes i lastrum med en højde på ca. 110 cm. Virkeligheden var præsenteret og dokumenteret. Men meget lidt skete. I november 1993 fik den første lufthavnsportør sin ryglidelse anerkendt af Arbejdsskadestyrelsen.

Arbejdstilsynet var også aktivt. I september 1999 præsenterede Arbejdstilsynet handlingsselskaberne SAS og Novia for et udkast til påbud om manuel håndtering af lastning og losning af fly. Påbuddene til de to firmaer var stort set enslydende og fyldte 15 sider.

Påbud 1: Losning og lastning af fly skulle i alle led planlægges og tilrettelægges sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Påbuddet skulle efterkommes senest den 1. september 2002.

Påbud 2: Midlertidig foranstaltning ved arbejde i lastrum på fly, der skulle træffes foranstaltninger, der reducerer forværende faktorer som byrdernes vægt, total daglig løfte mængde og kuldepåvirkninger.

Arbejde ved fly side: der skulle iværksættes midlertidige foranstaltninger indtil egnede tekniske hjælpemidler var indført, der reducerer byrdernes vægt, total daglig løfte mængde og kuldepåvirkninger. Påbuddet skulle efterkommes senest den 1. januar 2000.

Påbud 2 ville kunne efterkommes ved at hver portør højst håndterede tre tons daglig. Og inde i lastrum, at hver portør højst håndterede 1,5 tons dagligt indtil tilstrækkelige tekniske hjælpemidler ville være til rådighed.

Advokatfirmaet Marianne Norbom udfærdigede for SAS en over 40 sideres klage til Arbejdstilsynet. Marts 2000 modtog Arbejdstilsynet et fælles brev fra Hans Skov Christensen fra DI og Willy Strube fra SiD: "Vore organisationer har efterfølgende i brev af 28. februar 2000 til Arbejdstilsynet anbefalet at Arbejdstilsynet trækker de varslede påbud tilbage og lader de lokale parter løse problemstillingerne som beskrevet i den af SAS fremsendte handlingsplan."

Udvalgsarbejde blev igangsat, handling lod dog vente på sig.

I "Arbejds miljø" nr. 8 2002 kunne man læse om Rampsnake. Et transportbånd som kunne bringe kufferter fra vogn til lastrum.

Rampsnake ville være klar i begyndelsen af 2003. Ca. 3,5 år efter, at Arbejdstilsynet havde påbudt firmaerne, at losning og lastning af fly i alle led skulle kunne udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt, med en vis frist. (43)

1999 Arbejds miljøbøder fordobles

Årligt var der dengang ca. 450 virksomheder, der fik en bøde for at overtræde arbejds miljøloven. Nu skulle virksomhederne til at betale noget mere. Højesteret havde fordoblet bøderne i to konkrete sager. Dommernes begrundelser var bl.a., at bøderne skulle op i et niveau, hvor det kunne mærkes. Dommene lå i

forlængelse af at Folketinget i 1997 skærpede bødestørrelserne for ulovligt arbejdsmiljø. I de to konkrete sager fik hver virksomhed en bøde på 25.000 kr. I det ene tilfælde for at have bragt fire medarbejdere i fare for at styrte ned, mens de lagde tag, på trods af tidligere påbud fra Arbejdstilsynet. I det andet tilfælde kom en ansat til skade med sin hånd i en uafskærmet maskine, hvor der reelt var fare for at blive klemt ihjel. (44)

1999 Dræbte ved vejarbejde

I løbet af blot 9 dage i november 1999 blev tre vejarbejdere og en brandmand kørt ihjel under vejarbejde. Nu krævede både SiD og asfaltindustrien større sikkerhed. Der var i forvejen skrappere sikkerhedsregler på vej for vejarbejderne. Nye regler skulle godkendes af Vejdirektoratet februar 2000. Til den tid havde arbejdet frem mod bedre sikkerhed ved vejarbejde taget næsten syv år. Det var svært at få nye regler igennem, fordi kommunerne og arbejdsgiverne ønskede frie regler, som de selv kunne fortolke, mens SiD arbejdede for faste skrappe regler. (45)

2000 MSB muskelskelet sygdomme

Ca. 1/3 af de samlede anmeldte erhvervsbetingede sygdomme var MSB. Det er tunge løft, dårlige arbejdsstillinger etc. der er årsagen til de mange skader. Det er og har været situationen de sidste mange år.

2000 Arbejds miljø er vigtigt

Første maj i Aktuelt kunne man læse om en Gallup undersøgelse, hvor 750 LO-medlemmer var blevet spurgt. Her svarede 56 %, at det var meget vigtigt at sikre et bedre arbejdsmiljø, 40 % mente, det var meget vigtigt at sikre højere løn. Arbejds miljøet var kun overgået af 57 % der mente at det var meget vigtigt at sikre skånejob. Lignende undersøgelse har alle haft arbejdsmiljø som et af de emner, medlemmerne mener det er meget vigtigt at fagbevægelsen kæmper for.

2000 Arbejdsmiljøloven 25 år - kritik fra rigsrevisionen

Rigsrevisionen udtalte i den forbindelse kritik af Arbejdstilsynets arbejde. Formanden for statsrevisorerne Peder Larsen sagde dengang. "Der er kommet for lidt ud af 25 års anstrengelser, og det er forstemmende, at man ikke har formået at reducere antallet af arbejdsskader." SiD fandt rigsrevisionens kritik om selve indsatsen på arbejdsmiljøområdet berettiget. Men afviste at Arbejdstilsynet alene skulle være syndebuk. "Arbejdstilsynet udfører blot det arbejde, der er bestemt politisk. Ansvar er hos politikerne selv. Skiftende regeringer har accepteret, at arbejdsgiverne i alt for stor udstrækning har kunnet blokere for den nødvendige forebyggende indsats", udtalte miljøkonsulent Steen Mejlby fra SiD. (46)

2000 Rose Poultry

Kyllingeophængerne på slagteriet Rose Poultry reagerede mod det hårde manuelle arbejde ved at nedlægge arbejdet. De ansatte hængte hver 12-14 ton levende kyllinger op hver dag. Arbejdstilsynet havde udstedt et påbud, der krævede, at kyllingeophængerne højst måtte hænge 7 tons kyllinger op hver dag. 12 mand blev bortvist. Ergoterapeut Aase Grønhøj fra BST Himmerland blev vred over bortvisningen. Hun vurderede, at kyllingeophængerne udførte et arbejde, der var belastet både af tunge løft og ensidigt gentaget arbejde. Hun fremhævede ligeledes, at Arbejdstilsynet i snart 10 år havde ventet på Fjerkræudvalget, som hun mente havde virket som en syltekrukke. SiD i Brovst klagede over Arbejdstilsynet og fik medhold. (47)

2000 Første virksomhed med en mobbepolitik

Virksomheden Amamcor Flexible Raackmann i Horsens indførte som den første private virksomhed en mobbepolitik. For selv om emballagefabrikken var og er en typisk mande-arbejdsplads med plads til rå værksteds-humor, skal man behandle hinanden ordentligt. En mobbepolitik der indebar firing, hvis en ansat ikke kan nære sig med onskabsfuldt drilleri. De beskrev mobning

som: "Nedværdigende og sårende behandling, der bliver udøvet gentagne gange og over længere tid". (52)

2001 Rose Poultry forsøgsordning

I Fagbladet nr. 23 det år kunne man læse, at der var blevet indført en forsøgsordning på Rose Poultry. Forsøgsordningen betød, at hver medarbejder hængte 5,5 ton kyllinger op om dagen. (48)

2001 5 ansatte så skal der vælges en sikkerhedsrepræsentant

Arbejdsminister Ove Hygum strammede Bekendtgørelse om virksomhedernes sikkerheds- og sundhedsarbejde, så i virksomheder med 5 ansatte og derover skulle sikkerheds- og sundhedsarbejdet organiseres gennem en sikkerhedsorganisation og dermed valg af flere sikkerhedsrepræsentanter. Forskerne havde fundet frem til, at det eneste de kunne dokumentere, der virkede for et bedre arbejdsmiljø, var organisatoriske tiltag og tekniske foranstaltninger. Forbedringen blev ændret tilbage til 10 ansatte for oprettelse af en sikkerhedsorganisation, da Claus Hjort Frederiksen blev Beskæftigelsesminister.

2001 BST nedlægges

Nogle arbejdsgivere var stærkt kritiske over for BST-ordningen. I starten af 1998 havde Jytte Andersen gennemført opstramning af BST-systemet. Og pr. 1/10 2001 skulle sygehusområdet med, da der var mange løfteskader og megen nedslidning. Men oktober 2001 var der folketingsvalg, og S led stort nederlag. Venstre / Konservative dannede ny regering. Den 17/12 2001 besluttede Claus Hjort Frederiksen at standse BST-udbygningen. "Ryk tilbage til start", kunne man læse i en avis. Det var ikke helt tilbage til start, men arbejdsmiljøarbejdet blev nedprioriteret.

2002 VK regeringens arbejdsmiljøforringelser

Allerede i januar gennemførte den nyvalgte regering nedskæringer på arbejdsmiljøområdet. Det handlede om stop for administrative bøder, bremsning af BST-udbyggelsen, afskaffelse af krav

om sikkerhedsrepræsentanter og sikkerhedskurser på virksomheder med under 10 ansatte, afskaffelse af skriftlige APV'er på virksomheder med under 10 ansatte, afskaffelse af de nye arbejdsmiljøafgifter. Virksomhederne skulle årligt betale 200 kroner pr. ansat medarbejder. Afskaffelse af arbejdsmiljøafgiften ville spare virksomhederne for cirka 420 mio. kr. Regeringen regnede med, at virksomhederne i alt ville kunne spare op mod en mia. kr., hvis den tidligere regerings arbejdsmiljøpakke fjernedes. (49)

2003 Arbejdsmiljøforskningsfonden

Blev etableret ved satspuljeaftalen fra 2003. Formålet med fonden var at afhjælpe, at personer stødtes ud fra arbejdsmarkedet på grund af nedslidning, arbejdsulykker og arbejdsbetingede lidelser. En forøget viden om årsager og belastninger samt disses afhjælpning ville have stor betydning for arbejdsmiljøforholdene. Derfor var der behov for at styrke dansk arbejdsmiljøforskning. Der var dengang en midlertidig bevilling på 82,6 mio. kr. for perioden 2003-2006, og ved efterfølgende satspuljeforhandlinger blev der hvert år afsat nye midler til fonden. Ved satspuljeaftalen for 2009 blev det aftalt, at Arbejdsmiljøforskningsfonden finansieredes permanent.

2003 Arbejdet dræber to millioner mennesker hvert år på verdensplan

ILOs magasin "The World of Work" beskrev, at der på verdensplan hvert år skete 270 mio. arbejdsulykker og omkring 160 mio. mennesker levede med arbejdsrelaterede sygdomme. På arbejdet verden rundt blev over to mio. mennesker dræbt hvert år. Udgifterne i forbindelse med arbejdsskaderne løb op i ca. 8.300 mia. kr., viste en opgørelse fra ILO, FN's arbejdsmarkedsorganisation. I EU alene gik 150 mio. arbejdsdage tabt om året pga. arbejdsulykker. Industriens udgifter til forsikring løb op i 20 mia. Euro eller små 150 mia. danske kr. (50)

2003 Et oprør er nødvendigt

På trods af de mange skader og ulykker i arbejdet valgte Beskæf-

tigelsesminister Claus Hjort Frederiksen på få år at fjerne arbejdsmiljøforanstaltninger der tilsammen lattede virksomhedernes udgifter til arbejdsmiljø med cirka 1,2 milliarder kr. årligt. "Det var kejserens nye klæder når Beskæftigelsesministeren taler for en skærpet indsats over for de dårligste virksomheder og samtidig sparer og smadrer 20 års forebyggende arbejde. Initiativer som var begyndt at virke," udtalte SiD's miljøkonsulent Sten Mejlbj. (51)

2003 Regeringen dumpede på arbejdsmiljøet

Kun 16 % af de erhvervsaktive danskere mente, at den daværende regering var bedst egnet til at sikre et godt arbejdsmiljø på arbejdspladserne. 52 % mente, at socialdemokraterne og de øvrige reformkritiske partier var bedst egnede til at sikre arbejdsmiljøet. Det viste en undersøgelse foretaget af TNS Gallup for SiD og KAD blandt 1.435 erhvervsaktive. Undersøgelsen viste også, at de ansatte pegede på BST som det vigtigste, der er med til at gøre arbejdsmiljøet bedre på arbejdspladsen. (53)

2003 og 2005 Reform af arbejdsskadeområdet

Derved blev flere ulykker og sygdomme anerkendt. Loven trådte i kraft over to omgange i 2004 for ulykker og 2005 for erhvervs sygdomme. Der kom også et nyt ulykkesbegreb: tidligere skulle der være tale om en "pludseligt udefra kommende indvirkning" på kroppen. En del arbejdsulykker blev afvist, fordi en påvirkning var forventelig eller sædvanlig. Dette blev ændret til: "En personskade, der er forårsaget af en hændelse eller påvirkning, der sker pludseligt eller inden for 5 dage". Der blev færre krav til det lægelige bevis for sammenhængen mellem en påvirkning i arbejdet og en sygdom. Nye sygdomme kunne anerkendes. Danmark blev et af de få lande i verden der havde en psykisk sygdom på listen over erhvervssygdomme, posttraumatisk belastningsreaktion kom på listen over erhvervssygdomme.

2004 - 2008 VIPS

VIPS (Virksomheders indsats for et bedre psykisk arbejdsmiljø) var

et forskningsprojekt gennemført under Arbejdsmiljøforskningsfonden i perioden 2004-2008. Formålet med projektet var at finde ud af, hvordan virksomheder i praksis kunne arbejde med det psykiske arbejdsmiljø. Der deltog 14 virksomheder i projektet fordelt på henholdsvis industri, informations- og videns-arbejde og omsorgsarbejde.

Projektet opstillede 13 teser, som et bud på, hvordan dagens virksomheder kan forsøge at manøvrere sig igennem de mange muligheder og barrierer og nå frem til konkrete forbedringer af det psykiske arbejdsmiljø: 1. De langsomme forandringer er de hurtigste. 2. Det gode psykiske arbejdsmiljø skal hele tiden genopfindes. 3. Mistillid til andres motiver lammer processen. 4. Skab en professionel uenighedskultur. 5. Nej til kærlighed – ja til anerkendelse og respekt. 6. Lederen som sekretær for medarbejderne. 7. Hvis vi bare kunne få lov til at passe vores arbejde. 8. Inddragelse og dialog er godt, men ikke nok. 9. Spørgeskemaer sætter dagsordenen, men løser ikke problemerne. 10. Se manglerne i øjnene og dyrk mulighederne. 11. Det er svært at holde skruen i vandet når bølgerne går højt. 12. Ingenting kommer af ingenting. 13. Meningen med arbejdet skabes i fællesskabet.

2004 EU udvidelse og Østaftalen

Da EU blev udvidet med ti nye medlemslande den 1/5 2004, var der ikke politisk vilje i de 15 gamle medlemslande til straks at lade arbejdskraftens fri bevægelighed gælde inden for EU også for arbejdstagere fra de nye lande. Kun Storbritannien, Irland og Finland gav fri adgang til deres arbejdsmarked. Gennem Øst aftalen, som DK vedtog, blev der nogle begrænsninger for arbejdere fra de nye medlemslande, indtil 2011. Uden for aftalen stod DF og EHL. Den 27/8 2012 kunne man i Fagbladet læse, at udlændinge levede et farligt liv på danske arbejdspladser. Antallet af ulykker blandt udenlandske arbejdere var markant højere end gennemsnittet, viste en ny opgørelse fra Arbejdstilsynet. Arbejdsulykker gøres op for 10.000 ansatte. Her var gennemsnittet i DK på 160 ulykker. For udlændinge var tallet derimod 256.

2004 Autoriseret rådgivning

VK-regeringen spillede ud med, at virksomhederne skulle købe sig til autoriseret rådgivning. En rådgivning som de blev påbudt af Arbejdstilsynet. Ideen var taget fra Norge, men her fungerede den ikke. Virksomhederne fandt sig ikke i at blive pålagt rådgivning mod deres vilje. Fire fremtrædende arbejdsmiljø forskere i Danmark Peter Hasle, Klaus T Nielsen, Per Langå Jensen og Stine Pedersen konkluderede om ideen, at der meget hurtigt kunne blive bundet betydelige ressourcer i Arbejdstilsynet til at behandle klager eller henvendelser om screeninger, og disse ressourcer ville blive trukket ud af det opsøgende arbejde. I Norge valgte man i stedet tvungen BST i brancher med det farligste arbejdsmiljø efter dansk forbillede, og man overvejede en udbygning af BST. Det var ikke lige det, Claus Hjort Frederiksen satsede på dengang. (54)

2004 Arbejdsmiljøreform klar

Sygefraværet skulle nu inddrages i arbejdet med APV. Arbejdsmiljøuddannelserne skulle målrettes og udbygges med uddannelse af byggekoordinatorer. Der skulle ske en styrkelse af aftaler mellem arbejdsmarkedets parter. Arbejdstilsynet begyndte screening af 180.000 virksomheder. Pr. 1. januar 2009 skulle alle virksomheder med BST-pligt være screenet, og dermed havde ingen virksomheder længere pligt til at være medlem af BST. (55)

2005 KAD og SiD fusion

Fusionen førte til en nedskæring i antal ansatte arbejdsmiljøkonsulenter. Tidligere havde man i SiD haft 12 distrikt miljøkonsulenter, til varetagelse af arbejdsmiljøindsatsen lokalt. Disse ansættelser blev nu afløst af et kontant tilskud, til de enkelte 3F-afdelinger. Meningen var at lokalafdelingerne skulle styrke arbejdsmiljøindsatsen. Desværre var det ikke alle afdelinger der gjorde dette. Samtidig blev SiDs arbejdsmedicinere og KADs psykolog afskediget.

2005 Stilladsarbejderne

Stilladsklubben har siden 2005 sammen med firmaerne udarbejdet to handlingsplaner for arbejdsmiljøet. "Vi har sat fokus på tekniske hjælpemidler, nye arbejdsmetoder og forbud mod at bære det tunge grej ind i besværlige baggårde" sagde den daværende formand for Stilladsklubben John Ekebjærg-Jakobsen. Handlingsplanerne er i dag at betragte som lovgivning på området. Det har efter Stilladsklubbens vurdering nedsat den daglige løftemængde med cirka 30 %.

En helbredsundersøgelse fra 1984 blandt stilladsarbejderne viste, at 10 % af stilladsarbejdere hver dag oplevede smerter i lænderyggen, og 1/3 oplevede smerter i lænderyggen månedligt. Efter 15 år i stilladsbranchen oplevede ca. 2/3 daglige smerter i øvre ryg. 2010 iværksatte stilladsarbejderne en handlingsplan for sikker stilladsmontage. (13)

2005 Måltal første gang og Smileyordning

Nu skulle der være fokus på indsatser mod alvorlige ulykker, EGA og psykisk arbejdsmiljø. Målet var markant reduktion af samtlige relevante psykosociale risikofaktorer med minimum 5 %. Det mest nedslidende EGA skulle ned med 10 %. Tunge løft og alvorlige ulykker inklusive dødsulykker skulle ned med 15 %. Det var første gang der blev stillet konkrete mål om alvorlige arbejdsmiljøproblemer.

Problemet var, at ingen af målene blev opfyldt. Smileyordningen blev indført, så offentligheden kunne følge med i, en virksomheds arbejdsmiljø. Og en Kronesmiley kunne opnås, hvis virksomheden havde et arbejdsmiljøcertifikat.

2006 Forebyggelsesfonden

Regeringen (Venstre og Det Konservative Folkeparti), Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre lavede en aftale om Forebyggelsesfonden. Det var en del af velfærdsaftalen fra juni 2006, der havde til formål at forebygge og forhindre fysisk og psykisk nedslidning. Fondens aktiviteter skulle på den måde medvirke til en senere tilbagetrækning fra arbejdsmar-

kedet. Fonden havde en kapital på i alt 3 mia. kr. Forebyggelsesfonden eksisterer stadig, grundkapitalen på 1,1 mia. kr. er tilbage.

2007 Arbejdstilsynet skulle stille skarpt på psykisk arbejdsmiljø

Folketinget besluttede, at Arbejdstilsynet fra den 1/4 skulle stille skarpt på det psykiske arbejdsmiljø. Ved konkret mistanke om problemer ville virksomheder blive udtaget til syn. Arbejdstilsynet kunne stille en helt ny type spørgsmål, når det var ude at screene virksomhederne, fx om for stor mængde arbejdsopgaver, hvordan gør virksomhederne tingene, og hvilken støtte giver ledelsen, når der er pres på. Arbejdstilsynets skøn var, at indsatsen vil udløse ca. 100 nye påbud årligt og koste virksomhederne ca. 3 mio. kr. til rådgivning. (56)

2007 Færdselsulykke og arbejdsulykke

En sommerdag på Vejle-fjordbroen, fløj taget af en lastbil, fordi vinden fik fat i taget. Taget fløj over i modsatte kørebane og dræbte to personer i en minibus. De foreløbige undersøgelser viste, at det var manglende vedligeholdelse, der var skyld i, at flere af de befæstninger, der holdt taget, var brækket af oplyste politiet. Derfor blev chaufføren, som også var vognmanden selv, sigtet for uagtsomt manddrab. Chaufføren / vognmanden blev dog ikke dømt for uagtsomt manddrab. En lignende ulykke på en fast arbejdsplads ville dog aldrig have medført en sigtelse for uagtsomt manddrab.

2007 NFA

Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA), hed tidligere Arbejdsmiljøinstituttet med start i 1978 og startede som Statens Institut For Arbejdshygiejne. Centrets opgave er at bidrage med forskningsbaseret viden, som skal sikre sunde og udviklende arbejdsforhold i overensstemmelse med samfundsudviklingen. Det sker konkret ved at overvåge, udrede og udforske arbejdsmiljøforhold, der har betydning for sikkerhed, sundhed og

arbejdsevne, ligesom centret har til formål at sikre, at beskæftigelseslovgivningen i Danmark sker i overensstemmelse med den nyeste danske og internationale viden på området.

2008 BAMBUS

Byggeriets Arbejdsmiljøbus, populært kaldet Bambus etableredes. Det er en mobil konsulenttjeneste, som har til formål at formidle god arbejdsmiljøpraksis til byggepladser og til byggevirksomhederne og deres ansatte. Bambus blev etableret af DI Dansk Byggeri, 3F, Blik- og Rørarbejderforbundet, Dansk EI-Forbund, Dansk Metal, BJMF København, Danske Isoleringfirmaers Brancheforening, Dansk Håndværk, Kooperationen og Bygherreforeningen i Danmark, og er finansieret af en særlig pulje i Byggeriets Udviklingsfond om samarbejde og arbejdsmiljø. Det koster derfor ikke virksomhederne ekstra at benytte Bambus. 10 mobile konsulenter dækker hele landet, en konsulent er fra Videntjenesten om bygherre, projekterende og rådgivere.

2008 14 udlændinge dræbt på jobbet

Siden 2005 havde mindst 14 udenlandske arbejdere mistet livet på job i Danmark. Dermed udgjorde udlændinge næsten 7 % af de ca. 170 der var omkommet på job til søs og på land i Danmark i perioden 2005 til 2007. Ifølge beskæftigelsesminister Claus Hjort Frederiksen var det ikke muligt at sammenligne tal for udlændinge med danske arbejders risiko, fordi der manglede præcise statistikker over arbejdsulykker blandt udenlandske arbejdstagere. Men ministeren oplyste at Arbejdstilsynet fra 2009 ville sikre, at en sådan statistik blev påbegyndt. (57)

2009 Fængsel i op til to år

I Arbejdsmiljøloven står der, at en arbejdsgiver kan straffes med fængsel i op til to år, når overtrædelsen har medført en ulykke med alvorlig personskade eller døden til følge. Ellers kan arbejdsgiveren, straffes med bøde eller fængsel i indtil 1 år, medmindre højere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning. I Fagbladet nummer 5 kunne man på side 32 læse, at en arbejds-

giver kunne straffes med fængsel i to år. Men det er aldrig sket efter ulykker. (63)

I 2009 døde der 39 mennesker ved arbejdsulykker. Strafferammen blev ikke det år eller senere udnyttet fuldt ud. Heller ikke overfor de grove overtrædelser af arbejdsmiljøloven, som fx i forbindelse med asbestarbejde, arbejde med organiske opløsningsmidler, nedslidning gennem tungt løftarbejde, udbrændthed eller stress ved dårligt psykisk arbejdsmiljø.

2009 - 2013 og 2016 Ophugning af skibe på indiens strande

Mærsk sendte 2 skibe til skrot på en strand i Indien. Kræft, lemlæstelse og død pga. manglende sikkerhedsudstyr kendetegnede risikoen ved arbejdet på strandene. De 20.000 tons tunge stålskibe var kilet ned i sandet ud for kysten ved stranden Alang på Indiens vestkyst. Mærsk har ellers de seneste år undgået ophugningsværfterne på strande i Pakistan, Bangladesh og Indien. 69 døde på strandene i Alang mellem 2009 og 2013. Værftsarbejderne fortæller, at de arbejder uden det nødvendige sikkerhedsudstyr i en industri, som ILO betegner som verdens farligste.

2010 Ændring af arbejdsmiljøloven

Meningen med ændringen var at styrke arbejdsmiljøet, men ikke alle kunne se det. Sikkerhedsorganisation skulle nu hedde Arbejdsmiljøorganisation (AMO), og sikkerhedsrepræsentant skulle hedde arbejdsmiljørepræsentant (AMR). Arbejdsmiljø som strategisk element, blev også fremhævet.

Alle virksomheder skal nu afholde en årlig arbejdsmiljødrøftelse. Antallet af AMR og Arbejdsmiljøledere (AML) skal ske ud fra et nærhedsprincip bl.a. ud fra: arbejdets art og farlighed, virksomhedens størrelse, geografiske afstande. Ansatte skal have mulighed for - inden for deres arbejdstid - at drøfte arbejdsmiljøforhold med deres AMR. Arbejdsmiljøuddannelserne blev ændret. Nye AMR og AML i AMO med en obligatorisk arbejdsmiljøuddannelse på tre dage. Arbejdsgiver skal nu tilbyde både AMR og AML to dages supplerende arbejdsmiljøuddannelse og tilbyde

1½ dags supplerende uddannelse om året i den periode AMR og AML indgår i AMO.

Ændringen betød en voldsom nedskæring i antallet af AMR.

Ministeriet beregnede at arbejdsgiverne ville spare ca. 45 mio. kr. i 2010 og 220 mio. kr. i 2011.

2010 Regeringen sparer 50 millioner kr. på den forebyggende indsats

3Fs næstformand Steen Andersen skrev en kommentar, om at Beskæftigelsesminister Inger Støjberg havde valgt at spare 50 mio. kr. på Branche Arbejdsmiljørådene BAR. "De 11 branchearbejdsmiljøråd leverer – i et godt og konstruktivt samarbejde med arbejdsgiverne – talrige vejledninger og øvrige materialer til glæde for det forebyggende arbejdsmiljøarbejde på danske arbejdspladser." Pengene til branchearbejdsmiljørådene kom og kommer fra arbejdsskadeforsikringerne, så også på den måde var midlerne svingende. Dermed var det svært at sikre et forebyggende arbejdsmiljøarbejde. Steen Andersen sluttede kommentaren med. "Det er stadig ikke lykkedes at knække kurverne på erhvervs sygdomsområdet, og anmeldelserne af psykiske arbejds-skader stiger stadig støt." (64)

2010 FIFA tildelte Qatar VM i fodbold 2022

Qatar har været i gang med kæmpe byggeprojekter for VM i fodbold 2022. I februar 2021 skrev "The Guardian", at over 6500 migrantarbejdere fra Indien, Pakistan, Nepal, Bangladesh og Sri Lanka indtil videre havde mistet livet. Ekstra Bladet besøgte i 2015 en af arbejdslejrene og talte med nogle af arbejderne fra Nepal. Arbejderne boede i rum uden vinduer og aircondition og sov på madrasser på gulvet. De var fanger i Qatar, deres arbejdsgiver havde inddraget deres pas. De arbejdede i op mod 50 graders varme om sommeren, fik ikke nok at drikke, og når de fik vand, var det ikke rent. De sov i køjer to og to, og de havde alle været der i 19 måneder, uden at have fået skiftet madrasser, som var hårde som sten. Arbejdsgiverne har næsten total kontrol over arbejderne, herunder over opholdet i Qatar, også hvis de vil

skifte job eller endda om de vil forlade landet. Arbejdstagere er under sådan en kontrol ofte bange for at rapportere misbrug eller hævde rettigheder af frygt for gengældelse, hvilket yderligere bidrager til deres situation som tvangsarbejdere.

2011 Relationel koordinering og tre diamanter og seks guldkorn

Efter inspiration af amerikansk arbejdsmiljøforsker Jody Hoffer Gittel blev Relationel Koordinering introduceret i Danmark. Koordinering af arbejdsrelationer gennem fælles mål, delt viden og gensidig respekt. Relationerne understøtter, samtidig med at kommunikationen er tilpas hyppig, sker på de rigtige tidspunkter og er forståelig, præcis og problemløsende. Sammen med relationel koordinering blev begreberne de tre diamanter og de seks guldkorn udviklet af Tage Søndergaard Christensen og Peter Hasle. Tre diamanter: Tillid, Retfærdighed og Samarbejde. Seks guldkorn: Indflydelse, Mening, Forudsigelighed, Social støtte, Belønning og Krav.

2011 Ny strategi for arbejdsmiljøindsatsen frem til 2020

Regeringen (V og K), Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Radikale Venstre indgik marts 2011 aftale om arbejdsmiljøindsatsen frem til 2020, med en række mål og prioriteringer for arbejdsmiljøindsatsen og 19 konkrete initiativer.

Det væsentligste var: Risikobaseret tilsyn i to spor. Dialog med virksomhederne. Bagatelgrænser. Differentierede bøder. Mål for tre arbejdsmiljøproblemer: I 2020 skal der være: 25 % færre alvorlige arbejdsulykker. 20 % færre psykisk overbelastede. 20 % færre med overbelastninger af muskel og skelet – fx af ryggen. De 19 initiativer. Risikobaseret tilsyn i to spor. Bagatelgrænser. Differentierede bødestørrelser. Mere dialog med virksomhederne. Fokus på psykisk arbejdsmiljø. Mere hjælp til små virksomheder. Startpakker til nye virksomheder. Enklere rådgivningsordning. Ændret smileyordning. Undersøgelse af erfaringerne med AMO. Dialog om sundhedsfremme. Fokus på unge og

nyansatte. Fokus på udenlandske virksomheder. Bedre vejledning og information. Samordning af flere myndigheders vejledning og tilsyn med virksomhederne. Dansk Center for Nanosikkerhed. Målretning af Arbejds miljøforskningsfondens midler. Måling af fremdriften i arbejdsmiljøet. Effektmåling af de konkrete indsatser. (58) De konkrete antal arbejdsskader og arbejdsulykker var dog uændret.

2012 Ulykker og sikkerhedspraksis i bygge- og anlægsbranchen

Projekt om "Ulykker og sikkerhedspraksis i bygge- og anlægsbranchen ved Kent Jacob Nielsen, Arbejdsmedicinsk klinik, Regionshospitalet Herning, NFA og Ulykkesanalysegruppen, Odense Universitetshospital 2012. Overordnet viste projektet, at ulykkesincidensen for BA-branchen ikke var faldet de sidste 30 år. Udsving i ulykkesincidensen skyldtes overordnede konjunkturer. Det er de yngre, der er i risikogruppen for arbejdsulykker inden for BA-branchen. Blandt de små virksomheder, er sikkerhed blot et ud af mange forhold som håndværkerne må vægte i forskellige arbejdssituationer. Endelig viste projektet, at lærlinge oplever, at den faglige viden, de får på skolen, ikke kan bruges direkte når de kommer ud i virksomhederne, hvor de møder modstridende normer om sikkerhed relateret til hhv. skriftlige regler og mere kropslige fornemmelser. Tre overordnede områder: Skærpet fokus på de unge. Læres sikkerhed på den rigtige måde? Tag højde for den sociale strukturs betydning. (41)

2012 Arbejds miljø og helbred i Danmark en NFA undersøgelse

NFA havde analyseret 16.300 besvarelser. 89 % havde "Ofte" eller "Altid" indflydelse på, hvordan de løste deres arbejdsopgaver. Ufaglærte og ansatte indenfor akutberedskab oplevede sjældent, at de havde indflydelse på, hvordan og hvornår de udførte deres arbejde. 22 % oplevede "Altid" eller "Ofte", at arbejdet tog så megen energi, at det gik ud over privatlivet. 12 % havde været udsat for mobning på arbejdet inden for de sidste

12 måneder. 3 % havde været udsat for seksuel chikane på arbejdet inden for de sidste 12 måneder. 6 % havde været udsat for fysisk vold på arbejdspladsen inden for de sidste 12 måneder. 9 % havde været udsat for trusler om vold på arbejdspladsen inden for de sidste 12 måneder. 6 % havde været udsat for en eller flere arbejdsulykker, der havde medført mere end en dags sygefravær, inden for det sidste år.

Maskinførere, mekanikere samt jord- og betonarbejdere havde den højeste risiko for arbejdsulykker. 7 % havde været udsat for kraftige helkropsvibrationer, i mere end en fjerdedel af arbejdstiden. 42 % havde været udsat for forstyrrende støj i mindst en fjerdedel af arbejdstiden. 21 % havde haft våde eller fugtige hænder i mindst en fjerdedel af tiden. 20 % havde svaret, at de er "Meget trætte" eller "Helt udmattede" efter en typisk arbejdsdag. 4 % havde været begrænset i deres arbejde på grund af smerter inden for de sidste 3 måneder. 15 % havde følt sig stresset "Hele tiden" eller "Ofte" inden for de sidste 2 uger. (59)

2012 Investering i arbejdsmiljø kan betale sig

Det viste en undersøgelse* fra 2012. 300 firmaer fra 16 forskellige lande deltog. Via kvantitative og kvalitative metoder fandt man frem til, hvordan og hvor på arbejdspladsen et godt arbejdsmiljø har en indvirkning. Undersøgelsen fandt frem til en ROI, Return On Investment, på 2,2. Det betød i praksis, at virksomhederne kunne forvente at få et økonomiske afkast på 2,2 kr. retur for hver krone, de investerede i arbejdsmiljø. (62)

2013 Rana Plaza

I avisen Arbejderen kunne man læse om et fabrikskompleks i Bangladesh der kollapsede, mens arbejderne sad og syede tøj til bl.a. Tøjekspertens mange butikker i Danmark. Ulykken kostede 1.134 arbejdere livet og mere end 2.000 blev såret. Rana Plaza er den værste ulykke i tekstilindustriens historie.

2013 Arbejdsrelateret dødelighed

Beskæftigelsesminister Mette Fredriksen henviste til ILO, som anslog, »at den samlede arbejdsrelaterede dødelighed i Danmark var 2.077 tilfælde om året«. Omkring 40 dødsfald ved arbejdsulykker om året. Statens Institut for Folkesundhed vurderede 2006, at der hvert år døde ca. 2.000 danskere på grund af erhvervs sygdomme, ud af disse anslås det i samme rapport, at der årligt kunne relateres ca. 1.400 dødsfald til psykisk arbejdsmiljøbelastning. I en rapport fra Kræftens Bekæmpelse fra 2005 anslås det, at 1.300 kræfttilfælde om året kan skyldes arbejdsmiljøet.

2013 Underanmeldelse af arbejdsulykker

Underanmeldelsen af anmeldepligtige arbejdsulykker til Arbejdstilsynet. Blev belyst ved at sammenholde antallet af selvrapporterede anmeldepligtige arbejdsulykker i Danmark Statistiks Arbejdskraftundersøgelse (AKU) med antallet af anmeldte tilfælde til Arbejdstilsynet. Undersøgelsen viste, at for 15-64-årige lønmodtagere er underanmeldelsen af anmeldepligtige arbejdsulykker 46 % (39-52 %). Det svarer til niveauet for underanmeldelser fundet i undersøgelser af skadestuebehandlede arbejdsulykker.

2013 - 2014 - 2015 Metroen i København og dårligt arbejdsmiljø

10 gange i løbet af tre år har Metroselskabets ledelse over for Fagbladet 3F erkendt, at der var problemer med sikkerheden. Den 17/4 2013 udtalte arbejdsmiljøchefen i Metroselskabet: "nuværende ulykkesfrekvens er ikke tilfredsstillende" og den 24/6 2013: "100 straks påbud til metroen", den 23/8 2013: "Blodig sommer på metroen. - Vi kan konstatere, at de initiativer, vi i samarbejde med vores entreprenør har gennemført for at højne arbejdsmiljøet på byggepladserne, ikke har virket ordentligt", den 16/1 2014: "65 ulykker på Metroen i 2013" og igen den 17/1 2014: "Metroen starter forfra med sikkerhed". Den 20/2 2014 udtalte Metroselskabets tekniske direktør: "Metroen er Danmarks farligste arbejdsplads". Den 12/7 2014 udtalte arbejdsmiljøchefen i Metroselskabet: "Eksplosion i farligt arbejde på metroen. Vi kan

se, at vores indsats virker, da ulykkesstatistikken i 2014 er under landsgennemsnittet. Når det er sagt, er der dog fortsat for mange påbud på byggepladserne". Den 22/7 2014 udtalte HR-chef i Metroselskabet: "Metro-firmaer vælter sig i politisager", den 8/9 2014: "Flere ulykker på metroen end på andre byggerier". Den 10/4 2015 skrev Fagbladet: "Ny byge af politisager mod metroen. Masser af udfordringer, hvilket tallene viser". (61)

2014 50 år efter asbest konference i New York

Arbejdsmediciner Rolf Petersen konstaterede på konference på Bispebjerg hospital. En markering af 1964 konferencen i New York, at WHO vurderede, at ca. 150 millioner mennesker dagligt udsattes for asbest på deres arbejde, og at 100.000 årligt døde af asbestbetingede sygdomme. Kræftens bekæmpelse vurderede, at ca. 250 personer i Danmark årligt får kræft i lunger eller lungehinder på grund af tidligere udsættelse for asbest. Trods forbud i 1986 mod anvendelse af asbest er det fortsat den arbejdsmiljøfaktor, der kræver flest dødsfald. Antallet af dødsfald pga. asbest er 4-5 gange højere end antallet af personer der dør i arbejdsulykker.

2015 Et tilfredsstillende tilsyn med det psykiske arbejdsmiljø?

Statsrevisorerne undersøgte om der var et tilfredsstillende tilsyn med det psykiske arbejdsmiljø. De udtalte: Beskæftigelsesministeriet havde ikke i tilstrækkelig grad sikret sig, at rammerne for Arbejdstilsynets tilsyn med det psykiske arbejdsmiljø var hensigtsmæssig. Der er risiko for, at Arbejdstilsynet hviler på et forældet og mindre effektivt grundlag. Grundlaget bygger på 20 år gamle anbefalinger fra 1995, hvis relevans ikke var vurderet siden 1998. Beskæftigelsesministeriet havde ikke evalueret, om partsaftaler og certificerings-ordninger (der fritager virksomhederne for Arbejdstilsynets tilsyn) bidrager til et godt psykisk arbejdsmiljø. Arbejdstilsynet har ikke foretaget en samlet evaluering af resultater og effekter af de enkelte indsatser inden for det psykiske arbejdsmiljø.

2015 SPARK Samarbejde om Psykisk Arbejdsmiljø

KL og fagforeningerne aftalte SPARK, som består af seks konsulenter og en sekretariatsleder. Et godt psykisk arbejdsmiljø er en vigtig forudsætning for produktivitet og kvalitet i den kommunale sektor og for, at ledere og medarbejdere føler fælles ansvar for at finde løsninger på hverdagens opgaver og problemer. Lokal dialog er vigtig ved udfordringer med det psykiske arbejdsmiljø. Et godt psykisk arbejdsmiljø kræver, at alle tager ansvar og bidrager. Det gælder såvel ledelse og medarbejdere i hverdagen på arbejdspladsen som i samarbejdet i MED-systemet / AMO.

2016 Arbejdsmiljørådets rapport om arbejdsulykker og forebyggelse

Nedenstående bygger på afsnittet i rapporten omhandlende viden-grundlaget vedrørende forebyggelsesstrategier af Johnny Dyreborg, NFA.

Forskningen viser, at ikke alle arbejdsmiljøtiltag har lige stor effekt.

Sikkerhedstiltag, der bygger på holdningsændringer, har samlet set ikke nogen effekt, når de står alene. Fysiologiske tiltag retter sig mod at øge individets modstandsdygtighed over for udefrakommende påvirkninger. Samlet set peger det i retning af, at der ingen effekt er af denne type tiltag overfor arbejdsulykker. Adfærdsændringer kan typisk være i form af pisk og/eller gulerod. Det samlede billede af adfærdsbaserede tiltag viser, at der ikke er en signifikant effekt af sådanne tiltag.

Konklusionen her er, at vi generelt set ikke skal satse på adfærdsbaserede sikkerhedstiltag, når de står alene.

Normer, klima og kultur, vurderes at udgøre en vigtig og afgørende ramme for, hvordan en branche, virksomhed eller en gruppe medarbejdere håndterer sikkerhed i arbejdet. Vi ved ikke nok om hvordan vi kan påvirke sikkerhedskulturen i en ønskelig retning, og om vi overhovedet kan. Grundtanken i denne forebyggelsesstrategi er, at klima, kultur eller sociale normer kan ændres gennem forskellige påvirkninger af organisationen.

En type strukturel ændring er tekniske tiltag, fx installation af sikkerhedsanordninger på maskiner, fjernelse af farlige stoffer eller materialer og andre ændringer i det fysiske miljø eller tekniske installationer, der direkte påvirker enkeltpersoners sikkerhed uden nødvendigvis at påvirke deres adfærd. Resultater fra litteraturgennemgangen viste generelt moderat til store effekter af strukturelle tiltag.

Integreerede sikkerhedstiltag, som er kombinationer af ovenstående. Orkestrering af indsatsen er en fællesbetegnelse for tiltag, der kombinerer forskellige virkemidler rettet mod individet, gruppen eller organisationen. En flerstrengt indsats har generelt større effekt.

Inden for bygge-anlæg er der studier, der dokumenterer gode effekter af integreerede tiltag, herunder et dansk studie af effekten af sikkerhedstiltag ved bygningen af Øresundsbroen. (65)

Anmeldte arbejdsulykker 2016 og 2019 i brancheområder

Branche område	2016	2019
Socialområdet	7.773	7.951
Industri og forsyning	6.894	6.787
Detail og service	6.109	6.440
Bygge og anlæg	5.174	5.551
Kontor og kommunikation	3.682	3.848
Transport	3.058	2.996
Anden offentlig service	3.046	3.015
Uddannelse og forskning	3.021	2.840
Sundhedsområdet	1.987	2.079
Landbrug	924	1.023
I alt (ovennævnte brancher er et uddrag)	42.013	42.654

Kilde: www.at.dk

Anmeldte arbejdsskader 2016 og 2019 i brancheområder

Branche område	2016	2019
Socialområdet	2320	1927
Industri og forsyning	3513	3083
Detail og service	2765	2487
Bygge og anlæg	2035	1727
Kontor og kommunikation	2517	2315
Transport	773	574
Anden offentlig service	920	754
Uddannelse og forskning	949	889
Sundhedsområdet	1129	956
Landbrug	398	300

I alt (ovennævnte brancher er et uddrag) 20.057 17.155
Kilde: www.at.dk

2017 AMPRO – paraplyorganisation for arbejdsmiljøprofessionelle

Det er en paraplyorganisation for arbejdsmiljøfaglige foreninger og selskaber. Formålet er at forbedre arbejdsmiljøet på virksomheder i Danmark ved at belyse arbejdsmiljøfaglige og -politiske spørgsmål på et bredere grundlag. Det handler om at styrke de arbejdsmiljøprofessionelles rolle i den forebyggende arbejdsmiljøindsats og deres organisationers indflydelse. Samt fremme de arbejdsmiljøprofessionelles kvalifikationer og styrke det internationale arbejde.

2018 Danskernes arbejdsmiljø

National undersøgelse af arbejdsforholdene på danske arbejdspladser, som NFA har gennemført hvert andet år siden 2012. I hver runde har stikprøven bestået af mindst 50.000 lønmodtagere, og svarprocenterne har ligget på mindst 50 %. I 2018 var svarprocenten 60 %.

Jobgrupper med mest indflydelse på hvordan opgaver løses var: ledere, sundhedsarbejdere i øvrigt, frisører og kosmetologer, naturvidenskabelige akademikere og samfundsvidenskabelige akademikere.

Jobgrupper med mindst indflydelse på hvordan opgaver løses var: bude og kurérere, bus- og taxachauffører, lokoførere m.fl., passagerservicemedarbejdere, nærings- og nydelsesmiddel-industrimedarbejdere og politi- og fængselsbetjente.

Jobgrupper, som er mest følelsesmæssigt berørt af arbejdet var: skolelærere, specialundervisere, dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede, gymnasielærere og sygeplejersker.

Jobgrupper med flest arbejdstimer var: lastbilchauffører, ledere, dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede, læger og militærpersonale.

Jobgrupper med størst andel af lønmodtagere, der har været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder var: specialpædagoger, politi- og fængselsbetjente, social- og sundhedsassistenter, portører m.fl. og pædagoger.

Jobgrupper med størst andel af lønmodtagere, der har været udsat for seksuel chikane inden for de seneste 12 måneder var: social- og sundhedsassistenter, kokke og tjenere, specialpædagoger, sygeplejersker og præcisionshåndværkere.

Jobgrupper med størst grad af fysisk hårdt arbejde var: tømrere og snedkere, murere, VVS'ere m.fl., slagtere, bagere og fiskehandlere, malere, kokke og tjenere.

Jobgrupper med størst andel af lønmodtagere, der bærer eller løfter mindst en fjerdedel af arbejdstiden var: slagtere, bagere og fiskehandlere, tømrere, snedkere, murere, VVS'ere m.fl., malere, kokke og tjenere.

2018 Dårligt arbejdsmiljø koster op mod 80 mia. kr.

Dårligt arbejdsmiljø koster op mod 80 mia. kr. om året i Danmark, oplyste Beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen. Dertil kommer, at andelen af psykisk belastede danskere stiger og stiger – selvom politikerne i 2011 vedtog et mål om at nedbringe disse med en andel på 20 %.

2018 Arbejdsmiljørepræsentantens vilkår

Med data fra en kortlægning for LO af Team Arbejdsliv, blev det klarlagt, at de fleste AMR'er havde gennemført den lovpligtige arbejdsmiljøuddannelse. Ca. halvdelen af AMR'erne får tilbud om 1½ dages årlig uddannelse.

60 % havde en aftale om, hvor mange timer de må anvende på hvervet som AMR. 9 % havde en aftale om et fast antal timer, og 51 % kunne anvende de nødvendige timer. 39 % havde ikke en aftale. Ca. 70 % havde indflydelse på at følge op på APV og indflydelse på daglig forebyggelse af arbejdsmiljøproblemer. 62 % havde indflydelse på den årlige drøftelse. 36 % havde inden for de sidste to år haft kontakt til deres fagforening, og 64 % havde ikke. Støj, dårligt indeklima, fysisk hårdt arbejde og støv er de fysiske arbejdsmiljøproblemer, som rapporteredes oftest.

2018 Arbejdsmiljø i byggeri Sverige og Danmark

Svenskerne har færre arbejdsulykker end danskerne. Et dansk-svensk forskningsprojekt pegede på virkemidler og strategier i arbejdsmiljøet, som kan overføres fra Sverige til Danmark, særligt i byggebranchen. Her er flere eksempler: Dialog frem for bøder og kontrol, men bøderne er noget højere i Sverige end i Danmark. Krav om forebyggelse fra forsikrings-selskaberne. Øge andelen af faglærte på byggepladserne. En ledelsesstil med høj fokus på sikkerhed. Planlægning og involvering af medarbejdere. Forbedring af samarbejdsforhold og kollegaskab. Længerevarende ansættelser.

Dertil kommer, at man i Danmark lovligt kan afskedige arbejds-skadede arbejdere, i Sverige skal virksomheden leve op til et ansvar om rehabilitering og omskoling etc.

2018 Storstrømsbroen

Fra begyndelsen af broarbejdet, i efteråret 2018 har projektet været plaget af sager om livsfarligt arbejdsmiljø. Ifølge Fagbladet har Arbejdstilsynet på lidt under to et halvt år reageret med hele 140 påbud og forbud for alvorlige brud på arbejdsmiljøloven. De livsfarlige arbejdsforhold på byggeriet har ført til hård kritik og flere samråd i Folketinget. I samme periode er den samlede bødesum løbet op i 955.000 kroner og fordeler sig på 10 byggefirmaer. Det er primært italiensk ejede selskaber, og der er kun to danske firmaer på listen. Der er arbejdsulykker, som ikke anmeldes - som arbejdsmiljøloven kræver. Udenlandske arbejdere, som er kommet til skade, har ikke fået deres skader anmeldt, men er blevet fyret. (60)

2018 Filippinske chauffører boede i container ved et vognmandsfirma

Fagbladet oplyste, at 200 filippinere boede under usle og uhygiejniske forhold i containere i en stor lejr ved vognmandsfirmaet Kurt Beier Transport A/S i Padborg. Politiet undersøgte vognmandsfirmaet og afhørte filippinske og srilankanske lastbil-chauffører, der er ansat af vognmandsfirmaet. Politiinspektør Brian Fussing fra Syd- og Sønderjyllands Politi udtalte, at politiet arbejdede ud fra en mistanke om, at der kunne være tale om menneskehandel.

Kim Brandt formand for 3F i Aabenraa udtalte, at chaufførernes løn- og boligforhold er uacceptable, og at han aldrig havde oplevet noget så slemt. I august 2021 kunne TV 2 berette, at selskabet Kurt Beier og fire af dets medarbejdere som var anklaget for flere lovbrud, blev frifundet for anklagen om grov udnyttelse af de udenlandske chauffører. Selskabets medejer og direktør Karsten Beier blev dog idømt en bøde på 25.000 kroner for at have haft viden om, at lejren var ulovligt opført. Kurt Beier Transport A/S blev idømt en bøde på 100.000 krone.

2018 Bambus 10 år og 12 teser

Ved ti års jubilæet for Byggeriets Arbejdsmiljø udfærdigede jeg 12 teser om arbejdsmiljø, med tak til VIPS-projektet. Lidt med humor, men også med alvor. En opfordring og en anerkendelse af de mange aktive der gør en stor indsats for arbejdsmiljøet. Der er ingen laurbær at hvile på. Du må godt stjæle andres gode ideer. Tro på forbedringernes muligheder. Du må godt bedrive propaganda for godt arbejdsmiljø. Tunge løft, løftes af tekniske hjælpemidler. Stop støv - en farlig snigende dræber. Støj stresser og ødelægger din hørelse. Ulykken sker når du mindst venter det. Pas på din ryg, du kan ikke få en ny. Du kan lamme processen ved at så mistillid til andres motiver. Omtanke er god tanke. Meningen med arbejdet skabes i fællesskab med andre.

2019 Arbejdsmiljøåret

Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH) besluttede at gøre 2019 til Arbejdsmiljørepræsentanternes år. Der er i alt 25.000 AMR'er i Danmark. Deres fortællinger fra hverdagen er ikke for sarte sjæle. "Da hun fordoblede dosis af antidepressiv, gik det meget bedre med at komme på arbejde" fortalte én af AMR'erne om en hårdt presset kollega. En fortalte, om en god arbejdskammerat der nær havde mistet livet, da han var ved at reparere en bus. Arbejdsmiljøet er langt fra altid, som det bør være. Faktisk er det gået den helt forkerte vej i årevis.

2019 Hvor mange virksomheder har en AMO?

Fra FH's AMO-evaluering fra 2019 kom det frem, at ca. 55 % af de adspurgte private mellemstore virksomheder (10 - 34 ansatte) havde ikke oprettet en AMO. Stort set alle virksomheder med mere end 35 ansatte havde oprettet en AMO.

wAnmeldte arbejdsulykker 1980 - 2019

Ulykkesår	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2019
Samtlige ulykker	33.883	59.117	44.665	50.462	48.263	47.890	44.369	42.309	42.660
Døde	75	88	71	86	68	56	41	27	36

Kilde: www.at.dk I perioden 1979 til 2019 skete der 2.031.087 arbejdsulykker. I samme periode døde 2.861 mennesker i arbejdsulykker.

Anmeldte erhvervsbetingede lidelser 2015 - 2019

Skadesår	2015	2016	2017	2018	2019
Samtlige anmeldte	21.730	20.057	18.823	16.818	17.155

Kilde: www.at.dk

2019 Begrænsning af forureningen fra flymotorer

12 lufthavnsarbejdere havde fået anerkendt deres blærekraft som en arbejdsskade, fordi jobbet i lufthavnen gav kontakt til ultrafine partikler fra flyenes motorer, konkluderede et nyt studie fra NFA. Et netværk af 3F, Dansk Metal, SAS, Københavns Lufthavn, NFA, VSL o.a. arbejder på at begrænse eksponeringen af partiklerne for de ansatte i Københavns Lufthavn.

2019 Udvalg for forbedret AMO

Beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen nedsatte et udvalg bestående af arbejdsmarkedets parter, eksperter og Beskæftigelsesministeriet, der skal "drøfte potentialet for et forbedret AMO-system, herunder om arbejdsmiljøuddannelsen kan forbedres, og om APV kan blive et mere aktivt redskab i arbejdsmiljøarbejdet". Udvalgsarbejdet forventes færdig 2021 / 2022.

2020 Bekendtgørelse om psykisk arbejdsmiljø

Danmark er et af de første lande i verden, med en bekendtgørelse, der dækker det psykiske arbejdsmiljø. Men der er ikke nye

krav til virksomhederne. Bekendtgørelsen synliggør Arbejdstilsynets gældende praksis i forhold til problemer med fx stor arbejdsmængde og tidspres, høje følelsesmæssige krav i arbejdet med mennesker eller arbejdsrelateret vold. Bekendtgørelsen omhandler påvirkninger fra psykisk arbejdsmiljø som Arbejdstilsynet så træffer afgørelser om.

2020 Nye nationale mål for arbejdsmiljøindsatsen igen igen

I december 2020 indgik regeringen og arbejdsmarkedets parter en aftale om nye mål for arbejdsmiljøet. Der skal være en stærk sikkerhedskultur på arbejdspladserne og færre skal udsættes for arbejdsulykker. Det skal være sikkert og sundt, at arbejde med kemi og færre skal udsættes for farlig kemi på arbejdspladsen. Det er også et mål med sikkert og sundt ergonomisk arbejdsmiljø, der skal være færre der skal udsættes for væsentlige fysiske belastninger. Sikkert og sundt psykisk arbejdsmiljø er også et mål, færre skal udsættes for væsentlige psykiske belastninger. Aftalen skal nu omsættes til konkrete måltal i udvalgte brancher.

2020 Penge til BFA

Regeringen har sammen med seniorpensionsforligskredsen afsat 95 mio. kr. til BFA'erne (Branchefællesskaberne for Arbejds miljø). Inden udgangen af 2024 gennemføres en evaluering af de nationale arbejdsmiljømål. Aftalen sætter også et forskningsspor i gang. Trepartsaftalen gælder frem til 2030 og skal godkendes af arbejdsmiljøforligskredsen.

2020 EU's Vejpakke er godt nyt for lastbilchaufførerne

Danmarks Radio oplyste, at Vejpakken handler om at bekæmpe social dumping på europæiske landeveje. Vejpakken satte samtidig også en stopper for den såkaldte filippiner-finte, der bl.a. tillader vognmandsfirmaer at have postkasseselskaber i lande som Polen, hvilke de derigennem kan bruge til at underbetale chaufførerne. Firmaet Kurt Beier Transport A/S kan imødesee store

bøder, hvis virksomhedens chauffører fortsat tvinges til at bo i lastbilerne i månedsvis.

2020 Corona

Pandemien påvirkede også arbejdsmiljøet. Mange blev smittet på arbejdet og anmeldte smitten som en arbejdsbetinget lidelse. Forebyggelse er der også taget initiativ til. Vedledninger fra Arbejdstilsynet og BFA'erne er udarbejdet.

2021 Dødsulykke ved tagarbejde udstiller tagreglerne

En tagdækker blev dræbt ved fald på 4 meter. Det har udløst spørgsmål omhandlende manglende sikring mod nedstyrtning, fordi sikring kan undlades under visse omstændigheder ved tagarbejde. Ifølge reglerne, kan man risikere et fald på op til 5 meter, når man arbejder på et tag, men skal sikres mod nedstyrtning andre steder på et byggeri selv ved meget lav højde. Der er uklarheder i Bekendtgørelsen, AT-vejledningen og Branchevejledningen fra BFA Bygge og Anlæg om arbejde på tag.

2021 Blik- og Rørarbejderforbundet for et asbestfrit Danmark

Forbundet har udarbejdet et oplæg om et asbestfrit Danmark. I 2018 overrakte en arbejdsgruppe bestående af arbejdsmarkedets parter 20 anbefalinger til den daværende beskæftigelsesminister. Der er ikke igangsat nogle nye initiativer, som kan sikre, at færre udsættes for asbest i fremtiden. Jo ældre boligmassen bliver, jo flere asbestrelaterede kræfttilfælde vil der komme, fordi asbestfibre spredes, når materialet bliver slidt eller går i stykker. Asbest kan findes i 71 komponenter i danske bygninger. Mange kender til asbesttage, men de færreste ved, at asbest er blevet brugt i både vægge, lofter, tage og gulvbelægninger. Asbest er også blevet brugt til ventilationskanaler og rør til vandforsyning. Desuden kan asbest også findes under forsegling af loftplader eller på rør, hvor asbestisoleringen "gemmer sig" under et lag af en anden type isolering. Blik- og Rørarbejderforbundet kræver en stærk kontro-

lindsats for at komme asbestproblemet til livs. Der skal også være mere uddannelse, mange nyuddannede håndværkere kender ikke til faren ved asbest. Og der skal etableres en autorisationsordning til de virksomheder, som fjerner asbest. Der forekommer ca. 120 nye tilfælde af lungehindekræft om året, og der er ikke nogen helbredende behandling. Lungehindekræft kræver ikke langvarig eller kraftig udsættelse for asbest.

Antal Arbejdstilsyns reaktioner 2016 - 2020

Ar	2016	2017	2018	2019	2020
Samtlige reaktioner	25.221	23.258	21.370	19.843	18.309
Her af Strakspåbud	8.949	8.510	8.884	8.982	8.335

Kilde: www.at.dk

Asbestens historie - fortielsens historie

1880 Udvinding af asbest begynder i større stil.

1899 Asbest anvendes til isolering i Danmark.

1900 Første tilfælde af asbestose beskrives. Verdensproduktionen af asbest var 32.000 ton/år.

1927 Asbestose beskrives ud fra større undersøgelser. F.L. Schmidt starter produktionen af eternit og andre asbestcementprodukter.

1930 Asbestose viser sig at være udbredt blandt britiske asbest-tekstilarbejdere.

1934 Lungekræft blandt asbest arbejdere rapporteres. Roulunds fabrikker begynder at anvende asbest til bremse- og koblingsbelægninger.

1936 Indbyggere i landsbyen Amiandos på Cypern blev dødeligt syge ved arbejde i den lokale asbestmine, ejet af F.L. Smidth fra 1936 til 1986.

1943 Asbestose omtales i en dansk lærebog i arbejdshygiejne.

1947 Større undersøgelse bekræfter sammenhængen mellem asbest og lungekræft

1952 Arbejdsmedicinsk klinik indleder en undersøgelse af asbestudsatte isoleringsarbejdere efter krav fra Isoleringsarbejdernes fagforening. Arbejdstilsynet udsender intern skrivelse til tilsynskredsene om sundhedsfaren ved at på sprøjte asbest som isoleringsmateriale.

1954 Asbestose anerkendes som erhvervssygdom.

1955 Det rapporteres at asbestarbejdere har 10 gange større risiko for at få lungekræft end andre.

1959 Strejke på B & W skibsværft mod brug af asbesttråd uden tilstrækkelig udsugning.

1960 Lungehindekræft ved asbest arbejde beskrives. Verdensproduktionen af asbest er 2,2 millioner ton/år.

1963 Arbejdstilsynet udsender ny intern skrivelse om sundhedsfaren ved at bruge asbest til isolering

1964 Asbestkonference i New York fastslog sammenhæng mellem udsættelse for asbest og udvikling af lungehindekræft – mesotheliom. Der bliver videnskabelig konsensus om, at asbest

kan fremkalde asbestose, lungekræft og lungehindekræft.

1972 Arbejdstilsynet udsender bekendtgørelse, der forbyder brug af asbest til visse former for isolering.

1973 Importen af asbest til Danmark toppe med 30.000 ton.

1984 Arbejdstilsynet udsteder en bekendtgørelse der forbyder anvendelsen af asbest med visse undtagelser (bl.a. asbestcement og bremsebelægninger m.v.)

1985 Import af asbest til Danmark på 10.300 ton. (26)

1986 Forbud mod brug af asbest. Asbest er fortsat den arbejdsmiljøfaktor, der kræver flest dødsfald. Antallet af dødsfald pga. asbest er 4-5 gange højere end antallet ved arbejdsulykker. Hvilket skyldes den lange latenstid, der går, fra man er udsat for asbest, til man får sygdommen, ofte 30-40 år.

2014 50 år efter asbestkonferencen blev afholdt i New York, blev den markeret i Danmark ved en konference på Bispebjerg Hospital. Kræftens bekæmpelse vurderer at ca. 250 personer i Danmark årligt får kræft i lunger eller lungehinder på grund af tidligere udsættelse for asbest.

Kilde: Facebookgruppe: Pas på farlig asbest

Kilder

Professor, overlæge, ph.d. Johan Hviid Andersen & fhv. ledende overlæge, ph.d. Kurt Rasmussen

<https://ugeskriftet.dk/bfl/arbejdsmedicin-i-krydsfeltet-mellem-medicin-og-politik> (1)

Kurt Jacobsen: "Velfærdens pris". Gads forlag 2011. Arbejdstilsynets og arbejdsmiljøets historie gennem de sidste 150 år. (2)

SFAH nr. 1, 2007 af Niels Porse Sørensen, "Fra protest til paragraf". (3).

Johnny Dyreborg, "Mellem papiret og virkeligheden" - Institutionaliseret af sikkerhed i byggebranchen. Ph.d.-afhandling 2006 (4).

Kurt Jacobsen: "Asbest – magisk mineral og dræberstøv" Informations forlag 2012. (5)

Malersyndrom i opløsning, Ingeniøren 25. juni 1993 Anne Meiniche og Lotte Jørgensen (6)

Evalueret af EGA-handlingsplanen, juni 2001. (7)

AAA's 25 års jubilæumsskrift, 1/12 2000

<https://aktionsgruppen.dk/aaas-25-ars-jubilaeumsskrift/> (8)

Anders Kabel notat (9)

AAA's 25 års jubilæumsskrift, 1/12 2000 - "EU-spørgelset så ikke ud som ventet" Chr. Koch (10)

SiD, "Arbejdsmandens historie i 100 år bd. 2 Bygge og anlæg" (11)

DASF, Debatoplæg september 1971. "Et nyt og bedre arbejdsmiljø" (12)

"Stillads", Stilladsarbejdernes Landsklub 2013 (13)

Fagbladet nr. 17 s. 23 1974 (14)

Anders Kabel: "Fra engagement til styring"

- arbejdsmiljøarbejdets historie fortalt af dem der var med.

Håndbogen Arbejdsmiljø i Bygge og Anlæg 2016

www.hk.dk <https://www.hk.dk/raadogstoette/arbejdsmiljoe/arbejd-med-arbejdsmiljoe/social-kapital>
www.at.dk

Team Arbejdsliv: <https://teamarbejdsliv.dk/ydelser/produkter/relationel-koordinering/hvad-er-relationel-koordinering/>

www.3F.dk Arbejdstilsynet har svigtet det psykiske arbejdsmiljø | Fagbladet 3F

AAAs 40 års jubilæumskonference

2015 www.aktionsgruppen.dk

<https://www.aes.dk/om-arbejdsmarkedets-erhvervs sikring/temaer/arbejdsskadelovens-historie>

<https://www.arbejdermuseet.dk/viden-samlinger/arbejderhistorien/plads-til-os-alle/naar-baegeret-flyder-arbejdskampe/konflikter-om-arbejdsforhold/>

Ulykker og sikkerhedspraksis i bygge- og anlægsbranchen

Kent Jacob Nielsen, Arbejdsmedicinsk klinik, Regionshospitalet Herning, NFA og Ulykkesanalysegruppen, Odense Universitetshospital 2012 (41)

<https://bm.dk/arbejdsomraader/politiske-aftaler-reformer/politiske-aftaler/2011/ny-strategi-for-arbejdsmiljoeindsatsen-frem-til-2020/> (58)

Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012 (nfa.dk) (59)

Storstrømsbroen: Fagforenings-mobning, mafiamistanke og et arbejdsmiljø med bundkarakter - Solidaritet (60)

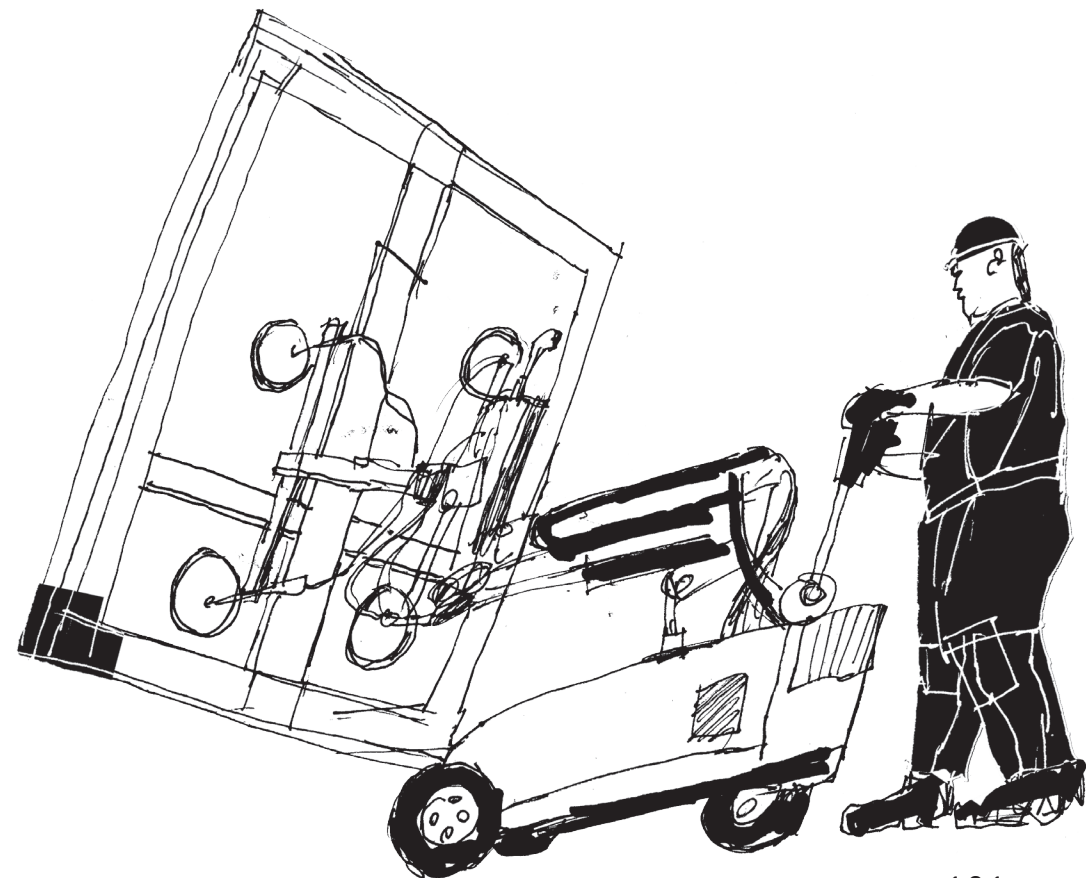
<https://fagbladet3f.dk/temaer/metro/5aec9696aacc464f8c2f7d-dd745ebf7b-20151125-tjek-metro-toppens-10-loefter-om-bedre-arbejdsmiljoe> (61)

"The Return on Prevention for Companies" International Social Security Association, juni 2012 (62)

Rapport om arbejdsulykker og forebyggelse © Arbejdsmiljørådet, 2016. Afsnittet omhandlende Viden-grundlaget vedrørende forebyggelsesstrategier af Johnny Dyreborg, NFA. <https://www.amr.dk/media/12892/rapport-om-arbejdsulykker.pdf>

Fagbladet nr. 5 s. 19 1975 (15). Nr. 11 s. 19 1977 (16). Nr. 20 s. 15 1980 (17). Nr. 1 s. 20 1981 (18). Nr. 20 s. 9 1981 (19). Nr. 9 s. 7 1982 (20). Nr. 13 s. 15 1983 (21). Nr. 10 s. 27 1983 (22). Nr. 12 s. 11 1984 (23). Nr. 14 s. 11 1984 (24). Nr. 15 s. 14 1985 (25). Nr. 11 s. 11 1986 (26). Nr. 8 s. 11 1987 (27). Nr. 5 s. 4 1988 (28). Nr. 22 s. 27 1988 (29). Nr. 45 s. 14 1988 (30). Nr. 36 s. 21 1989 (31). Nr. 39 s. 8 1989 (32). Nr. 23 s. 4 1990 (33). Nr. 30 s. 5 1988 (34). Nr. 13 s. 5 1991 (35). Nr. 24 s. 36 1993 (36). Nr. 5 s. 7 1994 (37). Nr.

12 s. 17 1995 (38). Nr. 21 s. 6 1995 (39) Nr. 40 s. 6 1995 (40). Nr. 7 s. 33 1996 (42). Nr. 10 s. 5 1997 (43). Nr. 36 s. 5 1999 (44). Nr. 40 s. 6 1999 (45). Nr. 20 s. 29 2000 (46). Nr. 21 s. 19 2000 (47). Nr. 23 s. 29 2001 (48). Nr. 1 s. 19 2002 (49). Nr. 14 s. 9 2003 (50). Nr. 17 s. 9 2003 (51). Nr. 21 s. 55 2003 (52). Nr. 23 s. 9 2003 (53). Nr. 2 s. 16 2004 (54). Nr. 13 s. 39 (55). Nr. 5 s. 15 2007 (56). Nr. 2 s. 16 2008 (57). Nr. 5 s. 32 2009 (63). Nr. 9 s. 12 2010 (64). Nr. 12 s. 365 1970. Nr. 6 s. 171 1972 (65)

Efterskrift v. Janne Hansen AAA

Den, der ikke kender historien, risikerer, at den gentager sig. Der er noget af arbejdsmiljøets historie, der absolut ikke skal gentage sig, men desværre gør det igen og igen. Hvert år kommer der ca. 60.000 mennesker til skade på arbejdet i Danmark. 40.000 arbejdsulykker og 20.000 erhvervsbetingede lidelser.

I 70'erne tog arbejdsmiljøaktiviteterne for alvor fart bl.a. gennem et konstruktivt samarbejde mellem arbejdere og akademikere. Desværre prøvede LO dengang sammen med arbejdsgiverne at forhindre dette samarbejde.

Samarbejdet uden om organisationerne førte til dannelsen af organisationerne Samarbejdet Arbejdere Akademikere i Århus og Aktionsgruppen Arbejdere Akademikere i København. Disse har siden starten i 70'erne holdt arbejdsmiljøfanen højt og presset arbejdsgivere og politikere.

Pres er fortsat nødvendigt sammen med aktiviteter, oplysning og fremhævelse af de konsekvenser, der er ved dårligt arbejdsmiljø. Der er en tradition for konsensus mellem arbejdsmarkedets parter for at få forbedringer af arbejdsmiljøet, hvilket reelt giver arbejdsgiverne en vetoret mod lovændringer. Lovændringer på arbejdsmiljøområdet er fodslæbende langsomme, på trods af, at investeringer i sundt og sikkert arbejdsmiljø betaler sig. Mere forebyggelse er en absolut nødvendighed, mere forskning er en absolut nødvendighed. Fx har politikerne kunnet konstatere en vækst i psykiske lidelser foranlediget af dårligt arbejdsmiljø. Det var dog først i 2020, at der kom en bekendtgørelse om det psykiske arbejdsmiljø.

Det internationale arbejdsmiljø spiller en stor rolle for AAA. EWHN's konferencer afholdes flere steder i Europa for helt almindelige aktive arbejdere og akademikere. To gange er konferencen blevet afholdt i København.

AAA tog initiativ til en kampagne mod organiske opløsningsmid-

ler, med plakater på 5 sprog blev farerne ved brug af organiske opløsningsmidler udbredt og erfaringerne fra Danmark om forebyggelse mod organiske opløsningsmidler fulgte med.

Det er godt Niels Erik Danielsen har lavet en oversigt om arbejdsmiljøets historiske udvikling. Den er et godt redskab for aktivister, der ønsker at forbedre deres kollegaers arbejdsmiljø, men oversigten er også et godt redskab for organisationerne og politikerne, der tror, at det da går meget godt med arbejdsmiljøet. Der skal fortsat arbejdes for arbejdsmiljøet, der er på dette område, ingen laurbær at hvile på.

For interesserede er der meget mere at se på AAAs hjemmeside www.aktionsgruppen.dk

